

LITTERAE CIRCULARES

AD

VENERABLEM CLERUM ALMAE DIOECESIS

QUINQUE-ECCLESIENSIS

DIMISSAE ANNO DOMINI 1930.

QUINQUE-ECCLESIIS TYP. „DUNÁNTÚL“ R. T.

Amerikába kivándorlók figyelmeztetése	49	Egyházi és iskolai adó együttes kezelésbe vonásáról p. ü. m. rendelet	58
Anyakönyvi bejegyzése a nemesi, vitézi stb. címnek	69	Egyházi és isk. adókból a kegyúri járandóságok levonhatók	73
Aquinói Sz. Tamás Társ.	11	Egyházi és isk. terhek a közs. költségvetésekben	8
Árpás Franciscus	57	Egyházközségek új egységes szabályzata	7
Balassa Julius	33, 45, 47, 57	Egyházközs. tanács választásának jóváhagyása	65
Baum Franciscus	33, 45, 47, 57, 68	Egyházművészeti kiállítás	48
Belázy Ernestus	47, 57, 68	Erdélyi Carolus	14
Bende Josephus	47	Erdélyi Julius	47
Benkő Paulus	47, 57	Erdélyi Ludovicus	64
Berta Antonius	68	Eucharistiae distributionis novae regulae	2
Bélyegkötelezettség a községhez benyújtott lelkészi nyugtáknál	41	Eucharisztikus nemzetközi kongresszus	16
Bérmálás	13	Examina prosynod. et. neopresbyt.	45, 56
Boletta a bérleti szerződésekben	58	Fehérváry Josephus	33
Bottka Joannes	14, 47	Felekezeti iskolák közs. segélyezéséről b. ü. m. rend.	51
Böjti rendelet	13	Felvétel az Americanumba	41
Böjti szózat	19	Felvétel a papnevelő intézetbe	40, 45
Búcz Aemilius	14	Ferenc József szület. 100 éves évfordulója	48
Budapesti hitoktatási kongresszus	35	Festum S. Emerici duplex II. classis	27
Budapesti tanoncinternátus vendégszobája	10	Fővárosi gyermeknyaraltatás	17
Communio pasch. tempus	13	Fröschl Casparus	33, 45, 47
Concursus pro parochia: Somberék 31, Högyész 39, Paks 64, Bonyhád 68, Kővágószőlős	68	Fürész Josephus	47, 56
Csarmasz Stephanus	40, 57	Gazdasági helyzet súlyossága	63
Cseh Franciscus	47	Gaál Ioannes	68
Cséry Desiderius	40, 68	Gábor Carolus	57
Curilović Ottocarus	40	Gyenis Guilelmus	57
Czár Casparus	47, 64	Gyűjtések: Sion hegyi Mária bazilikára 16, az újdombóvári templomra	65
Directorium	8, 62	Hanuy Franciscus	47
Domosvay Ludovicus	33	Haug Ferdinandus	40, 47
Dréher Arnoldus	57	Hábel Vincentius	64
Dubia circa gratias spirít. anni iubilari 1929.	30	Házassági felmentéseknél a sürgősség jelzése	17
Dubia varia proposita	31, 56	Hitoktatási kongresszus	35
Dubium circa indulgentiam Portiunculae	30	Hortobágyi Josephus	57
Eberhard Josephus	47	Igaz Adalbertus	32, 64
Egyházi alkalmazottak O. T. I. biztosítása nem kötelező	50	Indulg. catechizantibus concessae	55

Indulg. recitantibus D. Off. coram Ssmo	63	Iskolai táncmulatságok tárgyában vkm. rendelet	70
Indulg. „toties quoties“ cum visitatione ecclesiae	56	Iskolakötelezettséggel kapcsolatos pénzbírságok	52
Instructio Congr. Conc. de feminarum vestitu	27	Istentisztelet az orosz vallásüldözés megszűnéséért	25
Irod. művek és folyóiratok ajánlása:		Istentisztelet rádión való felvétele tárgyában k. ü. m. rendelet	10
Fuchs F.: A plébániai kartotékáról 11; Koloszar J.: Isten szőlőjének élete 11; S. Balázs B.: Pannonia virágoskertje 11; Dirckinck—Dezső: A tökéletesség hármasság útja 11; Religio 12; Világposta 12; Fischer Colbric Á.: Beszédei és beszédvázlatai 18; Gicz J.: A katolikus papság érdemei 18; Nagy I.: Műhi virága 18; Schütz—Balanyi: Emlékkönyv Sz. Imre jubileumára 37; Harsányi—Tordai: Sz. Imre Emlékkönyv 37; Harsányi L.: Az elragadott herceg 37; Buzsáky I.: Gyakorlati hitelemzések 37; Sundbrack: Az Úr Jézus kis kegyeltje 37; Erdey F.: Szellemi kultúrélet a XIII. sz.-ban 38; Winkler P.: A kalocsai érs. főszékesegyház 38; Árpás F.: Imakönyv 38; Cs. Zucsek G.: Zsuzsika megérkezik 38; Szabó G.: Magyar vigasztalás 36; Berta A.: Mi és a baptista utitársunk 38; Bok—Jaksch: Orgelbuch zum Rosengarten 61; Kaszás M.: Vestigia Dei in creaturis 62; Marton B.: Szűz Mária dicsérete a rózsafüzérben 62; Új Lap 66; Huber L.: Jahvé—Adonái—Jézus 66; Tower V.: Krisztus igazsága, Krisztus akarata 66; Meschler—Fejes: A lelki élet három alaptétele 73; Huszár K.: Sz. Imre Album 73; Tissot—Uhl: Hibáink jórafordításának művészete	74	Iurisdiction a Sz. Imre ünnepek alkalomával	45
Iselstöger Ludovicus	39	Jakab Adalbertus	68
Iskolai beiratási díjak	54	Jozgits Joannes	68
Iskolai előadások belépődíjjal	10	Jubileumi búcsú meghosszabbítása	6
		Kalauz Eleutherius	33
		Kat. egyesületek adatainak beküldése	58
		Kat. Népszövetség	65
		Kegyúri járandóságok levonhatók az egyházi és iskolai adókból	73
		Keleti szertartásúak pénzgyűjtése	33
		Keller Guilelmus	64
		Kitlinger Josephus	64
		Kirschaneck Edmundus	57
		Kletzl Adalbertus	33
		Koronaí tételek	14
		Korpótlékokat nem valorizálják	17
		Kovács Colomannus	56
		Községekhez benyújtott lelkészi illetménynyugták illetékkötelesek	41
		Községi iskolák tanítói a tanulók vallásának arányszáma szerint neveztetnek ki	9
		Leimeter Tiburtius	33, 45, 47
		Lelkigyakorlatok (papi)	57
		Léh Josephus	40
		Lickert Josephus	40
		Magosföldi Petrus	40
		Mayer Franciscus	33
		Március 1-én ünnepi sz. mise	14
		Melke Ludovicus	33
		Miniszteri rendeletek	8, 9, 10, 15, 17, 41, 49, 51, 52, 54, 58, 70, 71
		Mise utáni ima az üldözött oroszokért	65

Molnár Josephus	33	Rákossy Franciscus	14
Mortui: Beck Ludovicus	4	Reil Antonius	40
Wurster Josephus	4	Romaisz Franciscus	32, 64
Knippl Camillus	32	Sárváry Josephus	14
Dicenty Julius	46	Schmidt Georgius	43, 47
Kovács Antonius	46	Schultz Gabriel	14
Mosgai Alexander	64	Sebestyén Franciscus	14
Eröss Carolus	67	Sipos Stephanus	47
Moyzis Emericus	67	Sponsonem facere clerici vetantur	40
Mosonyi Dionysius	64	Szánthó Ignatius	46, 57
Müller Josephus	14	Szeitz Josephus	68
Nagy Georgius	33	Szent Imre jubileumi év 5, 15, 34, 43, 44	44
Nádosi Alexander	64	Szent Imre szobor és kép	42
Németh Ladislaus	47	Szent József társulat a haldoklókért	36
Németh Stephanus	33, 47	Szent olajok	35
Német szektárius nyomtatványok	8	Szigethy Adalbertus	47
Népmissiók ajánlása	68	Szijártó Ferdinandus	45, 47
Novi alumni in semin.	45	Szilvek Ludovicus	32, 33
Nyomdai költségek	8	Szolga Stephanus	47
		Szomszédos plébániák	35
		Szvetics Carolus	56
Óllop Ernestus	57	Talabér Georgius	33, 45, 47
Ordinatio	3, 33, 45, 67	Tanítók stb. tanítógyűlési napidíjai	70
Ordo visit. Can. et S. Confirm.	13	Tanügyi kat. kongresszus	36
Orosz vallásüldözés	25, 65	Tiborc Benedictus	14
Papi lelkigyakorlatok	57	Tóth Ludovicus	47
Patton Joannes	56	Trianoni gyásznapi 10. évford.	40
Pápai enciklikák: az ifjuság keresztény neveléséről 34, Szent Imréről	43	Tuberculosis elleni védekezés	10
Párbérügyekben végsőfokon a vkm. intézkedik	48	Ujváry Geysa	39
Pedagogiai kat. kongresszus	36	Unio Cleri	35
Pelz Arpadus	57	Újmisések vizsgájáról rendelkezés	58
Pensio	46, 57	Vallásalapot érdeklő kérvények az egyhm. hatóság útján nyújtandók be	35
Perselypénz átengedése két épülő tem- plom részére	69	Vallásváltoztatásnál a más felekezet lelkésze értesítendő	47
Personalia	14, 33, 39, 47, 57, 64, 68	Vaszary Colomannus	47
Petheö Julius	64	Váltók aláírása tilos	40
Petz Aemilius	56	Vota praesulis in exordio anni	1
Péter-fillér	39	Wászner Franciscus	47
Pintz Valentinus	56, 64	Weisenburger Josephus	33, 45, 47
Prosynodale examen et neomist.	45, 56	Wolf Josephus	40
Püspök Paulus	40		

1930.

I.

226

1930

Novo ingruente anno id primum quidem nostrum est, ut animo demisso Deo optimo maximo et gr̄atias reddamus quam maximas pro benignitatis et munificentiae donis, quae tempore quod nuper elapsum est, in nos indignos clementissime congesserat et oremus constanter obsecremusque Eum, ut gregem ulterius quoque suum propitius respiciat, nec nobis aerumnas inter et labores quibus hic premimur, uberes suas abnuat gratias.

Vota praesulis in exordio novi anni.

Deinde memores Nobis esse convenit significationum amoris et obsequii, quas anno renascente Vos, Fratres Dilectissimi, humilitati Nostrae litteris missis necnon aliis pietatis officiis exhibuistis. Manifesta haec documenta erant egregii spiritus pietatis et caritatis, quo Nos fovere ac laudabilis coniunctionis, qua Nobiscum uni esse, Nobiscum strenue cooperari, Nobis quoque ex animo morem gerere, sicque finem communis vocationis Nostrae iunctis semper studiis promovere parati estis.

Dum pro haec filialis devotionis exempla Vobis, Fratres Venerabiles, a quibus ea accepimus, gratissimos pariter animi Nostri sensus publice profiteamur, in caritate vos adhortor, ut omnes cogitationes Vestrae, cunctaque studia, privata aequae ac publica conversatio ad divini in terra regni res ampliandas, propagandam fidem, conservandam nutriendamque vitae sanctitatem, ad impietatem omnem et perversitatem exstinguendam tendant. Et imprimis velim, ut quod de flore coelesti iuventutis hungaricae S. Emerico summis exornabimus sacro hoc iubilaei tempore laudibus, vitae sanctimoniam, corporis animique integritatem, id ipsi quoque non solum verbis ardentem, sed commoventibus magis prosequamur exemplis.

Ceterum Deus omnis gratiae confirmet Vos in omni opere et sermone bono. (II. Thessal, II, 16.)

227

1930

Instructio S.
Congr. de
discipl.
Sacram. de
quibusdam
vitandis atque
observandis
in
Eucharistiae
sacramento
distribuendo
et
asservando.

Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum in plenariis Comitibus die 23. Martii 1929 habitis, omnibus mature perpensis et discussis, Rmis Ordinariis haec praescribenda esse censuit:

1. Ordinarii, attentis animadversionibus, praeceptis, et decisionibus supra expositis, ea quamprimum statuunt, sedulissime servanda a Rectoribus ecclesiarum, et sub horum ductu ab aliis altari inservientibus, ut omne nullitatis periculum a Sacrificio altaris amoveatur, et omnis irreverentiae occasio arceatur.

2. Curent proinde ne in singulis dioecesibus vel civitatibus aut oppidis, pro natura locorum, idoneae desint personae, omnique suspicione maiores, praesertim religiosi utriusque sexus sodales, a quibus ecclesiarum rectores utramque Sacrificii et Eucharistici Sacramenti materiam nisi apud se habeant, comparare possint tuta conscientia adhibendam.

3. Item circa ea quae hostiarum confectionem spectant, iidem rectores advigilare debent, ne in istis fragmenta facile haerentia maneat, efficiantque ut, antequam Missa litetur, caute ac sedulo ea amoveantur et saltem cribro leviter excutiantur, si ingens hostiarum numerus parandus erit.

4. Pervigilem adhibeant ipsi curam ut hostiae nonnisi recenter confectione consecrentur, et sacrae particulae, in pyxide adservatae frequenter renoventur (Can. I. C. 1272, et Rit. Rom., Tit. IV, cap. I, n. 7); ad quem finem studeant ut tabernacula, ubi sacra collocatur Eucharistia, quantum fieri poterit, ab humido vel a nimio rigido aere sint defensa: humore siquidem exstante, facile hostiae marcescunt, algore autem friabiles fiunt.

5. In diribenda fidelibus sacra Communionem, praeter, ante communicantes extensum, linteum albi coloris, iuxta rubricas Missalis, Ritualis et Caeremonialis Episcoporum, *patina erit adhibenda argento aut metallo inaurato confecta*, nullimode tamen artificiosa arte intus exsculpta, quae ab ipsis fidelibus subter eorum mentum erit apponenda, excepto casu, quo sacra Eucharistia ab Episcopo ministratur, vel a Praelato Pontificalibus utente, vel in Missa solemni, adstante sacerdote vel diacono, qui patenam subter communicantium mentum teneat.

6. Monendi sedulo erunt fideles ne, dum suo apponunt mento patenam, et Sacerdoti dein tradunt, aut alteri fideli eam porrigunt, ita eandem flectant aut invertant, ut, si quae adsunt, fragmenta decidant et disperdantur.

7. Fragmenta autem quae in patina post sacram fidelium Commu-

nionem exstabant, quoties haec intra Missam fuerit diribita, in calicem sedulissime, digiti ope, iniiciantur; in pyxidem vero, si extra Missam sacra Synaxis a fidelibus recipiatur.

Mens autem Sacrae Congregationis non est eas reprobare patinas, cuiusmodi demum sint formae, quae modo adhibentur quibusdam in Ecclesiis, dummodo ex metallo sint confectae, et intus non sculptae, quaeque sint aptae sacris fragmentis colligendis.

8. Ordinarii denique satagant ut ecclesiarum rectores diligentissime munda servant altaria, una cum sacris suppellectilibus, illa praesertim quae sacris speciebus excipiendis inserviunt, et sciant super observantia praefatarum praescriptionum graviter onerari eorum conscientiam.

9. Quoad asservandas sacras particulas, infirmis ministrandas postremo hebdomadae sanctae triduo, Ordinarii locorum perspectam habeant Rubricarum et Decretorum Sacrae Congregationis Rituum intentionem; scientes easdem asservari non ad publicam venerationem, imo hanc prohiberi; tamen magnopere satagendum esse, ut Eucharistiae Sacramento, habita in primis ratione loci, non desit obsequium congruentis honoris et decoris.

Datum Romae ex Aedibus Sacrae Congregationis de Sacramentorum disciplina, die XXVI eiusdem mensis, anni MDCCCXXIX. † *M. Card. Lega*, Praefectus. — L. † S. — *D. Jorio*, Secretarius.

* * *

Quibus opportunum Nobis videtur sequentia pro Dioecesi Nostra addere:

a) ubi in ecclesiis patinae calicis usui iam non servientes reperiuntur, ad communionem fidelium uti supra decernitur, adhiberi possunt;

b) secus patinae metallo aut argento inaurato confectae huic fini aptae sumptu ecclesiarum aut oratoriorum, ubi communionem fieri solent, quo citius comparentur oportet;

c) ante omnia quidem edocendi sunt fideles ut inter communionem patina recte ac convenienter utantur;

d) vicearchidiaconi autem ecclesias districtus visitantes diligenter quomodo praescriptis satisfit, invigilent et de iis, quae contra normas et regulas observant, ad Nos deferre ne omittant.

228

1930

Die 5. Ianuarii a. c. in oratorio nostro residentiali Quinque-Ecclesiensi per impositionem manuum nostrarum ad S. Presbyteratus ordinem promovimus *Georgium Schmidt* catechetam Quinque-Ecclesiensem.

Ordinatio.

229
1930

Obitus
Ludovici
Beck et dris
Josephi
Wurster.

Diebus fere ultimis anni elapsi placuit adorandae Providentiae Divinae duo meritis coruscantia membra Capituli Nostri Cathedralis ex hac lacrimarum valle ad aeternam revocare vitam.

Die 19. Decembris *Ludovicus Beck*, Praelatus dom. S. S., Canonicus Poenitentiarius, Parochus Eccl. Cathedralis, vix quinquagenarium sacerdotale iubilaeum nactus, post diuturnam, gravissimam et mirabili patientia toleratam infirmitatem sacramentis iterato pie reffectus obdormivit in Domino anno aetatis suae 73. Anno 1879. presbyter ordinatus usque ad 1896. variis in locis munere cooperatoris fungebatur, quo anno parochus in Nagybecséd factus fere per tria decennia zelo indefesso pastor exemplaris salutem animarum operabatur. Interdum a. 1911—23. v.-a.-diaconus distr. Szentlőrinc et a. 1918. can. ad hon. est nominatus, mox a. 1923. canonicus actualis Ecclesiae Cathedralis eiusdemque parochus factus per annum in munere inspectoris supr. dioecesis scholarum functus est. A. 1924—27. v. a. diaconus distr. Quinque-Ecclesiensis, in praemium diuturnae et salutaris operositatis praepositus t. B. M. V. de Apor, deinde a. 1927. praelatus domesticus S. Sanctitatis effectus est. Hospitalitate, caritate quam maxima erga Deum et proximum, imprimis erga pauperes, omnibus praefulsit. Piam suam memoriam cordibus egenorum et debilium, quibus sublevandis semper praesto erat, inscripsit. In divitiis temporalibus pauper vixit et in paupertate emoriens divitias aeternas promeruit.

Die 24. Decembris, in sacratissima nocte, ubi mysterium Verbi Incarnati laeto corde celebravimus, morbo repentino ingravescente e vita migravit *dr. Josephus Wurster* praepositus maior Capituli Nostri Cathedralis, senior cleri dioecesis, sacerdos iubilans, anno aetatis suae 83-o, sacerdotii vero 59-o, qui post longam et laboriosam vitam infirmus quidem corpore, fortis tamen animo cursum consummavit. Ab anno 1872. studiorum praefectus et professor theologiae zelosissime in educando clero operabatur. Anno 1880. advocatus pauperum, 1883. examinatus prosynodalis, 1885. bibliothecarius episcopalis, 1891. canonicus ad hon. et fiscus consistorialis nominatus. Per duos annos in munere directoris cancellarii eppalis functus anno 1899. canonicus actualis Capituli Cathedralis eligitur. Annis 1900—1912. exemplaris rector Seminarii et usque ad a. 1923. prodirector Theologiae permulta in instruendo clero dioecesano laborabat. Anno 1906. abbas t. S. Jacobi de Simighio, a. 1912. praelatus domesticus S. Sanct. est nominatus. A. 1913—17. decanus, anno 1923. praepositus maior Capituli effectus est. Ab anno 1926. etiam in munere vicarii eppalis fungebatur. Praeter hanc multimodam labo-

riositatem, ut praefectus bonorum Ecclesiae Cathedralis, per decennium rara agilitate et continuo labore bona ecclesiastica usque ad ultimum halitum quam maximo ingenio et mentis acumine administravit. Et pridie quam decessit, omnia ad munus suum pertinentia ad amussim perfecit. Instituta catholica donis magnanimis, foundationibusque multis adiuvit ac fovit. Servus bonus et fidelis Domini sacramentis moribundorum pie reffectus ad aeternam haereditatem evolavit.

Animas fratrum denatorum precibus et sacris praescriptis ven. clero enixe commendo.

230

1930

A folyó év folyamán az egész világra szóló jubileumot ül a magyar katolikus egyház, amikor impozáns keretek között kívánja megünnepelni a liliomos magyar herceg, Szent Imre halálának 900. évfordulóját. Az ünnepeket rendező országos főbizottság elgondolása szerint ez a jubileum az agyongyötört, csonka magyar nemzetnek bűnbánó, könyörgő és bizalmat merítő hódolata lesz az erkölcsi integritás fölséges eszményképe előtt. Szent meggyőződésünk ugyanis, hogy az a kereszténység, amely a magyar nemzetnek Szent Imréket nevelt és amely ezt a sokat szenvedett népet ezer évek tengernyi veszedelmei között mind a mai napig megoltalmazta a végső pusztulástól, ez a kereszténység most is képes lesz bennünket kivezetni a jelen idők kilátástalanul sötét éjszakájából.

Szent Imre
jubileumi év

Az országszerte rendezendő ünnepek megszervezésének munkájából a pécsi egyházmegyének is különösképen ki kell vennie a részét, hiszen B. Mór püspök révén bennünket különleges kapcsolatok fűznek a magyar ifjúság szent pártfogójához. Ezért a jubileumi év folyamán az egyházmegye területén rendezendő ünnepek központi előkészítése céljából egy szűkebb-körű intéző és egy egyházmegyei nagybizottságot szerveztem, amely állandó összeköttetésben áll az országos főbizottsággal s a jubileummal kapcsolatos munkálatokat az egész egyházmegye területén az országos program szempontjából is szorgalmazza és ellenőrzi. Az intéző bizottság elnökletem alatt működik, tagjai a következők: Scipiades Elemér dr., Bozóky Géza dr. egyetemi tanárok, Imrefi Imre táblai tanácselnök, Komócsy István prépost-kanonok, Pintér Ferenc ny. v. árvaszéki elnök, Szinkovich Károly ny. vm. főjegyző, Keszthelyi Gábor máv. főmérnök és Gebauer Miklós dr. apát. püspöki irodám igazgatója.

Mivel nem szabad egyetlen katolikus iskolának, egyesületnek vagy községnek sem lennie, ahol az év folyamán Szent Imre ünnepek ne rendeztetnének, ezennel elrendelem az espereskerületi szervező bizottságok meg-

alakítását is. A megalakítás minden kerületben az esperesek feladata, akiket jelen soraimmal a kerületi bizottságok elnökeivé is kinevezek. Ugyancsak az esperesek, illetőleg a ker. bizottságok gondoskodjanak arról, hogy minden községben hasonló célból egy hónapon belül helyi bizottság is alakuljon a plébános vezetése alatt, amely csak kiváló katolikus férfiakból és nőkből álljon és a helyi ünnepélyek rendezéséről gondoskodjék. A lelkipásztorok már előre hívják fel a hívek s különösen az ifjúság figyelmét az évnek ezen nagy jelentőségére és a rendezendő ünnepekre. Az espereskerületi és helyi bizottsági tagok felkérésére alkalmas nyomtatványt minden esperesi, illetve plébániának a részére ezennel csatolok. Mindkét bizottság megalakulásáról és tagjairól mielőbb jelentés teendő az egyházmegyei bizottságnak, hogy az a netán szükséges irányításokat és e jelentéseket az országos központi főbizottsághoz továbbíthassa. A jubileumi ünnepekre vonatkozó minden jelentés, levél az egyházmegyei hatóság címére küldendő.

Végül elrendelem, hogy mindenünnen, ahol az árpádházi szenteknek valamilyen figyelemreméltó emléke van (helységnév eredete, templom, kápolna, szobor, kép stb.), az emlékek leírását juttassák mielőbb az orsz. rendező főbizottsághoz (Budapest, IV., Ferenciek-tere 7. sz., III. 1. II. em.), amely ezeket össze kívánja gyűjteni.

Mivel a jubileumi ünnepeket a Bibornok Hercegprimás Ur Őemenciája által vezetett máriabesnyői zarándoklat fogja megnyitni, felhívom a bizottságokat, hogy a helyi ünnepeket lehetőleg úgy rendezzék, hogy azok május hó 18-a után kezdődjenek.

Az országos főbizottság Szent Imre életének fontosabb mozzanatait ábrázoló, művészi szempontból is igen sikerült, áhitatra hangoló levelezőlap-sorozatot bocsátott ki darabonként 5 f-nyi árban. Szívesen hívom fel a bizottságokat, hogy azok terjesztését a hívek között előmozdítani törekedjenek.

231

1930

A jubileumi
búcsú meg-
hosszabbí-
tása.

Örömmel adom tiszt. papságom és kedvelt híveim tudomására, hogy Szentséges Atyánk XI. Pius pápa múlt évi december hó 23-án kibocsátott „*Quinquagesimo ante anno*“ kezdetű apostoli körlevelében sokak kérelmére az 1929. évre engedélyezett rendkívüli szentévet ugyanazokkal a feltételekkel még a folyó évi június hó végéig meghosszabbította.

Szeretettel hívom fel mindazokat, akik az elmúlt évben bármi oknál fogva nem lettek részesei a jubileumi búcsú kegyelmeinek, vagy nem annyiszor, ahányszor lehetett volna, hogy használják fel a még rendelkezésükre álló félesztendőt és igyekezzenek a Szentatya által akkora szeretettel és olyan bőségben ajánlott lelki kincseket elnyerni.

Múlt évi VII. körlevelemben 1924/1929. szám alatt már intézkedtem az iránt, hogy az egyházközségi szervezet minden plébániában megalakíttassék.

Az egyházközségi szervezet új szabályzata.

Ahol régebben vagy a most említett rendelkezésem nyomán az egyházközség már meg van szervezve és jóváhagyott szabályzattal működik, továbbra is az eddigi módon folytathatja működését. De ahol még nem alakult meg, ott már ezentúl csak a püspöki kar által átdolgozott, illetve némileg módosított és a vallás és közokt. minisztérium által is elfogadott szabályzat alapján, amelynek egy-egy példányát a plébániai és önálló lelkeszi hivatalok részére e körlevelemhez csatolva megküldök, történjék a szervezés. De jól teszik, már az egyöntetűség érdekében is, a régebben működő és kultuszminiszteri jóváhagyó tudomásvételt nyert újabb egyházközségek is, ha az új szabályzatra térnek át. E célból nincs más tenni valójuk, mint az, hogy az elnökség az új szabályzatot az egyházközség képviselőtestületének bemutatja, megmagyarázza s az pedig határozatot hoz, hogy jövő működésében ahhoz kíván igazodni. Az erről felvett jegyzőkönyv 3 példányban jóváhagyásra beküldendő. Azokon a helyeken, ahol az egyházközség ügyeit az iskolaszék intézi, az egyházközségnek az új szabályzat szerint való mielőbbi újjáalakítását bár melegen ajánlom, azonban kötelezőleg csak akkor rendelem el, ha majd a most törvényes alapon működő iskolaszék megbízatása lejár. Mihelyt az letelik, az új választásokat kivétel nélkül minden helyen az országos érvényű mintaszabályzat szerint kell megtartani s az egyházközség új szerveit aszerint megalakítani.

A szervezés munkája az egyházközségi választók összeírásával kezdődik. Erre nézve az új szabályzat (l. 9. §. 2. bekezdés és folyt., 5., 6., 7. §§.) kellő és részletes útmutatást ad. A választói névjegyzék első felülvizsgálását, ahol ilyen van, az iskolaszék végzi; ahol pedig nincs iskolaszék, ott e célra a lakosság különböző rétegeiből több-kevesebb (10—20) tagból álló előkészítő bizottság alakítandó. Az ekként felülvizsgált jegyzéket a szabályzatnak megfelelően közszemlére kell kitenni. Ennek megtörténte után következik a választás a szabályzatban előirt módon (l. u. o. 10. és köv. §§). Mindez természetesen a hiveknek megfelelő ismertetés után kihirdetendő (u. o. 14. §.).

Felhivom tiszt. papjaimat, hogy mielőtt az egyházközségek megszervezésének munkájához fognának, az új szabályzatot alaposan tanulmányozzák és rendelkezéseihez szigoruan alkalmazkodjanak. Kívánatos, hogy az

egyházközségi képviselőtestület tagjai is elláttassanak szabályzat-példányokkal, melyek püspöki irodámban 90 f-ért kaphatók.

Egy értelemzavaró sajtóhibára kell még felhivnom a figyelmet. A Szabályzat 33. §-ának eleje a következőképp helyesbítendő: „Egyházközségi tanácsi tagsága — az elhalálozáson és az egyháztanács felosztatásán kívül — megszűnik annak, aki . . . stb.“

Az espereskerületi és az egyházmegyei központi tanács megalakítása tárgyában később fogok határozni és intézkedni.

233

1930

Nyomdaköltségek az 1929. évre és az új Directorium ára.

A múlt évi egyházmegyei hivatalos nyomdaköltségekre minden önálló lelkész 5 P-t, segédlelkészek, hittanárok, hitoktatók és nyugdíjasok pedig 4 P-t tartoznak a kerületi esperesek útján a tavaszi korona alkalmával befizetni. Ugyanígy rovandó le az új Directorium ára is, példányonként 1.50 P-vel. Templomok, kápolnák példányainak ára az illető templomok és kápolnák pénztárait terheli. A magasabb typographiai költségekben a jelen körlevélhez mellékelt egyházközségi szervezeti szabályzat és a múlt év folyamán a szokottnál nagyobb számú közös pásztorlevelek díja is bentfoglaltatik.

234

1930

Német szektárius nyomtatványok.

Német plébániák lelkipásztorai jelentik, hogy hiveik körében baptista és adventista tévtanokat hirdető füzeteket terjesztenek a következő címeikkel: „Die Gerechtigkeit vor Gott, Stimmen über das Lesen der hl. Schrift, Wie muss Lukas 23, 43, gelesen werden, Das Schicksal des Sünders, Das Wiedersehen in der Ewigkeit, Dein Reich komme, Für freie Stunden“ stb.

Mivel ez az aknamunka minden valószínűség szerint minden németnyelvű plébánia hiveit fenyegeti, azzal a felhívással közlöm ezt tiszt. pap-ságommal, hogy világosítsák fel hiveiket e sajtótermékek tartalma és célja felől és minden megengedett módon igyekezzenek meggátolni azok elterjesztését.

235

1930

Az egyházi és iskolai terhek továbbra is meghagyatnak a községek költségvetésében.

Hivatkozással 919/1929. körlevéli számú közlésemre, tudomásulvétel céljából közzéteszem a m. kir. belügyminiszter ur f. hó 17-én 103.871/1929. V. szám alatt kelt válaszát a nm. magyar püspöki karnak felszólalására az egyházi és iskolai terheknek a községi költségvetésekben való meghagyása tárgyában.

„Az 1929. évi november hó 15-én kelt 4106. számú nagybecsű átiratára tisztelettel értesítem Eminenciádat, hogy a községek által már korábban vállalt egyházi és iskolai terheknek a községek költségvetésében való meghagyását a 96.240/1928. B. M. V. számú rendelettel azért engedélyezhettem csak az 1929. év végéig, mert az 1927. évi V. t.-c. szerint a községek háztartásának szabályozásáról lehetőleg ugyancsak az 1929. év végéig, törvényt kellett volna készíteni. Minthogy azonban a törvény ezideig még nem készülhetett el, az egyházi és iskolai terheknek fedezéséről természetesen továbbra is az eddigi gyakorlatnak megfelelően, vagyis a községek költségvetésébe való felvétel útján fog gondoskodás történni, addig amíg ez a kérdés a törvényhozás útján nem lesz szabályozva. Scitovszky sk.“

236

1930

A vallás és közokt. m. kir. minisztériumnak az egyik községi jellegű tanítói állás betöltése ügyében kiadott rendeletét elvi jelentősége miatt az alábbiakban közlöm:

„865—11/4384—1929. szám. Az n....i községi tanítói állás betöltése. — N. N. okleveles tanítónak az üresedésben lévő n....i községi elemi iskolai tanítói állásra történt megválasztását felülvizsgálat alá vevén, e választást N. N. róm. kat. és N. N. g. kat. ottani lelkészek által beadott fellebbezésre való tekintettel is, mint a fennálló gyakorlatnak meg nem felelőt, megsemmisítem és elrendelem, hogy újabb, oly pályázati hirdetmény közzététele után, melyben feltüntetendő, hogy róm. kat. vagy g. kat. vallású tanítók előnyben részesülnek, új szabályszerű választás tartassék. Így kellett határoznom, mert a szóban levő iskola tankötelesei közül 26 róm. kat., 25 g. kat., 8 ref. és 11 ág. h. ev. vallású, ha tehát ezen iskolánál ref. vallású tanító alkalmaztatnék, ez egyrészt, miként azt a mellékelt fellebbezés is tanúsítja, felekezeti nyugtalanságot és egyenetlenkedéseket okozna, de meg másrészt nem felelne meg az állami tanítók kinevezésénél is követett ama gyakorlatnak, mely szerint az állami tanítók kiválasztásánál a legnagyobb figyelem fordíttatik az illető iskolába utalt tanulók vallási tagozottságára és amely gyakorlatot a nem állami elemi iskolai tanítóválasztásoknál is, mint követendő elvet, — miként a múltban, a jövőben is biztosítani kívánok. — Erről a tek. Közigazgatási Bizottságot a folyó évi október hó 21-én 3036. szám alatt kelt felterjesztése mellékleteinek visszajuttatása mellett, tudomás és további eljárás végett értesítem. — Budapest, 1929. évi november hó 16-án. — A miniszter helyett: Dr. Petri Pál sk. államtitkár.“

Községi jellegű iskolák tanítói állásainak betöltésénél a tanulók vallási megoszlása irányadó.

237

1930

Istentisztelet
rádióon való
felvétele
tárgyában
rendelet.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 37.944/1929. sz. rendeletével a rádió útján közvetített istentiszteleteknek, szentbeszédnek és vallási oktatásokkal összefüggő egyéb közvetítéseknek vendéglőkben, kávéházakban, korcsmákban, vagy ezekhez hasonló üzleti helyiségekben felszerelt rádió-vevő-berendezéseken való felvételét megtiltotta. A rendelet megszegése kihágás, amely a rádiórendelet értelmében büntetendő.

238

1930

Vendégszoba
a budapesti
tanoncinter-
nátusban.

Tudomásvétel céljából közlöm, hogy az országos központi katolikus legényegyesülettel kapcsolatos Szent Imre tanonc-internátus vezetősége (Budapest, VII., Rottenbiller-utca 20—22.) a Budapestre utazó papság részére vendégszobát tart fenn, amelynek használatáért napi 2 pengőt számít fel. Ugyancsak rendelkezésükre áll a vendégszoba tanítóknak, illetve azoknak a világi uraknak is, akik kat. egyesületekben önzetlenül fáradoznak. Az internátusban kápolna is van két oltárral, ahol bármikor lehet misézni.

239

1930

Belépődíjas
előadások
eltiltása az
iskolákban.

Ezennel értesítem a főhatóságom alá tartozó összes tanintézeteket, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak múlt évi november hó 20-án 640—05/1381—1929. számú rendelete értelmében tilos iskolán kívüli egyéneknek (színészek, előadóművészek stb.) az iskolákban előadásokat rendezni, még abban az esetben is, ha az előadók belépődíj szedésétől eltekintenének.

240

1930

A tuberkuló-
zis ellen való
védekezés.

Jelen körlevelem minden példányához csatolva megküldöm *A Tuberkulózis Elleni Küzdelem Orsz. Bizottságának* (Bp., II., Lánchid-u. 2., II. em. 7.) röpiratát, amelyben a gümőkór, e rettenetes népbetegség ellen a megelőzés, a felvilágosítás fegyverével száll hadba. E röpiratra azzal hívom fel tiszt. papjaim figyelmét, hogy azt a fentnevezett bizottság a kívánt mennyiségben díjtalanul bocsátja rendelkezésére a lelkipásztoroknak, akiknek a nemzetvédelmi munkába bekapcsolódni elsőrangú feladatai közé tartozik.

341

1930

A római pápák, kivált XIII. Leó rendelkezései nyomán Aquinoi sz. Tamás bölcséletének művelésére mindenfelé egyesületek létesültek. Ilyen a magyar Aquinoi Sz. Tamás Társaság is, mely már 37 éve áll fenn s ez alatt számos felolvasással s az azokat követő eszmecserékkal járult hozzá az angyal Mester bölcsességének műveléséhez és terjesztéséhez.

Aquinoi
Szt. Tamás
Társaság
ajánlása.

Hogy ez a Társaság akadálytalanul kifejthesse működését, anyagi támogatásra van szüksége. Azért kívánatos, hogy a Társasághoz fizető tagok minél nagyobb számban csatlakozzanak. Alapító tag az, aki egyszerre legalább 100 pengőt ad. A pártoló tag évenként 4 pengőt fizet. A rendes tagot a bölcsellettudomány művelőiből a közgyűlés választja, szintén évi 4 pengő fizetésének kötelezettségével.

A Társaság ügyvezető alelnöke és pénztárosa dr. Kiss János p. prel., ny. egyet. tan. (Budapest, IX. Köztelek-utca 1.) Hozzá forduljon, aki tagul akar belépni, vagy a Társaságra vonatkozó bármely kérdésben tájékoztatást kíván.

342

1930

1. A Jézus Szive Szövetség (Budapest VIII., Horánszky-utca 20. sz.) kiadta *Fuchs Ferenc*, esperesplébános füzetét, *A plébániai kartotékáról*. Az egyházmegyében már elrendelt eme kiváló pasztorációs eszközre vonatkozólag nagyon jó gyakorlati tanácsokkal szolgál, amiért is a lelkipásztorok figyelmébe ajánlom. Ára 1 P 20 f.

Irodalmi
művek,
folyóiratok
ajánlása.

2. *Koloszár István*, szőlősgyőröki segédlelkész ügyes katolikus liturgiát adott ki, melynek címe: *Isten szőlőjének élete*. Káté formában adja az egyházi évre, szentmisére, szentségekre stb. vonatkozó ismereteket. Hitoktatóknak, hittanároknak figyelmét szívesen hívom fel az ügyes könyvre. Ára 2 P.

3. *S. Balázs Benedicta obl. S. B.* izlésesen kiállított könyvben jelentette meg harmincnégy magyar szentnek legendáját rövid életrajzokban „*Pannonia virágoskertje*” címen. Különösen az ifjuság és intelligencia kezében jó szolgálatot fog tenni. Megrendelhető: Budapest, VII. Thököly-ut 69. sz. alatt a Testvérszövetségnél. Ára 5 P.

4. *P. Dirckinck S. J.* „*A tökéletesség hármassága*” c. könyvének most megjelent II. kiadása tetemesen bővebb az elsőnél, mert a fordító *Dezső István*, szászhalombattai lelkész (Fejér m.) az eredeti műhöz hozzátartozó a tökéletesség segítő eszközeinek alapos tárgyalását is. A teljes aszketikát felölelő munkát, mint a lelkiezés és önmegszentelődés kitűnő vezérköny-

vét, a legmelegebben ajánlom a ft. papság, szerzetesrendek és összes hivedim figyelmébe. Ára a szerzőnél amatorkötésben 1.50 P, kispapoknak 1.20 P.

5. A folyó évvel 89. évfolyamába lép hazánk legrégibb s egyetlen magyar katolikus hit- és bölcselettudományi folyóirata a *Religio*. Szerkeszti és kiadja dr. Kiss János ny. egyetemi tanár (Budapest, IX., Köztelek-uca 1.) Munkatársai a hit- és bölcselettudomány összes magyar katolikus művelői. A folyóirat a hittudomány és bölcselettudomány minden részéből, s mind a kettőnek történetéből hoz dolgozatokat s e két tudomány magyar nyelvét különös gonddal műveli. Évenként 4 testes füzetben jelenik meg, előfizetési díja 10 pengő.

6. Az isteni Igéről elnev. Missziós Társaság budatétényi háza „*Világ-posta*“ címen havonkint megjelenő családi folyóiratot indít meg az előnyösen ismert németnyelvű „*Stadt Gottes*“ mintájára. Egyelőre St. Gabriel-ben nyomtatják, hogy az elszakított magyar területen is könnyen terjeszthető legyen. A folyóiratot — ára 5 P. egész évre — tiszt. papságomnak és az ő révükön a kat. családoknak különös figyelmébe ajánlom.

Datum Quinque-Ecclesiis. die 20. Jan. a. 1930.

† **Franciscus m. p.**
episcopus.

1930.

II.

631

1930

Tempore vernali a. c. Visitationem dioecesis Canonicam in distr. Szigetvár et Pécs instituere Confirmationemque distribuere intendimus sequenti ordine:

Ordo Visitationis Can. et S. Confirmationis.

Die 11. Maii	Ibafa	Die 8. Junii	V-Eccl. Cathedr.
12. „	Szentlászló	9. „	„ Purif. B. M. V.
13. „	Mozsgó	15. „	„ S. Francisc.
14. „	Szigetvár	22. „	„ S. August.
15. „	Lakócsa	2. Julii	Kővágószőlős
16. „	Felsőszentmárton	3. „	Rácváros
17. „	Bogdása	6. „	V-Eccl. S. Joseph.

Die 13. Julii Püspökbogád.

Cum autem secundum ordinem supra publicatum in qualibet parochia civitatis Nostrae residentialis Visitatio ceteraeque functiones peragantur, singuli confirmandi in propriis ecclesiis parochialibus semet ss. functionibus sistant.

632

1930

Quod ad disciplinam ieiunii et abstinentiae attinet, tenore facultatis a S. Congregatione Concilii sub nro. 4220/1927 ddo 14. Sept. a. 1927 ad quinquennium prolongatae pro anno currenti easdem volumus vigere ordinationes, quae in litteris circularibus a. 1926. sub numero 125/1926 promulgatae erant. Dictae ordinationes Dominica Quinquagesima ex ambone ab animarum pastoribus lingua vernacula populo praelegendae sunt.

Disciplina ieiunii et abstinentiae pro a. 1930.

633

1930

Vigore facultatis a S. Sede Apostolica die 9. Februarii a. 1927. sub nro 649/27 ad quinquennium obtentae tempus praecepti paschalis a Dominica I. Quadragesimae usque ad festum SS. Trinitatis inclusive extendimus. In iis autem parochiis ubi sacrae missiones, exercitia spiritualia, institu-

Tempus communionis paschalis prolongatur.

tiones catecheticae publicae, aliaeque huiusmodi piae conciones pro populo fideli habeantur, aut sacrorum curionum quoquomodo desit copia, aliave suppetat rationabilis causa, adimplementum praecepti paschalis quocunq̄ue anni tempore permittimus.

634

1930

Theses pro
coronis.

Canonis 131. Codicis Juris Canonici, necnon statutis Synodi Dioecesanæ conformiter pro anno currenti sequentes theses a ven. clero dioecetano elaborandas, id est in coronis discutiendas proponimus:

pro corona vernali e theologia pastorali:

„A házassággal visszaélők gyóntatása“;

pro corona autumnali e iure canonico:

„Caius róm. kat. és Caia protestáns 1908. június 14-én polgárilag és protestáns lelkész előtt házasságot kötöttek. De már néhány hónap mulva elváltak s 1909. januárban jogerős ítélettel polgárilag szétválasztattak. Caius utóbb kat. nővel polgárilag újból egybekelt s most szeretné házasságát egyházilag is rendezni. Mit lehet itt tenni?“

635

1930

Personalia.

Novi parochi nominati et investiti sunt: in Lakócsa *Carolus Erdélyi* abbas tit., canonicus ad hon., adm. ibidem, in Vajszló *Josephus Müller* catecheta Quinque-Ecclesiensis, in Dunakömlőd *Gabriel Schultz* adm. ibidem, in Gyulaj *Franciscus Sebestyén* adm. Szakályensis, in Szakály *Benedictus Tiborc* prae bendatus Eccl. Cathedralis.

Franciscus Rákossy coop. Rácpetreensis nominatus est catecheta Quinque-Eccl. ad scholas elem., *Josephus Sárváry* adm. Vajszlóensis coop. ibidem. *Aemilius Bucz* coop. Mőzsensis eodem in munere ad Rácpetre est translatus, cuius in locum *Joannes Bottka* in servitium dioec. ad int. susceptus ad Mőzs missus est.

636

1930

Ünnepi sz.
mise és
iskolai
szünet március
hó 1-én.

Folyó évi március hó 1-én lesz tiz esztendeje annak, hogy a magyar nemzetgyűlés bizalma nagybányai vitéz Horthy Miklós úr Őfőméltóságát az ország kormányzói méltóságába emelte. Hálaadásúl a jó Istennek azon kegyelméért, hogy nemzetünket a vesztett háború és a rákövetkező szomorú idők mindent elsodrálással fenyegető hullámaiból az Ő államfői vezetése alatt kimentette, jelen soraimmal elrendelem, hogy e napon egyházmegyénk minden

plébániatemplomában hazánk jóléteért ünnepi sz. mise tartassék Te Deum-mal, amelyre a hatóságok és az iskolák is meghívandók.

Egyben itt közlöm, hogy a vallás- és közokt. minisztérium e napra az összes közép- és alsófokú iskolákban szünetet engedélyezett.

637

1930

Tudomásulvétel és megfelelő eljárás végett alább közlöm a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszternek az összes közép- és alsóbbfoku iskolák igazgatóságaihoz intézett rendeletét:

„Szent Imre herceg halálának 900 éves évfordulója alkalmából a kat. egyház és a magyar kat. társadalom jubileumi évet rendez, hogy a honalapító Árpádház e kiváló alakjának emlékét méltó keretek között ünnepelje meg. Imre herceg a magyar kat. ifjuság védőszentje és magasztos példaképe, aki kimagasló egyéniségében egyesíti mindazokat az erényeket, amelyek méltó díszei a nagy feladatokra hivatott férfi nemes alakjának és amelyeket elsajátítani buzgó törekvése lehet minden katolikus magyar ifjunak. Meg vagyok győződve tehát afelől, hogy az a felhívás, amelyet jubileumi évfordulójának megünneplésére a rendezőbizottság intéz a magyar kat. társadalomhoz, élénk visszhangot fog kelteni a kat. tanulóifjuság körében is.

Vall. közokt. min. rendelet a kat. tanulóifjuságnak a Szt. Imre jubil év ünnepein való részvételére tárgy.

De azoktól a nevelési szempontoktól vezetve, amelyeket ez ünnepegekben rejlő nagy erkölcsi értékek jelentenek, a magam részéről is kívánatosnak tartom, hogy a magyar katolikus tanulóifjuság a lehető legnagyobb mértékben vegye ki részét azokból az ünnepegekből, amelyeket a katolikus társadalom a Szent Imre jubileumi év alkalmából rendez.

Felhívom ehhez képest a *Cimet*, intézkedjék aziránt, hogy a vezetése alatt álló iskolák ez év május havában a katolikus tanulóifjuság részére Szent Imre-ünnepegeket rendezzenek. Az ünnepegegek megtartására vonatkozóan irányelvül szolgáljon, hogy egyugyanazon város, illetve község azonos, illetve hasonló foku iskolái a nyilvánosan tartandó ünnepeget lehetőleg közösen rendezzék.

A gyogyepedagogiai intézetek és kisegítő iskolák az ünnepepyt külön-külön tartásák meg.

Ezeken a nyilvánosan tartandó közös iskolai ünnepepyeken a katolikus cserkészek és leventék megfelelő módon vegyenek részt. Az ekként rendezendő ünnepepyen kívül, Szent Imre napján (összel), természetesen minden iskola külön is megtartja a maga ünnepepyt.

Egyben intézkedjék (Cim) aziránt is, hogy az iskolák és tanügy

intézmények az egyházmegyében tartandó Szent Imre ünnepeken vegyenek részt és hogy az iskolák és internátusok arra alkalmas helyiségei — amikor már a tanítás szünetel — a Szent Imre jubileumi év alkalmából tartandó gyűlések és szállások céljaira a szokásos feltételek mellett átengedtesenek.

638

1930

A XXVI.
nemzetközi
eucharisz-
tikus
kongresszus.

Az idén esedékes a kétévenként tartatni szokott nemzetközi eucharisztikus kongresszus, melynek székhelyül az illetékes szervező bizottság ezúttal Afrika földjét, Karthago városát szemelte ki. Itt fog fényes keretek közt lefolyni f. évi május hó 7-től 11-ig a világ katolikusainak ünnepi hódolata az Eucharisziában jelenlévő Üdvözítő előtt.

A magyar résztvevők zarándoklatát ügyesen összeállított programmal az Országos Katolikus Szövetség rendezi, amely érdeklődőknek készséggel ad részletes tájékoztatást az útra és költségekre vonatkozólag (Bdpt., IV. Ferenciek-tere 7.)

De kívánatos, hogy a szentségi Jézus imáadásában az itthonmaradtak is kivegyék részüket. Azért felhivom tiszt. papságomat, hogy híveiket és főleg a gyermekeket minél tömegesebben buzdítsák a szentáldozáshoz való járulásra e napokon. Május 11-én pedig a nagymise végén adjanak áldást a legmélt. Oltáriszentséggel és végezzék el híveikkel az engesztelő imádságot. (l. 2110/1928. körlev. sz. a.)

639

1930

Gyűjtés a
Sionhegyi
Mária
bazilika
magyar
kápolnájára.

A jeruzsálemi Sion hegyén, ahol a szent hagyomány szerint a Boldogságos Szűz utolsó éveit töltötte s ahol földi életét befejezte, e század első éveiben a német bencésrend és a német katolikusok nagy áldozatkészséggel fényes és hatalmas bazilikát emeltek, amely azóta a szent városnak egyik büszkesége. A bazilika alsó szentélyében — Sanctuarium Dormitionis B. M. V. — oltár jelöli azt a helyet, ahol Szűz Anyánk elszenderült. Az oltár hat kápolna veszi körül, melyek egyikének mintegy 20.000 P-t kitevő felszerelési költségeit a magyar katolikusok nevében a kalocsai érsek úr vezetése alatt a múlt év őszén ott járt magyar zarándokcsapat vállalta el.

Hagyományos Mária-tiszteletünktől is indítatva járuljon kiki tehetsége szerint adományával a magyar kápolna felszereléséhez. Tiszt. papjaim gyűjtsenek híveik körében is e szent célra. A gyűjtés eredményét pedig küldjék a szokott módon „Dorm. káp.” jelzéssel a pécsegyházmegyei takarékpénztárhoz.

640
1930

Ismételten előfordult, hogy a házassági akadály alól felmentést kérő lelképásztorok a felmentési kérvényben nem jelezték, hogy sürgős ügyről van-e szó, vagy sem. Tekintve, hogy az Ordináriusnak egyes akadályok alól csak *ex gravi urgentique causa* van joga felmenteni, felhivom a plébánia-vezetőket, hogy a jövőben minden egyes kérvényben jelezzék a szándékolt házasságkötés idejét s ha nincs annyi idő, hogy a római Szentszékhez forduljunk, a sürgősség okát is fel kell tüntetni.

Sürgősség a házassági felmentések-nél.

641
1930

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek a lelkészi korpótlékok valorizálása tárgyában a biboros hercegprimáshoz érkezett válaszát tudomásvétel céljából az alábbiakban közlöm tiszt. papsággal:

Korpótlékok egyelőre nem valorizálhatók.

„A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Minisztertől. 170—1/404—929. szám. Főmagasságu Bibornok, Hercegprimás, Érsek Ur! Folyó évi november hó 9.-én 3679. szám alatt kelt nagybecsü átiratára, melyben a nagyméltóságu püspöki kar ez évi őszi konferencián történt megbeszélése alapján azt az előterjesztést méltóztatik tenni, hogy a jelenlegi 50 százalékban valorizált lelkészi korpótlékot 100 százalékban valorizáljam, van szerencsém tiszteletteljesen azt válaszolni, hogy bármennyire is értékelem és méltányolom a nagyméltóságu püspöki kar kérelmének indokolását, a jelen gazdasági viszonyok mellett nem tudom a valorizálást 100 százalékban biztosítani. A magyar képviselőház a folyó évben határozatot hozott, melyben utasítja a kormányt, hogy a következő évek költségvetésének összeállításánál a kiadások apasztására törekedjék. E határozat alapján kénytelen vagyok az 1930—31-iki költségvetést jelentékenyen csökkenteni. Nemcsak nincs módomban új terheket felvenni költségvetésembe, — a 100 százalékos korpótlék valorizáció 533 250 P többletet jelentene — hanem még a meglevőket is le kell szállítanom. Fenti indokokból tehát legnagyobb sajnálatomra nem tudok a nagyméltóságu püspöki kar Eminenciád előlhivatkozott nagybecsü átiratában foglalt előterjesztéséhez hozzájárulni. Fogadja Eminenciád kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. — Budapest, 1929. évi december hó 12.-én. — Klebelsberg s. k.“

642
1930

Budapest székesfőváros nagyérdemü polgármestere hozzám intézett levelében már most azzal a kéréssel fordul egyházmegyénk tiszt. papságához,

A székesfőváros gyermek-

nyaralattási
akciója.

hogy a fővárosi gyermeknyaralattási akciót, melyet a fővárosi tanács a budapesti róm. kat. egyházközségekkel karöltve folytat le, erkölcsi támogatásban részesítsék és az iskolákat erre a célra ingyen átengedjék. Viszont a főváros minden olyan egyházközség részére, amely fővárosi gyermekek csoportos nyaralásáról gondoskodik, biztosítja ugyanolyan számú gyermekcsoport részére a fővárosban az üdüléssel kapcsolatos tanulmányhoz a teljes ingyenes ellátást.

Mult évi V. számú körlevelemben (931/1929. sz. a.) intézkedtem már a szóban levő akció részére az iskoláknak ingyenes átengedése iránt és e rendelkezésemet továbbra is fenntartom. Egyben felhívom a tiszt. plébánia-vezetőket s általuk az egyházközségeket és a tantestületeket, hogy tekintettel azokra a fontos egyházi és nemzeti érdekekre, amelyek a főváros és a vidék közötti lelki kapcsolatok kiépítéséhez fűződnek, a gyermeknyaralattás lebonyolításában legyenek a fővárosi tanácsnak készségesen segítségére.

643

1930

Irodalmi
művek,
folyóiratok
ajánlása.

1. Megjelent Kassa nagynevű volt püspökének I. b. *dr. Fischer Colbrie Ágostonnak* irodalmi hagyatéka, *Beszédei és Beszédvázlatai* címen a hálás egyházmegyei papság kiadásában. E mű élvezetes bepillantást enged ennek a ritka nagyképzettségű, ragyogó szellemi képességekkel megáldott és szentéletű apostolutódnak gazdag lelkébe. Mindenkinek szívesen ajánlom. Ára 60 csehszlovák korona (kb. 10·20 P) egész vászonkötésben.

2. „*A katolikus papság érdemei hazánk és az emberiség történetében*“ címen írt nagyon gyakorlati könyvet *dr. Giczey József* nádasdi (Vas m.) plébános. A könyv — mint a róla szóló bírálatok egyöntetűen elismerik — elsőrangú apologia a kat. papság és vallás mellett. Egyházmegyénk tiszt. papságának és híveinek a legmelegebben ajánlom. A kat. iskolák tanítói könyvtárai részére való beszerzését a beiratási díjak terhére készséggel engedélyezem. Megrendelhető a szerzőnél, ára fűzve 6 P.

3. *Nagy Ilona* dunaföldvári tanítónő „*Muhi virága*“ címen nemes fölfogású, regényes szindarabot írt Árpádházi Boldog Margit életéről, amelynek kiadási jogát a budapesti Szent Domonkos Rend szerezte meg, hogy a művet Boldog Margit szentté avatásának szolgálatába állítsa, a belőle származó jövedelmet pedig a budapesti Margit-szigeten rekonstruálandó Margit kolostor és templom céljaira fordítsa. A benső irodalmi értékkel bíró mű megrendelhető a Domonkosok rendházában (Budapest, Szent Domonkos-utca 3. sz.), vagy közvetlenül a szerzőnél, ára 2 P. A könyvet mindenkinek melegen ajánlom és a plébánia- és iskolakönyvtárak részére engedélyezem.

Datum Quinque-Ecclesiis, 20. Februarii, a. 1930.

† Franciscus m. p.
episcopus.

1930.

III.

711
1930

Tisztelendő Testvérek! Kedves Hiveim!

Valahányszor, mint az apostolok legkisebb utóda hozzátok szólni akarok, mindig érzem gyengeségemet, hogy ne mondjam elégtelenségemet és esdve kérem a Szentlelket, világosítsa meg értelmemet, vezesse gondolataimat és szavaimat, hogy amiről hozzátok szólok, valóban üdvösséges legyen és elmondhassam: „az Úr lelke szólott énáltalam és az Ő beszéde nyelvem által.“ (II. Kir, 23. 2.) Biztos vagyok abban, hogy, ha a Szentlélek vezet gondolataimat és szavaimat, akkor szavaimnak meglesz a hatása lelkekre. Mit is ér minden tudományunk és ékesszólásunk, ha a kegyelem erejét nélkülözi. Nem erről győz-e meg a világnak, az emberiségnek gyászos vergődése és kínos erőlködése, hogy nagy inségéből és nyomorúságából kiszabadulva jobb jövőt biztosítson magának. Az államformáknak és kormányzati rendszereknek legváltozatosabb sokasága, az állami és társadalmi intézmények serege, sőt még a vallási szervezeteknek különfélesége is mind hiábavaló, ha fel nem ismerjük a baj gyökerét, ha nem jutunk annak belátására, amit sz. Pál ily szavakkal foglal össze: „A parancsolat főcélja pedig a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és a tettetés nélküli hitből származó szeretet.“ (I. Tim. 1, 5.) E szavakból én csak a *jó lelkiismeretet* emelem ki, mivel úgy látom, hogy a jó lelkiismeret és lelkiismeretesség mindig jobban elsorvad az emberek lelkében; és minél jobban gyengül, annál nagyobb erőre kap az erkölcstelenség és becstelenség minden vonalon. Ugy látom — K. H. — hogy az emberiség már nem is igen törődik a jó lelkiismerettel, miért is üdvösségesnek tartom felhívni figyelmeteket erre a végzetes bajra és veszedelemre és egyben buzdítani benneteket a jó lelkiismeret ápolására magatokban és gyermekeitekben.

I.

Jóllehet, mikor a jó lelkiismeretről szólok, nem akarok erkölcsstani fejtegetésekbe mélyedni, mégis szükségesnek tartom, hogy a lelkiismeretről egy-két tudnivalót előrebocsássak. Tudjuk, hogy a lelkiismeret gyakorlati ítélet cselekedeteink erkölcsi értékéről, minőségéről. Értelmünk minősíti cselekedeteink erkölcsi jóságát, vagy rosszságát. Az emberi léleknek az a képessége, melytől akaratunk cselekvésében függ, az értelem; az értelem szava kimondja, hogy ezt kell cselekednem, mivel ez jó, — azt pedig kerülőm kell, mivel az rossz. Ez a lelkiismeret szava. A lelkiismeret erkölcsi cselekedeteink szabálya, törvénye, melynek kötelező erejét minden lélek érzi. És mivel minden törvénynek kötelező ereje Isten akaratából való, ezért a lelkiismeretet Isten szavának is mondjuk, mely megszólal bennünk. A lelkiismeret szava kötelez minket. Ha azt akarjuk, hogy cselekedeteink az erkölcsi jóság jegyével bírjanak, nem szabad a lelkiismeret szava ellen cselekedni. Akik nem hallgatnak lelkiismeretük szavára, lassanként a jóság útjáról letérnek és a gonoszság útjaira tévednek. Ők azok, akikről a Szentlélek Isten a példabeszédek könyvében azt mondja: „útaik elvetemültek és lépéseik gyalázatosak.“ (Péld. 2, 15.) Sajnos, K. H., nagyon sokan vannak napjainkban, akik lelkiismeretük szavát vagy egyáltalában már nem hallják, vagy ha hallják, nem hallgatnak rája, nem követik. Ennek tulajdoníthatjuk azt a sok-sok bajt és gátságot, mely az egész világot elárasztja. Minél nagyobb lesz azoknak a tábora, akik lelkiismeret szavával nem törődve járják rosszraajló kívánságaik útját, annál nehezebbek és küzdelmesebbek lesznek a tisztességnek, a becsületességnek és az erénynek útjai. Minél durvább, tágabb, színtelenebb és érzéketlenebb a lelkiismeret, annál nagyobb rombolással, sőt pusztulással fenyegeti az élet az egyént, a családot, a társadalmat és a nemzetet. „Az igazság ösvényén az élet, a tévút pedig halálra viszen.“ (Péld. 2, 28.)

Nem nehéz megállapítani azt, hogy az emberiség e tévútra jutott, mely halálra viszen. Már-már hiábavalónak látszik a jobbak erőfeszítése, a társadalmi, hitbuzgalmi és vallásos tömörülések buzgalma, a jobbirányú sajtóvészkiáltása, a társadalom, nemzet és nemzetek, Európa és a világ lelkiismeretére való hivatkozás — az emberiség rohan lefelé a lejtőn, mely halálra viszen. Ebben a nagy rohanásban elgázol mindent; multat, megszentelt hagyományokat, eszméket, izlést, jó erkölcsöket, hitet, mindent; mindent elgázol, mindent eltemet.

Kik a bűnösök mindebben? Kik? Mindazok, akik jobb lelkiismeretük ellenére futnak a pillanatnyi gyönyörök, haszon, hatalom és kényelem

után. Bűnösök, akik közvetlenül, vagy közvetve a jó lelkiismeret lerontását okozzák és elősegítik, akik a jó lelkiismeretet eldurvítják, elaltatják; akik okai, hogy a jó lelkiismeret szavának nincs ható, indítóereje, nincs vétőjoga. Bűnösök a *szennyirodalom* munkásai, mozivásznai, könyvespolcai és iratai; bűnösök a divat és tánc. Ezek a keresztény világ evangéliumi szellemből táplálkozó lelkiismeretének csúfságára már valósággal polgárjogot szereztek a meztelenségnek és kéjelgő táncőrületnek. Hol keressem itt a lelkiismeretet? Törődnek ezek lelkiismerettel? Ép úgy nem, mint nem törődtek, vagy nem törődnek lelkiismeretük szavával a papirosbakancsszállítók, tejhamisítók, hamis tanuk, minden rangu és rendű csalók és sikkasztók, méregkeverők és gyilkosok. Maga az a körülmény, hogy ma mindenféle lelkiismeretről, erkölcsről és becsületről beszélnek, elegendőképpen bizonyítja azt, hogy az egyéni lelkiismeret sarokbaállításával majd ilyen, majd amolyan erkölcsi köpenyeggel takargatják szégyenleni való dolgaikat — politikában, iparban, kereskedelemben és mindennemű üzleti ügyek lebonyolításában. Az emberek hányszor adnak, vesznek, cserélnek, vállalkoznak, társulnak, házasodnak, elválnak, vesztegetnek, választanak, okiratokat hamisítanak, álnévvel csálnak a jobb meggyőződés, a jó lelkiismeret ellenére, vagy annak hiányában? Nem volna csoda, hogy mindezeknek hallatára felkiáltanánk a Szentírás szavaival: „Megromlott (vala pedig) a föld és megtelék gonoszsággal“. (I. Mózes 6, 4.)

II.

Főpásztori kötelességnek éreztem, K. H., hogy a baj gyökerére rámutassak; de nemcsak rámutassak, hanem hogy titeket, K. H., a jó lelkiismeret ápolására buzdítsalak is. Ápoljátok a jó lelkiismeretet magatokban és gyermekeitekben. Nagyon üdvösséges munka nemcsak azért, mivel a legdrágább lelki kincs birtokába juttat el, hanem azért is, mivel ezáltal az általános romlottság és erkölcstelenség pusztító áradatának hullámtörőivé lesztek.

Ha lelkibékét akartok élvezni, ápoljátok magatokban a jó lelkiismeretet és kövessétek azt. Nem csekély dolog a lelki béke. Nem hiába használta annyiszor és oly szeretettel az Úr Jézus ezt a kedves köszöntést: „Béke veletek“! Amint nincs nagyobb szenvedés a győtrő, kinzó lelkiismeretfurdalásnál, azonképpen nincs nagyobb boldogság, mint a lélek békéje, nyugalma. Ha van öröm ezen a földön, az csak a tiszta lelkiismeret öröme. A rossz lelkiismeretet az egész földkerekségen csak szomorúság és rettegés kíséri. (Fenelon.)

Ezért *kerüljete*k gondosan mindent, ami jó lelkiismeretetek szavát és erejét gyengíthetné, vagy éppen elaltatná. Kerüljete

k minden alkalmat és társaságot, mely veszélyes kísértésbe hozza jóban való állhatatosságotokat.

Itt áll főképp az, hogy, *aki csekélységekkel nem törődik, lassankint elbukik*, ami annyit jelent, hogy, aki csekélységekkel nem törődik, aki nem törődve lelkiismeretének ellenkezésével, kis hibákkal megbarátkozik, annak lelkiismerete hamarosan eldurvul és nagyobb hibákra is vállalkozik. A finom lelkiismeret olyan, mint a patikamérleg, kis porszemtől is kibillen; a durva lelkiismeret, mint a mázsáló. Azt hiszem, K. H., sok tolvaj és sikkasztó, aki minden nagyobb lelkiháborúság nélkül lopott és sikkasztott százezreket, talán ártatlan gyermekkorában keserü könnyeket ontott egy könnyelműen elcsent fillér miatt. Sok keresztény kat. hajadon és ifjú ártatlan gyermekkorában égett a vágytól, hogy sz. hitünk vértanújává lehessen és ime, életének legszebb és legfontosabb lépésénél, eljegyzésekor és esküvőjén hálátlanul cserbehagyja, megtagadja sz. vallását azzal áztatva magát, hogy ő azért jó híve az egyháznak, hiszen eléggé fáj a szíve, amiért más templomba megy esküdni. Lám, Kedves Híveim, a patikamérleg és a mázsáló. Ha mindezek törődtek volna a csekélységekkel és gondosan elkerülték volna a lélekromlás helyeit és alkalmait, nem jutottak volna ilyen bajba. „Van oly út, amely igaznak látszik, de vége halálra viszen.“ (Péld. 14, 12.)

Teljesítsétek mindenkor és mindenütt mindennemű kötelelességeiteket lelkiismeretesen, nem gondolva azzal, látja-e valaki, vagy nem látja, ellenőriznek-e, vagy nem. Lelkiismeretetek legyen ellenőrötök. Itt is a csekélységekben gyakoroljátok magatokat. Sohase hallgassatok ilyen belső kisértő gondolatra, vagy külső beszédre: hiszen ez nem fontos, nem lényeges. Ha a nem fontos és nem lényeges dolgokban is lelkiismeretesek vagytok, akkor nagy dolgokban bizonyára sohasem vádol lelkiismeretetek mulasztással. A pici dolgokban való hűség neveli a becsületességet. Abban bízhatunk, hogy hamis tanúságra nem lesz kapható, aki még tréfából sem hazudik. Csak lelkiismeretes ember lehet becsületes. Ha tehát azt akarjuk, hogy becsületesnek tartsanak az emberek, legyünk lelkiismeretesek minden dolgainkban. Evégből gondoljunk vissza esténként mindenre, amit reggeltől-estig tettünk; nem terheli-e lelkiismeretünket valamely vétkes mulasztás, bűnös gondolat, szó, vagy cselekedet. Egy nap nem olyan nagy idő, hogy eszünkbe ne jusson, ha valamit napközben vétettünk — a napszámban, szántásban, műhelyben, piacon, üzletben, irodában, hivatalban, vásárban, iskolában és így tovább. Akadjunk fenn a kisebb hibákon is és bánjuk meg Isten színe előtt botlásainkat. Ha ezt tesszük napról-napra, mindig gyengédebb lesz lelkiismeretünk és mindig jobban növekszünk a becsületességben.

De ápoljátok a jó lelkiismeretet gyermekeitekben és tanítványaitokban is. Szól ez az intelmem a szülőknek és minden rangú és rendű nevelőnek. Az itt elmondottak után érezhetitek, hogy mily súlyt helyezek az utá-

nunk következő nemzedék nevelésére. Csak lelkiismeretes és becsületes emberek tisztíthatják meg a közéletet mindattól a szennytől, bűntől, melyben fetreng, attól a rozsdától, mely mindent megemészt, még az életújulásnak reményét is megmarja. Bízom bennetek, hogy lelkiismeretesen fogjátok betölteni hivatástokat e téren és azon lesztek, hogy gyermekeiteket, növendékeiteket élő lelkiismeretté neveljétek. Ha azonban azt akarjuk, hogy nevelésünk fogatos legyen, sokat kell imádkoznunk, buzgón kell kérnünk a Szentlélek kegyelmét és nem szabad a jó példaadásról megfeledkeznünk. Rettenetes hibába esnénk, ha a jó példaadás helyett megbotránkoztatnánk őket. Jusson eszünkbe az Úr Jézus ítélete, aki ezt mondja: „Aki pedig megbotránkoztat egyet e kicsinyek közül, kik énbennem hisznek, jobb volna annak, ha malomkövet kötnének nyakára és a tengerbe vetnék.“ (Márk 9, 41.) Egyébként rendelkezésünkre áll a bűnbánat szentsége, a gyónás, mint a lelkiismeret ébrentartásának egyik kiváló, újabban már protestáns testvéreink által is igen nagyraértékelt eszköze.

A világ általános romlottságának forrása tehát abban keresendő, hogy az emberek nem törődnek a lelkiismeret szavával és nem számolnak annak súlyos és szomorú következményeivel. Ha az általános erkölcsi elfajulást meg akarjuk állítani romboló útjában és az előbb-utóbb felébredő lelkiismeret kinzó gyötrelmeit, ostorcsapásait el akarjuk kerülni, ápoljuk lelkiismeretünket magunkban és gyermekeinkben. Fontoljuk meg jól sz. Ágostonnak gyönyörű szavait: „Te pedig, ki igazi béke után vágyódsz, élvezni fogod édességét az élet keserű megpróbáltatásai között is, ha szereted annak parancsolatait, aki békét ígért nekünk. Tudd meg, hogy az igazságnak gyümölcsei százszor édesebbek, mint a gonoszság gyümölcsei és a jó lelkiismeret igazabb és boldogítóbb örömeket szerez a gyötrelmek között is, mint az élvezetek között a rossz lelkiismeret.“ Végül pedig ne feledje a világ, ne feledjék azok, akik a népek sorsát intézik és azért felelősek, amit Prohászka püspök mondott: „A felvilágosult lelkiismeret a közügyet, a közérdeket, a közerkölcsöt, a közegészséget úgy nézi, mint amely az övé s ugyanakkor oly kényes rá, mint amely a másé is.“ (Prohászka I. 297.)

„Minden cselekedetedben kövesd híven lelkiismeretedet, mert ez a parancsok megtartása.“ (Sirák fia 32 27.) Amen.

* * *

Jelen körlevél nagybőjt 1. vagy 2. vasárnapján a híveknek a szószék-ről felolvasandó.

Kelt Pécsen, 1930 február hó 26-án.

† Ferenc S. k.
püspök.

1930.

IV.

845

1930

Mélységes részvétellel olvashatunk naponta azokról a minden isteni és emberi jogot lábbal tipró gaztettekről, amelyek napról-napra ismétlődnek és fokozódnak az Isten és a lelkek ellen az orosz szovjet területén. A papokat és a valláshoz húzó híveket börtönbe hurcolják, kényszermunkára, sőt halálra ítélik, a kolostorokat, templomokat bezárják, lerombolják, istentiszteleti tárgyakat, ereklyéket, képeket gúny tárgyává teszik vagy megsemmisítik. Megfertőzik az ifjúság, a zsenge gyermek lelkét és kiölvén belőle a vallással és erkölccsel együtt minden nemes érzést, csirájában fojtják meg az országnak nemcsak jelenét, de jövőjét is. Lehet-e ilyen előzmények után csodálni, ha istentelenségeik betetőzéseül, ahol csak tehetik, magát a legméltóságosabb Oltáriszentséget is szétszórják, meggyalázzák.

Istentisztelet
az orosz
vallásüldözés
megszüntetéséért.

Ezt az uralmon lévők által kezdeményezett, hivatalosan is támogatott és az egész művelt világot megszegyenyítő vallásüldözést kívánja megszüntetni, az Isten és az emberi természet ellen elkövetett sérelmeket megengesztelni, a vallásos érzés visszatérésének kegyelmét leesdeni mélyen sujtott orosz testvéreink részére, mindeneket átölelő apostoli szeretetében Szentséges Atyánk, XI. Pius Pápa midőn f. hó 19-én, az Anyaszentegyház nagy Pártfogójának, Szent Józsefnek ünnepén, az apostol-fejedelem sírján ünnepélyes szent misét mutat be abban a reményben, hogy az egész keresztény világ követi példáját és egyesül vele e szent célra végzett imádságban.

Csatlakozzunk mi is, kedves testvéreim és híveim, az ő keresztes imahadjáratához és ájtatossági gyakorlatainkkal, a szentségekhez való minél tömegesebb járulásunkkal és az e célra f. hó 23-án, vasárnap *ezennel egész egyházmegyénk területén elrendelt sz. misén* buzgó részvételünkkel segítsük elő tőlünk telhetőleg Szentséges Atyánk magasztos imaszándékának mielőbbi megvalósulását.

Pécs, 1930. március 11-én.

† **Ferenc** s. k.
püspök.

1930.

V.

1172

1930

Magno cum gaudio ven. clero Dioecesis Nostrae communicamus, Sacram Rituum Congregationem precibus Chori Episcoporum Hungariae commotam permisisse, ut festum S. Emerici Ducis abshinc sub ritu duplici II. classis celebretur, et quidem rescripto, ut sequitur: „Sacra Congregatio Rituum. N. S. 138/929. Strigonien. et Dioecesium Hungariae. Emus ac Revmus Dnus Justinianus Serédi, Cardinalis Archiepiscopus Strigoniensis et Princeps Primas Hungariae, suo aliorumque Episcoporum Hungariae nomine, Sanctissimum Dominum Nostrum Pium Papam XI. supplicibus votis est deprecatus, ut in universa Hungaria festum Sancti Emerici recoli valeat sub ritu duplici II. classis. Praefatus enim Sanctus, filius S. Stephani Protoregis Hungariae, caelestis patronus juventutis hungaricae jamdudum a saeculis colitur. Sacra porro Rituum Congregatio, vigore facultatum sibi specialiter ab Ipso Sanctissimo Domino Nostro tributarum, attentis expositis peculiari- bus adiunctis, benigne annuit pro gratia juxta preces: servatis de cetero Rubricis ac Decretis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 11. Januarii 1930. C. Card. Laurenti, S. R. C., Praefectus. Philippus di Fava, Substit.

Dignitas festi
S. Emerici
Ducis eleva-
tur.

1173

1930

Vi supremi apostolatus, quo in universa Ecclesia divinitus fungitur, Ssmus Dominus Noster Pius Papa XI verbis et scriptis nunquam destitit illud S. Pauli (I. ad Tim., II, 9, 10) inculcare, videlicet: „mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se, et . . . quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.“

Instructio S.
Congregatio-
nis Concil., de
inhonesto fe-
minarum ve-
stiendi more.

Ac saepenumero, occasione data, idem Summus Pontifex improbavit acerrimeque damnavit inhonestum vestiendi morem in catholicarum quoque mulierum ac puellarum usum hodie passim inductum, qui non modo femineum decus atque ornamentum graviter offendit, sed nedum in temporalem

earundem feminarum pernitiem verum etiam, quod peius est, in sempiternam, itemque in aliorum ruinam miserrime vertit.

Nihil igitur mirum, si Episcopi ceterique locorum Ordinarii, sicut decet ministros Christi in sua quisque dioecesi pravae huiusmodi licentiae ac procacitati modis omnibus unaque voce obstiterunt, derisiones nonnumquam ac ludibria ob hanc causam sibi a malevolis illata aequo fortique animo tolerant.

Itaque hoc Sacrum Consilium cleri populique disciplinae provehendae cum eiusmodi Sacrorum Antistitum vigilantiam et actionem merita probatione ac laude prosequatur, tum eosdem vehementer hortatur ut consilia atque incepta opportune inita insistant et alacrius pro viribus urgeant, quoadusque hic pestiferus morbus ex honesta hominum consortione penitus extirpetur.

Quod ut facilius ac tutius ad effectum deducatur, haec Sacra Congregatio, de mandato Sanctissimi Domini, ea quae sequuntur ad rem statuere decrevit:

I. Parochi praesertim et concionatores, data occasione, secundum illud Apostoli Pauli (II. ad Tim., IV, 2) instent, arguant, obsecrent, increpent ut feminae vestes gestent, quae verecundiam sapiant quaeque sint ornamentum et praesidium virtutis; moneantque parentes ne filiae indecoras vestes gestare sinant.

II. Parentes, memores gravissimae obligationis qua tenentur prolis educationem in primis religiosam et moralem curandi, peculiarem adhibeant diligentiam, ut puellae a primis annis in doctrina christiana solide instituantur atque in earum animo ipsi, verbis et exemplo, amorem virtutum modestiae et castitatis impense foveant; familiam vero, Sacrae Familiae exempla imitati, ita constituere atque gubernare satagant, ut singuli verecundiae amandae atque servandae inter domesticos parietes habeant causam et invitamentum.

III. Parentes iidem filias publicis exercitationibus et concursibus gymnasticis arceant; si vero eisdem filiae interesse cogantur, curent ut vestes adhibeant quae honestatem plene praeseferant; inhonestas vero vestes illas gestare nunquam sinant.

IV. Collegiorum moderatrices et scholarum magistrae modestiae amore puellarum animos ita imbuere enitantur, ut eadem ad honeste vestiendum efficaciter inducantur.

V. Eadem moderatrices ac magistrae puellas, ne ipsarum quidem matribus exceptis, quae vestes minus honestas gestent, in collegia et scholas ne admittant, admissasque, nisi resipiscant, dimittant.

VI. Religiosae, iuxta litteras die XXIII mensis Augusti, a

MDCCCCXXVIII, datas a Sacra Congregatione de Religiosis, in sua collegia, scholas, oratoria recreatoria puellas ne admittant, admissas ne tolerant, quae christianum vestiendi morem non servant: ipsae vero in alumnis educandis peculiare adhibeant studium, ut in earum animo sancti pudoris et verecundiae christianae amor altas radices agat.

VII. Piae instituantur et foveantur feminarum Associationes, quae consilio, exemplo et opere finem sibi praestituant cohibendi abusus in vestibus gestandis christianae modestiae haud congruentibus et promovendi morum puritatem ac vestiendi honestatem.

VIII. In pias Associationes feminarum ne illae admittantur, quae inhonestas vestes induant; admissae vero, si quid postea hac in re peccent et monitae non respiciant, expellantur.

IX. Puellae et mulieres, quae inhonestas vestes induunt, a Sancta Communione et a munere matrinae in sacramentis Baptismi et Confirmationis arceantur, atque, si casus ferat, ab ipso ecclesiae ingressu prohibeantur.

X. Cum incidunt per annum festa, quae modestiae christianae inculcandae peculiarem exhibeant opportunitatem, praesertim vero festa B. M. Virginis, parochi et sacerdotes piarum Unionum et Catholicarum Con-sociationum moderatores feminas ad christianum vestiendi morem, opportuno sermone revocare atque excitare ne praetermittant. In festo autem Beatae Mariae Virginis sine labe conceptae peculiare preces in omnibus cathedralibus et paroecialibus ecclesiis quovis anno peragantur, habitis, ubi fieri potest, opportunis cohortationibus in sollemni ad populum concione.

XI. Consilium dioecesanum a vigilantia, de quo in declaratione Sancti Officii die XXII mensis Martii, a. MDCCCCXVIII data, semel saltem in anno de aptioribus modis ac rationibus ad feminarum modestiae efficaciter consulendum ex professo agat.

XII. Quod vero haec salutaris actio efficaciter et tutior succedat, Episcopi aliique locorum Ordinarii, tertio quoque anno, una simul cum relatione de religiosa institutione, de qua in Litteris Orbem catholicum die XXIX mensis Iunii a. MDCCCCXIII Motu proprio datis, etiam de rerum conditione ac statu circa feminarum vestiendi morem deque operibus ad normam huius Instructionis praestitis, hanc Sacram Congregationem certiore reddant.

Datum Romae, ex aedibus Sacrae Congregationis Concilii, die XII mensis Ianuarii in festo Sacrae Familiae, anno MDCCCCXXX.

† *D. Card. Sbarretti*, Episc. Sabinen. et Mandelen., Praefectus. L. † *S. Iulius*, Ep. Lampsacen., Secretarius.

1174

1930

Dubia circa
Indulgentiam
Portiunculae.

Sacrae Poenitentiariae Apostolicae sequentia dubia pro opportuna solutione exhibita fuerunt:

I. An christifideles Indulgentiam Portiunculae die secundo mensis Augusti in una ecclesia et die dominico proxime insequenti, qui ad normam decreti Sacrae Poenitentiariae Apostolicae, die 10 Julii 1924, n. VII, substitutus fuerit, in alia ecclesia consequi valeant?

II. An verba eiusdem decreti sub n. IX. „saltem sexies Pater, Ave et Gloria“ ita intelligenda sint ut hae ipsae preces modo praeceptivo solvi debeant, vel integrum sit christifidelibus alias aequivalentes recitare?

Sacra Poenitentiaria Apostolica ad proposita dubia sic respondendum censuit: Ad I. *Affirmative*; ad II. *Affirmative* ad primam partem, *Negative* ad secundam.

Datum Romae, ex Sacra Poenitentiaria Apostolica, die 13. Ianuarii 1930. L. † S. S. Luzio, *Regens*. S. De Angelis. *Substitutus*.

1175

1930

Dubia circa
spiritualium
gratiarum in
constitutio-
ne „Ausp-
picantibus“
concessarum
prorogati-
onem.

Sacrae Poenitentiariae Apostolicae sequens dubium pluries exhibitum fuit pro opportuna solutione:

„Utrum in Litteris Encyclicis *Quinquagesimo ante anno* die 23 Decembris 1929 datis, quibus Summus Pontifex Indulgentiam Jubilarem iam impertitam in Constitutione Apostolica *Auspicantibus Nobis* ad alios sex menses, nempe usque ad diem 30 Junii 1930, prorogare dignatus est, prorogatae etiam censeantur aliae gratiae spirituales in memorata Constitutione concessae et praesertim Indulgentia plenaria quam Sacerdotes, Sacrum litantes, in quolibet Missae Sacrificio acquirere et applicare possint, independenter a Missae applicatione, uni animae in Purgatorio detentae ab ipsis ad libitum designatae.“

Sacra Poenitentiaria Apostolica, die 14 Ianuarii 1930. re mature considerata, respondendum censuit: *Affirmative*.

Facta autem de praemissis relatione Ssmo D. N. Pio divina Providentia Papae XI ab infrascripto Cardinali Poenitentiario Maiore in audientia diei 17 Ianuarii 1930, idem Ssmus Dominus responsum Sacrae Poenitentiariae benigne approbavit et confirmavit.

Datum Romae, ex Sacra Poenitentiaria Apostolica, die 23. Ianuarii 1930. L. † S. L. Card. Lauri, *Poenitentiarius Maior*. I. Teodori, S. P. *Secretarius*.

1176

1930

Emi Patres Pontificiae Commissionis ad Codicis canones authentice interpretandos propositis in plenario coetu quae sequuntur dubiis, responderi mandarunt ut infra ad singula: Responsa
ad proposita
dubia.

I. *De collatione primae tonsurae.* D. An vi canonis 111. §. 2, conlati cum canone 955. §. 1, Episcopus alienum subditum sine legitimis proprii Episcopi litteris dimissoriis ad primam tonsuram promovere licite possit. R. *Negative.*

II. *De optione.* D. I An vi canonis 396. §. 2. prohibeatur optio ad praebendas quomodocumque canonicae seu titulo canonicali adnexas. II. An vi eiusdem canonis prohibeatur optio etiam ad domos, praedia aliaque a praebendis canonocalibus distincta. Ad I. *Affirmative.* Ad II. *Negative.*

III. *De benedictione papali.* D. An Episcopus, plures habens regendas dioeceses, in earum altera benedictionem papalem Paschati Resurrectionis adnexam, de qua in canone 914, iure proprio in aliam diem transferre possit. R. *Negative.*

IV. *De matrimonio filiorum apostatarum.* D. An sub verbis *ab acatholicis nati*, de quibus in canone 1099 §. 2, comprehendantur etiam nati ab apostatis. R. *Affirmative.*

V. *De ultimis voluntatibus.* D. Utrum verbum *moneantur*, de quo in canone 1513 § 2, sit praeceptivum, an tantum exhortativum. R. *Affirmative* ad primam partem, *negative* ad secundam.

VI. *De iure denuntiandi nullitatem matrimonii.* D, An coniuges qui, iuxta canonem 1971 § 1 n. 1 et interpretationem diei 12 Martii 1929, habiles non sunt ad accusandum matrimonium, vi eiusdem canonis § 2 ius saltem habeant nullitatem matrimonii Ordinario vel promotori iustitiae denuntiandi. R. *Affirmative.* Datum ex Civitate Vaticana, die 17 mensis Februarii anno 1930. P. Card. Gasparri, Praeses. I. Bruno, Secretarius L. † S.

1177

1930

Pro beneficio parochiali Somberek iuri patronatus I. Familiae Sauska de Somberek obnoxium per rudedonationem vacante concursus usque ad 31. Maii a. c. duraturus praesentibus exscribitur. Qui beneficium istud obtinere anhelant, in quantum in examine prosynodali approbati sint, hisce provocantur, ut recursus suos patrono inscriptos intra terminum praefixum ad Officium Dioecesanum promoveant. Concursus
pro parochia
Somberek.

1178

1930

Dr. Ludovicus
Szilvek, vica-
rius gen. ep-
palis.

Cura et sollicitudo pro salute animarum, item pro negotiis dioecesanis urget Nos, ut canone Codicis 366. innixi vicarium generalem idoneum in administrationem Episcopatus advocemus, qui Nobis impeditis vice Nostra in regimine Dioecesis sat amplae fungeretur.

Cum autem ad hoc grave munus Illmum ac Rssmum D. *Drem Ludovicum Szilvek* praelatum domest. S. S. et praepositum maiorem Cathedralis Ecclesiae Nostrae doctrina ecclesiastica, longaeque experientia commendatum habeamus, Eundem in partem laborem Nostrorum adsciscere decrevimus. Ipsum igitur vicarium Nostrum generalem creavimus, constituimus et nominavimus dantes atque concedentes Eidem omnia iura, privilegia et facultates, quae vicario generali iuxta ss. canones, conciliorum et rescriptorum apostolicorum decreta, receptasque almae Nostrae Dioecesis consuetudines vi officii competunt, exceptis solummodo iis, quae ex iure mandatum nostrum speciale requirunt.

Quae cum venerabili Clero Dioecesano cunctisque, ad quos horum scientia pertinet, tenore praesentium significamus, speramus fore, ut omnes et singuli iurisdictioni Nostrae subiecti ipsum tamquam Vicarium Nostrum Generalem recognoscant et suscipiant, Eidemque propter Deum et conscientiam, uti par est, reverentiam et obsequium semper exhibeant.

1179

1930

Dr. Adalbertus
Igaz Officialis
et Franciscus
Romaisz
Viceofficialis
Tribunalis
Dioecesanis.

Vigore Codicis Juris Can. 1573. Dr. Ludovicum Szilvek, prael. SS., praepositum maiorem Vicarium Nostrum Generalem constituendo a munere Officialis Tribunalis Dioecesanis relevavimus et Illmum ac Rssmum D. *Drem Adalbertum Igaz*, prael. S. S. domest., Canonicum Lectorem Cathedralis Ecclesiae Nostrae, etc. Officialem eiusdem Tribunalis, Viceofficialem vero *D. Franciscum Romaisz*, prael. S. S. domest. Canonicum, Archidiaconum Cathedralem constituimus.

1180

1930

Obitus
Camilli Knippl.

Magno cum moerore obitum *Camilli Knippl* cooperantis Tolnaensis ven. clero communico, qui iuvenili flore nitens, morbo repentino ingravescente inopinato decessu ad aeternam haereditatem evolavit die 17. Martii a. c., postquam sacramentis iterata vice pie refectus est. A. 1896. natus et a. 1919. presbyter ordinatus variis in locis qua cooperans est functus et animo sacerdotali omnibus dilectus amabilisque fuit.

Animam denati confratris precibus fervidis triumque sacrorum suffragiis enixe commendo.

1181

1930

Die 27. mensis c. idest Dominica in Albis in sacello nostro per impositionem manus ad S. Diaconatus Ordinem promovimus Balassa Julium, Baum Franciscum, Fröschl Casparum, Leimeter Tiburtium, Talabér Georgium et Weizenburger Josephum. Ordinatio.

1182

1930

Laeto animo ven. clero annuntiamus *Drem Ludovicum Szilvek* praelatum domest. S. S., Canonicum Lectorem a Ssmo Domino Pio Papa XI. precibus nostris humillimis annuente Praepositum Maiorem Capituli nostri Cathedralis esse nominatum. Personalia.

Josephus Fehérváry coop. in Döbrököz nominatus est curatus in curatia neoerecta Ujdombóvár. *Ludovicus Domosvay* catech. Quinque-Ecclesiensis factus est coop. in par. Ecclesiae Cathedralis. *Franciscus Mayer* catecheta et coop. in Pécsgyárváros in solo catechetico munere ad scholas elem. Quinque-Eccl. positus est. *Josephus Molnár* coop. in Dunaföldvár civ. int. factus est catech. et coop. in Pécsgyárváros. *Stephanus Németh* vic. in Szentlőrinc in munere cooperantis missus est ad Mohács civ. int. *Eleutherius Kalauz* v. a. d. castrensis ad servitium dioecesis reversus cooperans Tolnaensis factus est.

Cooperatores translati sunt: *Adalbertus Kletzl* e Szakcs ad Döbrököz, *Georgius Nagy* e Szigetvár ad Dunaföldvár civ. int., *Ludovicus Melke* e Mozsgó ad Szigetvár.

1183

1930

A múltban gyakran előfordult visszaélések megakadályozása céljából a S. Congregatio pro Ecclesia Orientali f. évi január hó 7-én az egyházi törvénykönyv 622. kán. 4. §-át kiegészítőleg akként rendelkezett, hogy ezentúl minden keleti szertartású egyházi személynek bármilyen méltóságban legyen is, ha saját területén kívül valamely jámbor célra pénzt vagy misestipendiumokat akar gyűjteni, a nevezett kongregációtól előzetes engedélyre van szüksége. A kongregáció pedig ilyen engedélyeket nem általános érvénnyel, hanem csak meghatározott helyekre nézve fog kiadni s egyben értesíti az érdekelt püspököket is és csak akkor szabad gyűjteni, ha a helyi Ordinarius is megadta hozzájárulását. Keletiek
pénzgyűjtése
tárgyában
rendelkezés.

Ezt tiszt. papságomnak azzal adom tudomására, hogy ha bármilyen,

magát keleti szertartású papnak kiadó személy fenti engedély, illetőleg hozzájárulásomat tanusító igazolvány nélkül akarna gyűjteni, arról nekem azonnal tegyen jelentést, sőt amennyiben szükségesnek itéli, forduljon azonnal a rendőrhatalomhoz.

Természetes, hogy akik ilyen keletieknek könnyelműen misestipendiumokat adnak, maguk felelősek a misék elmondásáért.

1184

1930

Pápai enciklika az ifjúság keresztény neveléséről.

Szentséges Atyánk XI. Pius pápa az elmúlt év utolsó napján nagyjelentőségű körlevelet intézett a püspökökhöz és az összes hívekhez, amely az ifjúság keresztény nevelésével foglalkozik és megjelöli mindazok szerepét, akiknek a nevelésben feladataik vannak. E körlevél magyar fordítását ./. alatt csatoltan azzal küldöm meg egyházmegyénk minden papjának, hogy annak mély tartalmát megismerhessék, a lelkipásztorok pedig híveiknek is megmagyarázzák és főbb elveit közkinccsé tegyék.

1385

1930

Szent, Imre jubil. ünnepek egyházmegyei szervezése.

A Szent Imre jubileum ünnepségeit rendező központi főbizottság a jubileumi ünnepségek sikere érdekében az összes magyarországi plébániahivatalokhoz a folyó évben immár második körlevelét küldte, amelyre külön is felhívom tiszt. papjaim figyelmét és a magam részéről is elrendelem, hogy a körlevél pontokba foglalt kívánságaihoz képest járjanak el és a szükséges adatokat beszolgáltassák.

Mivel pedig magam is tudni kívánom, hogy a jubileummal kapcsolatban az egyes plébániákban mik történnek, minden egyházmegyei plébániahivatal részére két drb. nyomtatványt mellékelek, amelyek kitöltve legkésőbb f. é. május hó 15-ig püspöki Irodámhoz küldendők, ahonnét egy-egy példány összesítve fog a rendező főbizottsághoz továbbíttatni.

Egyben felhívom a kerületek ntdő espereseit, hogy a részükre idecsatolt körlevél egyes pontjait tüzetesen tárgyalják meg a tavaszi koronákon is, a kerületi papságot pedig az országos és helyi jubileumi ünnepségekkel kapcsolatosan minél buzgóbb tevékenységre serkentsék. A koronai megállapodásokat, illetve az esetleges kívánalmakat, életrevaló javaslatokat mint a koronai jegyzőkönyvek kivonatát külön íven az országos rendező főbizottsággal is közölgék.

Felkérem tiszt. papjaimat, hogy különösen a f. é. augusztus hó 19-én és 20-án tartandó országos főünnepségekre a pécsi egyházmegyét méltón képviselő, nagyszámu résztvevőt toborozzanak össze híveik közül. A helyi bizottságok fejtsenek ki minél hatásosabb propagandát ennek érdekében.

A rendező főbizottság f. é. aug. hó 20-ára legalább 1,000.000 szent-áldozást óhajt felajánlani a Szentséges Atya szándékára az egész országban, amely alkalommal Őszentsége a szokott feltételek mellett teljes bucsut engedélyez. E szép terv megvalósításán buzgólkodjék az egyházmegye minden lelkipásztora és igyekezék minél több ifjú és felnőtt hívőt megnyerni a gondolatnak. A jelentkezők számát is a mellékelt íveken kell bejelenteni.

1386

1930

A folyó évben kiosztott szent olajok plébániánkint 1 P 30 f-be kerülnek. Ez az összeg a plébániatemplomok pénztárainak terhére — 1929. évi IV. körlevéli rendelkezésem 17. pontjának értelmében — a tavaszi koronán a kerületi esperesek útján küldendő be.

Szent olajok
ára.

1387

1930

A vallásalapból segélyt kérő folyamodások elintézése a múltban sokszor fölösleges késedelmet szenvedett azért, mert a kérvények egy részét az egyházmegyei hatóságnál, a másikat pedig közvetlenül a vallás- és közokt. minisztériumban nyújtották be. Hogy ebben a kérdésben a jövőben ne hiányozzék az elintézés érdekét szolgáló egyöntetűség, az érdekeltek tudomására hozom, hogy ezentúl a vallásalapból segélyt kérő folyamodásokat a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez kell továbbra is címezni, azonban *az egyházi hatóságnál kell benyújtani*, mely a kérvényeket véleményével kiegészítve továbbítja.

Vallásalapot
érdeklő kérvények az
egyházm.
hatóságnál
nyújtandók
be.

1388

1930

Az egyházi törvénykönyv (472. c.) akként rendelkezik, hogy a plébánia megürülése esetén az egyházmegyei hatóság intézkedéséig a plebánia vezetése a káplánra szálljon át; ha többen vannak, a rangidősebbre; ha nincs káplán, a legközelebbi szomszéd plébánosra (u. o. 2. p.). Hogy az egyházmegyei zsinaton az egyes plébániák ilyen jogi természetű szomszédjait megállapíthassam, felhívom a kerületek tiszt. papságát, hogy az idei tavaszi koronán a helyi viszonyok mérlegelésével jelöljék ki minden plébánia számára a „parochus vicinior-t.“

A szomszédos plébániák
kijelölése.

1389

1930

A r. kath. Hittanárok és Hitoktatók Egyesülete a Szent Imre jubileumi évvel kapcsolatban f. év június 23-26. között országos hitoktatási kongresszust tart Budapesten, melyen minden iskolatípus vallásoktatását megtár-

Budapesti
hitoktatási
kongresszus
és az Unio

Cleri pro
Missionibus
gyűlése.

gyalni és az iskolai vallásoktatást az ifjúsági lelkipásztorkodás szolgálatába állítani szándékozik. Ugyancsak f. évi augusztus 18-án az Unio Cleri pro Missionibus országos és nemzetközi gyűlését fogja tartani.

Midőn e két kongresszust igen melegen tiszt. papjaim figyelmébe ajánlom, annak a reményemnek adok kifejezést, hogy mind a két tanácskozáson egyházmegyém papsága nagy számban fog résztvenni.

1390

1930

Katolikus
pedagógiai
kongresszus.

A Szent Imre jubileumi évvel kapcsolatban f. évi július 1—5. napjain nagyszabású nemzetközi kat. pedagógiai kongresszus fog tartatni Budapesten. A kongresszus tárgya a nevelésügy minden területéről vett pedagógiai problémáknak megvitatása katolikus szempontból és különösen a javítást, a haladást jelző utaknak, módoknak a kijelölése. Mivel szeretném, hogy kat. pedagógusaink e kongresszuson minél nagyobb számban vegyenek részt, elrendelem, hogy ez évben a főhatóságom alá tartozó kat. polgári iskolák beiratása és magánvizsgálatai, úgyszintén a kat. tanító- és tanítónőképzők beiratása és felvételi vizsgálatai kivételesen július 1-ig befejezést nyerjenek.

1391

1930

Vallás- és
közokt. min.
rendelet a
nemzetközi
kat. tanügyi
kongresszus
tárgyában.

Alább közlöm tudomásulvétel céljából a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 500—24/1930. számú, ugyanezen tárgyban kelt rendeletét.

„A Szent Imre jubileumi évvel kapcsolatosan Magyarország katolikus pedagógusai nemzetközi kat. tanügyi kongresszust rendeznek folyó évi július 1-től 4-ig terjedő időben.

Mivel lehetővé akarom tenni, hogy a kat. tanszemélyzet minél nagyobb számban és akadálytalanul vegyen részt ezen a kongresszuson, melynek eredményeitől főként a magyar kat. tanulóifjúság valláserkölcsei nevelése tekintetében sokat várok, elrendelem, hogy a közvetlen vezetés és rendelkezés alatt álló iskoláknak azok a tanerői, akik a fentemlített kongresszuson részt óhajtanak venni, a folyó tanévvégi beiratásoknál való közreműködés alól mentesíttessenek; azokban az iskolákban azonban, ahol ez a tantestület személyi viszonyai miatt nem volna lehetséges, ott a folyó tanévvégi beiratások legkésőbb folyó évi június hó 30-ig befejezendők.“

1392

1930

Szent József
jámbor tár-
sulata a hal-
doklókért.

A Szent József jámbor társulat célja a haldoklókért imádkozni és számukra a boldog kimulást kieszközölni, továbbá Szent József tiszteletének

terjesztésével a lelki életnek és a sz. tisztaságnak szeretetét az emberek szívébe minél mélyebben elültetni. A Társulat központja Budapesten van, vezetője Majsai Mór ferences atya (Budapest, II. Margit körút 23.), ki a szervezésre nézve szívesen szolgál utasítással. Ajánlom tiszt. papjaim s általuk a hívek figyelmébe.

1393

1930

1. A Szent Imre jubileumi rendező főbizottság a katolikus ifjuság és a nép számára jelentette meg *Schütz Antal dr. és Balanyi György dr.* szerkesztésében az „*Emlékkönyv Szent Imre herceg 900 éves jubileumára*“ c. füzetet. A mű a Szent Imre jubileumi ünnepek rendezéséhez kitűnő vezérkönyvet nyújt s gazdag tartalmánál fogva Szent Imre emlékének méltó ápolója. Az emlékkönyvet a legmelegebben ajánlom terjesztésre tiszt. papságomnak és k. hiveimnek, ára ugyanis oly alacsonyan állapított meg, — példányonként 1 P — hogy a nagy tömegek is megszerezhetik s ezzel is elősegítik a Szent Imre ünnepek költségeinek előteremtését.

Irodalmi mű-
vek ajánlása.

2. A Szent István Társulat kiadásában megjelent *Harsányi-Tordai: Szent Imre Emlékkönyv* aktualitásával s gazdag tartalmával igen jó szolgálatot tesz a jubiláris Szent Imre ünnepek rendezésénél. Ezenkívül az ifjúsági és egyesületi könyvtárakban is méltán helyet foglalhat. Annak beszerzését a legmelegebben ajánlhatom. Bolti ára 8 P. A plébánosok, iskolák illetve tanítók és tanárok számára a bolti árból 20%-os kedvezményt biztosít a Társulat, úgyhogy a 8 pengős könyvet 6.40 pengőért kaphatják meg.

3. Ugyancsak Szent Imre m. kir. herceg halálának 900-ados évfordulója alkalmából a papköltő, *Harsányi Lajos* c. kanonok és rábapatonai plébános megjelentette „*Az elragadott herceg*“ címen Szent Imre legendás történetét megörökítő művét, melyet a közép- és középfokú iskolák tanárainak és a katolikus ifjuságnak szívesen ajánlok a figyelmébe. A díszkötéses mű megrendelhető a kiadónál (Budapest, V. Nádor-u. 26.); ára 15 P.

4. *Buzsáky Imre*, néhai dunaföldvári prépostplébános kiváló munkája „*Gyakorlati hitelemzések*“ címen új kiadásban jelent meg. Nagyon melegen ajánlom a tisztelendő lelkészkedő papság és hitoktatók figyelmébe e minden tekintetben elsőrangú hitoktatási segédeszközt és megengedem, hogy azon leányegyházak számára, hol a tanítók végzik egyházmegyei hatósági megbízásból a hitoktatást, a templompénztár terhére is megrendelhető legyen. Egy-egy kötet ára egész vászonkötésben 7 pengő a Dunántúl Ny. R. T. pécsi könyvkiadónál.

5. *P. Sundbrack* „*Az Ur Jézus kis kegyeltje*“ című könyve, mely *P. Csávossy Elemér S. J.* átdolgozásában most jelent meg magyarul, kidolgo-

zott oktatásokat nyújt, amelyekkel a szülők, nevelők és lelkipásztorok a gyermekeket a korai szent áldozásra előkészíthetik. Felöleli a Quam singulari decretum szerint szükséges és elégséges vallási igazságokat s azokat egyszerű nyelvezetű, de meleg hangú katechezisekben érteti meg a kis gyermekekkel. A végén közli a kalocsai iskolanővérek óvodásainak első szent-áldozását, annak sok-sok bájos epizódjával.

A korai szentáldozás megvalósítása érdekében szükségesnek tartom, hogy minden pap, aki az elemi iskolában hittant tanít és a gyermekek lelki nevelésével foglalkozik, ezt a sok képpel díszített praktikus kézikönyvet magának megszerezze. A lelkipásztorok pedig hívják fel a szülők figyelmét a könyvre, amelyből megtanulhatják, hogyan kell gyermekeiket már két éves koruktól kezdve az imádságokra s a vallás alapigazságaira fokozatosan tanítani.

6. „Aquinói Sz. Tamás“ a modern kultúra és című sorozat első száma, *Szellemi kulturélet a XIII. században, dr. Erdey Ferenc* (Kalocsa) szerző tollából most hagyta el a sajtót. A rendkívül bő irodalmat felölelő és kiváló kultúr-történeti érzékkel megírt tanulmányt ajánlom a ft. papságnak s az intelligenciának. Ára 3 P.

7. Az *Árpád könyvek* (Kalocsa) 31—33. száma *Winkler Pál: A kalocsai érseki főszékesegyház 1010-től napjainkig* c. alatt a szöveghez alkalmazkodó 86 eredeti illusztrációval szemlélteti a kalocsai székesegyház multját, jelenét és művésziességét. A nagy egyszerűséggel s a történeti kútfők alapos ismeretével készült tetszetős kiállítású könyvre szíves örömet hívom fel a ft. papság s a hivek figyelmét. Ára 3 P.

8. *Árpás Ferenc* bátaszéki s. lelkész jól sikerült gyermek-imakönyvet adott ki, amely ügyes összeállításban tartalmazza az elemi iskolás gyermekeknek szükséges imákat és egyházi énekeket. Szívesen ajánlom tiszt. papjaim s a kat. tanítótság figyelmébe. Ára a szerzőnél rendelve 1.76 P.

9. Az ifjusági irodalom gazdagodását jelenti *Cserné Zucsek Gizella, Zsuzsika megérkezik* és *Szabó Géza, Magyar Vigasztalás* c. műve. Az elsőnek 2.20 P. a másodiknak 2.— P az ára, megrendelhető a Dunántúl Nyomda R.-T.-nál. Mindkettőt ajánlom.

10. Kiválóan ügyes és különösen népies füzetke jelent meg *Berta Antal* szekszárdi s. lelkész tollából „*Mi és a baptista utitársunk*“ címen a szerző kiadásában. Az egyszerű nép lelkületét, gondolkozását és nyelvét kitűnően ismerő szerző hathatós támogatást nyújt munkájával a lelkipásztoroknak a baptisták és más hasonló szekták elleni harcban. A 20 filléres füzet tömeges terjesztésre is nagyon alkalmas s ezért melegen ajánlom papjaim és hiveim figyelmébe.

Datum Quinque-Ecclesiis, 22. Aprilis a. 1930.

1930.

VI.

1681

1930

Litteras Eminentissimi Cardinalis Secretarii Status, quibus Augustissimus Pontifex noster, Pius Papa XI. pro oblata cleri populique fidelis Dioecesis nostrae stipe Petriana grates reddi iussit, hic in extenso publico.

SS. Pontifex
pro stipe
Petriana gra-
tias agit.

„Segretaria Di Stato Di Sua Santita. No. 90540. Dal Vaticano, die 5 Maji 1930. Illme ac Revme Domine, Non inusitatum aut novum fidei atque obsequii documentum tu nuper, istius etiam Dioecesis nomine, obtulisti cum petrianam stipem (Pengő 4000) Beatissimo Patri pio consilio mittendam curasti. Profecto minime vos latet quot quamque magnae Apostolicam Sedem urgeant necessitates ut per orbem universum catholica res provehatur. Ex quo fit, ut quidquid subsidii Jesu Christi Vicario boni omnes contulerint, id in professionem fidei et in christiani cultus incrementum demum recidat. Quapropter Sanctitas Sua tibi tuisque omnibus grates agens, largam a Deo precatur remunerationem, cuius sit auspex Apostolica Benedictio, quam Amplitudini Tuae singulisque oblatoribus peramanter in Domino impertitur. Quae tibi referens, sensus existimationis meae erga te profiteor, meque confirmo Amplitudini Tuae addictissimum E. Card. Pacelli.“

1682

1930

Beneficium parochiale *Högyész* iuri patronatus Celsissimi D. Alphredi e Principibus Liechtenstein obnoxium, ob translationem pastoris vacans praesentibus usque diem 1. mensis Julii a. c. publico exponitur concursui. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, beneficium istud assequi cupientes, velint suos recursus patrono inscribendos infra terminum constitutum mihi exhibere.

Concursus
pro parochia
Högyész.

1683

1930

Ludovicus Iselstöger v.-a.-d. in distr. Némethbolyensi erga preces proprias ab hoc munere relevatus est, cuius in locum v. a. diaconus distr. Némethboly nominatus et investitus est *Geysa Ujváry* par. Egerágensis.

Personalia.

Josephus Léh par. Högyészensis nominatus et investitus est parochus in Tevel. Administratores ad interim nominati sunt: *Ferdinandus Haug* adm. Baranyaszentgyörgyensis in Högyész et *Josephus Lickert* adm. Tevelensis in Baranyaszentgyörgy.

Cooperatores translati sunt: *Antonius Reil* e Püspöklak ad Cikó, *Petrus Magosföldi* e Fadd ad Felsőireg, *Stephanus Csarmasz* e Nagynyárád ad Decs, *Paulus Püspök* e Mecsekszabolcs ad Fadd, *Josephus Wolf* e Majs ad Nagynyárád, *Ottocarus Curilović* e Cikó ad Püspöklak, *Desiderius Cséry* e Felsőireg ad Mecsekszabolcs.

1684

1930

Sponsionem
facere clerici
Codice vetan-
tur.

Res quaedam noviter iterum ac saepius acerbe acceptae cogunt me ut vener. clero meo dioecesano ad observandum *severissime* in memoriam revocem ac inculcem statutum canonis 137. Cod. Jur. Can., vigore cuius clerici a fide iubendo i. e. a suscipiendo in se effectus alienae obligationis etiam de bonis propriis, *inconsulto loci Ordinario* prohibentur.

1685

1930

Felvétel a
papnevelő
intézetbe.

Felkérem tiszt. papságomat, hogy értesítsék a papi pályára hivatást érző ifjakat, hogy a pécsi papnevelő intézetben a szokásos felvételi vizsgálat f. é. június 30-án és július 1-én fog megtartatni.

A legalább négy gimnáziumi osztályt végzett pályázók a felvételre keresztlevelükkel, utolsó évvégi bizonyítványukkal, az illetékes plébánostól és hittanártól kiállított erkölcsi bizonyítvánnyal f. évi június hó 30-án a dél-előtti órákban jelentkezzenek a papnevelőintézet aligazgatójánál, aki őket a szükséges utasításokkal el fogja látni. Az orvosi vizsgálatot az intézeti orvos teljesíti. A felvételi vizsgálat július hó 1-én, d. e. 10 órakor fog megejtetni. Megfelelő bizonyítvány és orvosi vélemény mellett a német és horvát nyelvet is beszélők előnyben részesülnek.

Akik a felvételi vizsgálat ideje alatt ingyenes szállást és ellátást igényelnek, jelentsék be jövetelüket a papnevelőintézet aligazgatójánál.

1686

1930

A trianoni
gyásznapi 10.
évfordulója.

Folyó évi június hó 4-én lesz immár 10 éve annak, hogy Trianonban a reánk kényszerített békeparancsot a magyar kormány kiküldöttje kénytelen volt aláírni s ezzel Szent István ezeréves országát meggyalázták és magyar testvéreink millióit ideiglenesen ellenségeink igájába hajtották.

Ennek a szomorú évfordulónak emlékére jelen soraimmal elrendelem, hogy *junius hó 4-én d. u. 4 órakor az összes harangok 15 percen át a plébánia- és fióktemplomokban megszólaltassanak*, e gyásznapot megelőző vasárnap pedig, *junius hó 1-én az istentisztelet alkalmával hívják fel tiszt. papjaim a hivek figyelmét a reánk nézve oly végzetes béke szomorú következményeire és a hazáért közösen mondják el Esterházy nádor imáját.* (Ny. Ájt. 126. o.)

1687

1930

Tudomásvétel és miheztartás végett közlöm a pécsi m. kir. pénzügyigazgatóság f. évi április hó 30-án 11.889/III. 1930. számú következő átíratát.

Lelkészeknek a községtől felvett járandóságairól kiállított nyugtái illeték-kötelesek.

„Hivatkozással Méltóságodnak 3864/929. szám alatt kiadott köriratára, hivatalos tisztelettel az iránt keresi meg a pénzügyigazgatóság, hogy az egyházmegyéjéhez tartozó lelkészeket sziveskedjék értesíteni, hogy a fenti számú köriratában közölt pénzügyigazgatósági végzés hatálytalan, amennyiben a m. kir. közigazgatási bíróság 5.750/1928. P. és 13.440/1928. P. számú ítéleteiben kimondotta, hogy a lelkész nem köztisztviselő s a községtől felvett járandóságaira nézve, illetve, mert fizetését az államkincstár egészíti ki, még nem lehet a közszolgálati alkalmazottak terminológiájába tartozónak tekinteni s így az 1920. évi XXIV. tc. 22. §-a alapján az általuk kiállított nyugtákat az illetékmentesség nem illeti meg. Pécs, 1930. évi április hó 30-án. P. H. Kováts s. k., pénzügyigazgató.

1688

1930

Az „Emericanum“ középiskolai fiuinternátus- és árvaházba a következő tanévre pályázhatnak oly fiúk, akik Pécs valamelyik középiskolájában (gimnázium, reálgimnázium, tanítóképző, főreál, polgári, felsőkereskedelmi) óhajtják végezni tanulmányaikat. Az „Emericanum“ a mindenkor pécsi püspök fennhatósága, egyházi igazgatás és három tanulmányi felügyelő tanár vezetése alatt áll; az egészségügyi felügyeletet egyetemi gyermekklinikai orvos látja el. Az ellátási díj a növendékek tanulmányi előmenetele, magaviselete és a szülők anyagi viszonyainak figyelembevétele alapján egyénenként állapítatik meg az intézet anyagi lehetőségeinek keretei között havi 40 pengőtől 70 pengőig. Árvaházi helyre jelenleg csak hadiárvák, vagy elhagyottá nyilvánítottak folyamodhatnak. Pályázati határidő az internátusi helyekre *junius 10*, az árvaházakra *junius 20*. Prospektust és a pályázathoz szükséges űrlapot ajánlatos mielőbb kérni az „Emericanum“ igazgatóságától, Pécs.

Pályázat az „Emericanum“-ba.

1689

1930

Szent Imre
herceg
szobráról ké-
szített fény-
képek aján-
lása.

Izabella főhercegnő Őfensége által a magyar nemzetnek ajándékozott Szent Imre herceg bronz szobrát a Szent Imre ünnepélyeknek keretében augusztus hó 17-ikén fogják leleplezni. A szobrot jeles művészünk Kisfaludi-Stróbl Zsigmond készíti és alapeszméje a magyar ifjúság hódolata a liliomos királyfi előtt.

A szoborról különféle fényképek készülnek s igen kívánatos, hogy Szent Imre képe minél több magyar családba és otthonba, de különösen minél több magyar gyermeknek és ifjúnak kezébe eljusson. Ezért felhívom a főhatóságom alá tartozó összes plébánosokat, iskolaigazgatóságokat és tanítókat, hogy a maguk részéről törekedjenek arra, hogy szóban forgó fényképek, amelyek különféle nagyságban és keretben állanak rendelkezésre, mind a hívők, mind főleg a tanulóifjúság kezeihez minél nagyobb számban eljussanak. A képek beszerzése iránt forduljanak az Izabella Háziipar Egylet-
hez, Budapest, IV. Régi posta u. 7/9. sz.

1690

1930

Vastagh Gy.
Szent Imre
képe.

Szent Imre Herceg 900 éves jubileumi ünnepségeivel kapcsolatosan, a Szent Imre kultusz terjesztése érdekében az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szent Imre Körének (Budapest, IV. Semmelweis-u. 25.) kiadásában megjelent néhai Vastagh György hírneves egyházi festőművésznek, a budapesti Bazilika egyik oltárát díszítő, Szent Imrét ábrázoló festménye az eredetinek teljesen megfelelő művészi színes nyomásban.

A kép ára 48×60 cm. méretben, diszes arany kerettel együtt 40 P havi 4 pengős részletfizetésre, készpénzfizetés mellett 32 pengő.

. Datum Quinque-Ecclesiis, die 24. Maii, a. 1930.

† **Franciscus m. p.**
episcopus.

1930.

VII.

2521

1930

Dilecto Filio Nostro Justiniano S. R. E. Presb. Cardinali Serédi Archiepiscopo Strigoniensi ac Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis et Episcopis Hungariae

Litterae
Pontificiae :
de Sancto
Emerico
Duce.

Pius PP. XI

Dilecte Fili Noster et Venerabiles Fratres Salutem et Apostolicam Benedictionem

Nono exeunte saeculo ex quo S. Emericus Hungariae dux, S. Stephani regis filius, in ipso iuventutis flore ad caelitem sedes placidissimo exitu ascendit, consentaneum est ut una cum Hungarorum populo nobilissimo catholica quidem Ecclesia praeclarum hoc eventum concelebret: siquidem Ecclesiae praecipua laus est atque gloria si apud gentem vestram, vix in Europae fines advectam, non modo veri Dei cultus brevi lateque propagatus est, sed etiam insignis sactimoniae viri ac mulieres, immo adulescentes, iam tum auspicato floruerunt. Imprimisque regia illa Arpadorum familia sanctitudine eminet ex qua Sancti ac Beati non pauci orti sunt, quales, praeter eos quos commemoravimus, S. Ladislaus rex et S. Elisabeth, ducis Thuringiorum uxor, quorum virtutes moresque suavissimi in exemplum domi forisque refulgent: in his autem Emericus novum quoddam addidit ornamentum ob eximium illud innocentiae et castimoniae specimen quo adolescentibus praecipue praeire atque iter omnis pietatis ostendere quodammodo videtur. Quapropter mirum non est si peculiari quadam benevolentia Apostolica haec Sedes Arpadorum domum prosecuta, S. Stephanum, magnum quidem patriae vestrae firmamentum ac decus, corona regia ornavit eidemque Regis Apostolici titulum attribuit. Neque autem de regia tantum stirpe, sed de ipsa singulorum Hungarorum salute Ecclesia mater sedulam semper curam habuit, pietatem fideique ardorem sollerter in eis excitando. Itaque factum est ut, religione duce, maiores vestri tot adversarum rerum vim saeculorum decursu propulsarint, atque Europae christianae contra barbararum gentium impetus tam diu vivo veluti muro ac propugnaculo semper fuerint. Iamvero, quamvis sanctorum virtutem maiorumque gloriam recolere omnino Hungaros deceat, id certe multo magis interest ut ipsi proposita sibi illorum exempla imitari conentur; neque enim publica sollemnique pompa maiorum iactare victorias

et sanctorum gesta efferre satis est; sed in hoc instandum ut eodem nunc Hungari religionis ardore, quo veteres flagrarunt, eniteant, et, in tanta illecebrarum errorumque colluvie, veterum innocentiam fidemque aemulentur. Ad hunc christianae vitae usum S. Emericus iuvenes praesertim invitat, virtutum omnium splendore eisdem praeendo. Nec sine providentis Dei consilio evenit ut e sanctis parentibus sanctus filius oriretur; quod enim de christiana liberorum institutione Nos nuper ediximus, hoc in castissimo isto iuvene velut in speculo cernimus: ad parentum scilicet exempla plerumque filiorum animos conformari. Atque utinam S. Stephani regis piaeque eius uxoris imagines ante oculos versentur omnibus quibus alendae educandaeque christianae prolis curam ac dignitatem Deus tradidit! Utinam parentes omnes in id incumbant ut liberos vel ab infantia verae fidei lacte alant et quidquid nefastum et christianae puritati obnoxium est, ab eorum animis arceant! Quoniam vero christiana liberorum educatio, uti patet, cum familiae christianae conservatione arcte connectitur, omnino conandum est ut matrimonii vincula, quod divinus Redemptor ad Sacramenti dignitatem evexit, sancte ab omnibus inviolateque serventur. Id enim maxime inter paganos et christianos mores discriminis intercedit, quod per illos carnis sensuumque habenae laxantur, per hos sancta sancte tractantur; per illos voluptati primus locus datur, per hos evangelica lex cupiditatibus imponitur. Discant coniuges christiani domesticae vitae sacrarium vereri, quod ob humanam inconstantiam vel miseras illecebras destruere aut profanare non modo divina lege vetantur, sed etiam liberorum amore patriaeque caritate prohibentur. Quomodo enim recte educare prolem vel eam ad virtutem hortari poterunt ii parentes, qui sancta Dei praecepta magno cum filiorum detrimento violant, temere quod Deus coniunxit separantes? A sancto Emerico denique ab eiusque parente, S. Stephano, qui tam feliciter Hungarici regni initia auspiciatus est, discant omnes qui civilem vitam regunt vel agunt tum demum humanam societatem florere, si Evangelii praeceptis cives obediant. Itaque pernecesse est ut lex Christi non modo privatam singulorum vitam imbuat, verum etiam ut publicos mores moderetur ac pervadat; constat enim: *nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum eos laborare qui aedificant eam*: itemque, cum *miseros*, historia teste, faciat *populos peccatum*, religionem rectosque mores tutissimum esse nationum praesidium ac firmamentum. Alacri igitur fidentique animo saecularia haec sollemnia peragite, dilecte Fili Noster ac venerabiles fratres, ex quibus tanta salutarium fructuum copia iure expectatur. Nos vero, cum sollemniora ista festa praesentes quodammodo participare velimus, Legatum Nostrum Pontificium istuc mittemus qui, nomine et auctoritate Nostra, festis ac caeremoniis praesideat. Interea, necessaria

auxilia a Deo vobis precantes ut optatos exitus res habeat, Apostolicam Benedictionem vobis, dilecte Fili ac venerabiles fratres, universoque clero ac populo unicuique vestrum concredito peramanter in Domino impertimur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, die II mensis Iunii a. MDCCCXXX Pontificatus Nostri nono.

PIUS PP. XI

2522

1930

Hisce certiore facimus ven. Clerum Nostrum tenore decreti Em. D. Cardinalis Principis Primatis sub nro 2448/1930. integro mense Augusto huius anni ad festa saecularia S. Emerici in archidioecesi Strigoniensi facultate excipiendi confessiones fidelium utriusque sexus instructos esse: „1. omnes sacerdotes saeculares, si ab aliquo ordinario loci eadem facultate ornati existant; 2. omnes sacerdotes religiosos, si a Superiore proprio facultatem excipiendi confessiones, etsi aliquo sensu restrictam, obtinuerint et in praesenti quoque possideant.“

Jurisdictio
sacram.
in festis
S. Emerici
in Archidioec.
Strigoniensi.

2523

1930

Statuto in litt. circul. sub nro 1652/1925. edito conformiter examina prosynodalia anno currenti 9. et 10., examina vero neopresbyterorum diebus 11. et 12. Septembris in aedibus Seminarii iuxta ordinem praescriptum servabuntur. Omnes igitur ad examina dicta obligatos hisce provoco, ut semet Officio dioecetano tempestive insinuent adnotando, an ex materia integra, an vero ex parte, prout sub nro 4652/1909. in litt. circ. concessum est, examen prosynodale subire velint.

Examina
prosynodalia
et neo-
sacerdotum.

2524

1930

Die 22. Junii a. c. in Cathedrali Ecclesia Nostra Quinque-Ecclesiensi per impositionem manuum mearum ad sacrum Presbyteratus ordinem promoti sunt sequentes Diaconi Dioecetani: *Julius Balassa, Franciscus Baum, Casparus Fröschl, Tiburtius Leimeter, Ferdinandus Szijártó, Georgius Talabér, Josephus Weizenburger.*

Ordinatio.

2525

1930

In concursu die 1. Julii a. c. habito sequentes admissi sunt in Seminarium Nostrum alumni: *Josephus Albert, Aemilius Gruber, Desiderius Horváth, Joannes Kenyeres, Adalbertus Nagy, Adamus Staub, Ferdinandus Tóth*, pro I. a. theol., *Alexander Nagy*, pro II. a. theol., *Paulus Kovács*, pro III. a. theol.

Novi alumni
Seminarii.

pro VII. cl. gymn.: *Joannes Raile, Ladislaus Wiesler*; pro VI. cl. gymn.: *Philippus Bósz, Franciscus Handler, Franciscus Nagy*, pro V. cl.: *Joannes Albert, Ludovicus Biró, Josephus Czepf, Josephus Gyenis, Nicolaus Kingl, Julius Kieszler, Joannes Krämer, Josephus Molitor, Ludovicus Zsugovics.*

2526

1930

Obitus
confratrum.

Intimo conterimur dolore, dum iterum decessum duorum confratrum ven. Clero dioecetano annuntiare debemus.

Placide, sicut vivebat pie in Domino obdormivit *Julius Dickey* valetudinarius die 27. Junii a. c. in festo SSmi Cordis Jesu sacramentis devote susceptis loco suo natali in Szekszárd anno aetatis suae 35-o, sacerdotii vero 13-o. A. 1895. natus, a. 1917. sacerdos ordinatus est. Variis in locis cooperatorem egit, vicarius semper paratus parochorum, exemplar et consolatio fidelium. Ultimo usque a. 1927. munere curati nosocomii Szekszárdensis functus est. Causam imprimis cantus ecclesiastici, dum vixit, verbo scriptisque acriter suscepit.

Alter qui dira morte nobis ereptus est, *Antonius Kovács*, camer. S. Sanct. ad hon., emeritus vicerarchidiaconus et parochus Szakály-ensis fuit, qui die 20-a Julii a. c. Budapestini pie obiit. A. 1853. natus, a. 1878. presbyter ordinatus, a. 1892. parochus in Szakály nominatus est. In hoc munere 20 annis exemplariter peractis camerarius S. Sanct. ad hon., a. 1921. vero vicerarchidiaconus districtus Dombóvár-ensis factus est. Propter debilitatem oculorum a. 1929. inter sacerdotes pensionatos ad interim susceptus est. Qui suavitate ac nobilitate omnium, qui ipsum noverunt, sibi devinxit animos, qui-dum vires permisere-infatigabilis fuit in labore pro salute animarum, sacro viatico reffectus in gaudium Domini sui intrare iussus est.

Animas defunctorum confratrum precibus fervidis sacrisque praescriptis quo citius pro iis litandis enixe commendo. R. i. p.!

2527

1930

Pensio.

Pro stallo pensionali vacante infra praefixum terminum duo sacerdotes dioecetani recursus suos exhibuerunt:

Antonius Kovács, cam. S. S. a. h., em. v.-a.-diac., parochus Szakály-ensis et *Ignatius Szánthó* parochus Harc-ensis, inter sacerdotes pensionatos ad interim susceptus. Cum prior eorum die 20. mensis Julii, a. c. decesserit, Ignatium Szánthó autem cum testimonia medicorum, tum litterae districtus Tolnaensis pro pensione ordinaria commendant, ven. clerum nisce provocamus, ut sensum suum per medios vicerarchidiaconos districtuum usque 1. Septembris a. c. in scriptis exprimere atque Officio dioec. submittere velit.

2528

1930

Franciscus Hanuy dr. praelatus S. S., canonicus Cathedr. Eccl. V-Eccl. Personalia. erga preces proprias a rectoratu Seminarii Nostri cum recognitione servitiorum relevatus, in eiusque vicem *Stephanus Sipos dr.*, abbas tit., camer. S. S., professor SS. Theol. rector Seminarii nominatus est.

Josephus Bende parochus Szakcs-ensis in Bedeg, *Ludovicus Tóth* parochus Bedeg-ensis in Szakcs, *Josephus Eberhard* catecheta Bonyhád-ensis in Hőgyész parochi nominati et investiti sunt.

Administratores facti sunt: *Ferdinandus Haug* admin. Hőgyész-ensis in Kistengelic, et *Stephanus Szolga* admin. Kistengelic-ensis in Mánfa. *Colomannus Vaszary* admin. ad interim Mánfa-ensis factus est capellanus localis in Vasas. *Stephanus Németh*, cooperator Mohács-ensis ad S. Michaellem in munere vicarii in spiritualibus et materialibus ad Szentlőrinc, *Josephus Fűrész* cooperator Kurd-ensis autem in munere vicarii in spiritualibus ad Rácmecske missi sunt.

Julius Erdélyi dr., cooperator in Paks, nominatus est caeremoniarius episcopalis.

Cooperatores translati sunt: *Ernestus Belázy* ex Olasz ad Püspökszenterzsébet, *Paulus Benkő* e Magyarkeszi ad Szakcs, *Joannes Bottka* e Mözs ad Püspöklak, *Franciscus Cseh* e Bogdása ad Dunaföldvár civ. int., *Casparus Czár* e Máriakéménd ad Paks, *Ladislavus Németh* e Tamási ad Berkesd, *Adalbertus Szigethy* e Berkesd ad Tamási, *Franciscus Waszner* e Rácmecske ad Kurd. *Georgius Schmidt*, catecheta schol. elem. status V-Eccl. ad int. factus est cooperator in Bonyhád.

Neomystae dispositi sunt qua cooperatores: *Franciscus Baum* in Mozsgó, *Julius Balassa* in Abaliget, *Casparus Fröschl* in Gödre, *Tiburtius Leimeter* in Bogdása, *Ferdinandus Szijártó* in Mözs, *Georgius Talabér* in Magyarkeszi, *Josephus Weissenburger* in Máriakéménd.

2529

1930

Több ízben előfordult, hogy vallásváltoztatások esetén egyes plébániahivatalvezetők nem tettek eleget az 1868. évi LIII. t. c. 7. §-ában előírt rendelkezésnek, mely szerint „azon lelkész, kinél az áttért bizonyítványait előmutatá, tehát akinél az átmenet befejeztetett, köteles erről értesíteni azon egyházközség lelkészét, melyhez az áttért előbb tartozott“.

Minthogy ilyen értesítésnek egyházi közigazgatási és lelkipásztori szempontból is igen nagy jelentősége van, elmulasztása pedig messzemenő és kellemetlen következményekkel jár, nyomatékosan felhívom a tiszt. plébánia-

Vallásváltoztatások esetén az áttért felvevő lelkésznek értesítenie kell az elhagyott felekezet lelkészét.

hivatalvezetőket, hogy az imént idézett törvényes rendelkezésnek minden adott esetben késedelem nélkül tegyenek eleget.

2530

1930

Ünnepi
istentisztelet
I. Ferenc
József szüle-
tésének 100.
évfordulóján.

F. évi augusztus hó 18-án lesz I. b. I. Ferenc József, Ő csász. és apost. kir. Felsége születésének 100. évfordulója. Hosszú és áldásos uralkodása, szeretete népünk iránt, törvényeinket tisztelő lelke megérdemli, hogy emlékét hálás kegyelettel megüljük.

E napon székesegyházamban d. e. 9 órakor ünnepélyes hálaadó istentisztelet (missa votiva) fog tartatni. Egyben megengedem, hogy egyházmegyém plébániatemplomaiban, ahol ezt a helyi hatóságok kérik, ugyanilyen hálaadó istentisztelet tartassék.

2531

1930

Egyházműv.
kiállítás az
Orsz. Magy.
Iparművé-
szeti Muze-
umban.

Az Országos Magyar Iparművészeti Muzeum (Budapest, IX. Üllői-ut 33) nagy áldozattal és fáradtsággal a Szent Imre év alkalmából *egyházművészeti kiállítást* rendezett, mely méltóképpen illeszkedik bele a Szent Imre év egyéb látnivalói közé.

Különösen a lelkészkedő papságnak van alkalma arra e szép kiállítás anyagában, hogy a Csonkaország legszebb egyházművészeti műkincseit megismerje és tanulmányozhassa, miáltal a saját temploma kincseit is jobban méltányolhatja. Az egyházi szobrok, kelyhek, úrmutatók, miseruhák, gobelinek, feszületek stb. páratlanul gazdag sorát mutatja be e kiállításon az Iparművészeti Muzeum az egyházi hatóságok hozzájárulásával. Azért szívesen hívom fel tiszt. papságomat és kedves hiveimet, hogy a közelgő augusztusi ünnepek alkalmával, amikor remélhetőleg nagyobb számban keresik majd fel fővárosunkat, a rendkívül tanulságos kiállítást minél többen meglátogassák.

A kiállítás naponként délelőtt 9— $\frac{1}{2}$ 2 és délután 3—6 óráig 50 fillér belépődíjért tekinthető meg. A magyar-német nyelvű, gazdagon (150 képpel) illusztrált, részletes leíró katalógus a kiállítás minden tárgyát megmagyarázza. Az egyházművészeti kiállítás folyó évi szeptember hó 15-ig marad nyitva.

2532

1930

Párbérszol-
gáltatások
ügyében
intézkedés és

A közigazgatási hatóság X. Y. plébánosnak járó párbérjárandóság megfizetésére kötelező határozata ellen benyújtott fellebbezéssel kapcsolatban a nm. vallás- és közokt. miniszter úr 1930. április 11-én 170—6/44—930.

sz. a. hozott véghatározatának indokolásából tudomásvétel és követendő eljárás céljából szükségesnek tartom közölni a következőket:

„Ebből a konkrét ügyből kifolyólag ismételten ki kell fejeznem azt az álláspontomat, hogy a párbérszolgáltatások ügyeiben mindennemű intézkedés és határozathozatal és pedig úgy a kötelezettség jogi alapjára, mint pedig annak mérve tekintetében közigazgatási uton és végső fokon hozzám tartozik.

határozathozatal
végső fokon
a kultusz-
miniszterhez
tartozik.

E jogkör forrása ugyanis a magyar apostoli király főkegyuri joga, melynek gyakorlása évtizedek óta, mióta az alkotmányos minisztérium fennáll, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium útján történt és történik. Minthogy az ilyen ügyekben való intézkedést az élet követelményei a főkegyuri jog mai függő helyzete idején is szükségessé teszik, a főkegyuri jogból származó ezen hatáskör nem szünhetett meg, hanem továbbra is a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter jogkörében maradt. Ép azért azt a gyakorlatot, mely a jelen ügyiratok szerint X vármegyében divik, mely szerint a párbérjárandóság megítélésében a rendes bíróságok határoznak, mint hatásköröm csorbítását, helytelenítenem kell.

Ugy az igényjogosultaknak, mint a kötelezett hiveknek ilyen vitás ügyekben a közigazgatási hatóságokhoz (1930. február 1. óta főszolgabíró, alispán) kell fordulni. Az alispáni határozat ellen helye van a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézendő fellebbezésnek.

A közigazgatási hatóságok tartoznak erről a feleket adandó alkalommal felvilágosítani. A felek pedig a rendes bíróságnál megindított ilyen peres ügyeket a birói határozat jogerőre emelkedése előtt megfelelő perjogi lépésekkel u. m. pergátló kifogás emelésével, ellenmondással, fellebbezéssel stb. a közigazgatási utra terelhetik.

Budapest, 1930. évi április hó 11-én. *Klebelsberg* s. k.“

2533

1930

A Kanadába kivándorló katolikusokat védő szervezet igazgatósága újabbán ismét felhívta figyelmemet azokra a veszélyekre, melyek odaérkező katolikus magyar véreink lelkére és testére várakoznak. A lelketlen kufárok egész serege áll készenlétben, hogy a jobb sors reményével odaérkező gyanútlan és tapasztalatlan honfitársainkat kizsákmányolja és megkárosítsa.

Figyelmeztetés az Amerikába kivándorolni szándékozók részére.

Különösen nagy veszély fenyegeti a Kanadába érkező magyar származású és nyelvű fiatal leányok lelkét és ártatlanságát. A tengerentúli nagy társaságok ezeket a szerencsétleneket rendszerint cselédekként helyezik el protestáns családoknál, nem ritkán teljesen elszigetelt vidékeken, úgyhogy vallási kötelességeik teljesítésének lehetőségétől teljesen el vannak zárva.

Az óriási kiterjedésű területeken működő elenyészően csekély számú magyar papság (mindössze 9-en vannak), nemkülönben a benszülött, vagy ott működő más nemzetiségű kat. klerus a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt természetszerűleg nem siethet a veszélyeztetettek segítségére oly mértékben, amint az kívánatos és szükséges lenne. Ilyen körülmények között a várható eredmény elé csak a legnagyobb aggodalommal lehet tekinteni.

Felhívom tisztelendő Papságomat, ragadjon meg minden alkalmat, hogy a híveket, különösen a kivándorolni szándékozókat a fent vázolt veszélyekre idejekorán figyelmeztesse s legalább azokat, kik otthon megfelelő megélhetéssel bírnak, a kivándorlástól visszatartani igyekezzék.

2534

1930

Egyházi alkalmazottak az O. T. I-nél biztosításra nincsenek kötelezve.

Konkrét eset kapcsán a népjóléti miniszter úr az egyházi alkalmazottak biztosítása tárgyában az OTI-nél a következő választ adta, melyet tájékoztatásul itt közlök :

„82.927/1930. III. a. szám. Fenti ügyben hozzám intézett beadványa, valamint a felhívott Orsz. Társadalombizt. Intézet vonatkozó jelentése alapján a szóbanforgó kérdést vizsgálat tárgyává tettem s annak eredményéhez képest szives tudomásul alábbiakat közlöm.

A betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927. XXI. törvénycikk 1. §-ának 16. pontjában és az 55. §-ának első bekezdésében valamint az öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló kötelező biztosítás tárgyában rendelkező 1928. XL. törvénycikk 1. §-ának első (1) bekezdésében foglalt rendelkezések a törvényesen bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetekkel kapcsolatban csak az ezek által fenntartott vagy kezelt intézmények, intézetek, vállalatok és üzemek biztosítási kötelezettségét állapítják meg. Ellenben minden feltétel mellőzésénél kizárták a biztosítás köréből a törvényesen bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetek hivatalait a képviselőház munkaügyi, igazságügyi és pénzügyi bizottságának az első helyen hivatkozott törvény miniszteri javaslatához fűzött együttes jelentésének az 1. §-ra vonatkozó indokolásából kitűnő abból az okból, mert a törvényjavaslat első benyújtása óta eltelt idő alatt az egyes vallásfelekezetek hivatott képviselői részéről nem nyilvánult meg a kellő készség arra, hogy a kötelező biztosításnak hivatalokra való kiterjesztését szivesen fogadják.

Minthogy tehát a betegségi és baleseti, valamint az öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosítási kötelezettség a törvényesen bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetek hivatalaira nem terjed ki, az ezekben foglalkoztatott munkavállalók biztosítási kötelezettségét sem lehet

megállapítani, mert az 1927. XXI. törvénycikk 3. és 56. §-ának első bekezdésében, valamint az 1927. XL. törvénycikk 3. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezések értelmében betegség és baleset, valamint öregség és rokkantság esetére való biztosításra csak azok a munkavállalók kötelezettek, akik a fentebb hivatkozott törvényszakaszok értelmében biztosítási kötelezettség alá eső vállalat, üzem, hivatal vagy foglalkozás körében teljesítenek munkabér fejében szolgálatot.

Mindezekre való tekintettel és figyelemmel arra is, hogy a szóbanforgó felekezeti alkalmazottak kétségtelenül egyházi hivatali alkalmazottaknak tekintendők, nyilvánvaló, hogy az Országos Társadalombiztosító Intézet kiskunhalasi kirendeltsége helyesen és törvényszerűen járt el akkor, amidőn a tévedésből biztosításra elfogadott szóbanforgó munkavállalókat tévedésének felismerésekor a biztosított tagok sorából törölte.

2535

1930

A m. kir. belügyminiszter úrnak a felekezeti iskoláknak a politikai községek által való segélyezése, illetőleg ennek keretében a tanítói nyugdíj-járulékoknak a politikai községek által leendő átvállalása tárgyában valamennyi vármegye alispánjához intézett 96665/1929. V. számú rendeletét, valamint egy adott esetben a felekezeti elemi iskolai nyugdíjintézeti járuléknak a politikai község által való viselése tárgyában hozott határozatát is, mihez tartás végett az alábbiakban közlöm. Egyben felhívom az iskolaszéki elnököket, hogy az iskolafenntartóknak a „Nem állami tanszemélyzet nyugdíjintézetével” szemben felszaporodott járulék-tartozásait mielőbb fizetessék be. Amennyiben pedig az iskolafenntartó-egyházközségek a saját erejükből erre nem volnának képesek, úgy segélyezésüket, a belügyminiszteri rendeletben jelzett indokolt esetekben, a politikai községektől kérelmezzék. A vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszterium egyébként az iskolafenntartók fizetési készségét messzemenő részletfizetési kedvezményekkel hajlandó támogatni.

Felekezeti
iskoláknak
községi
segélyezése
tárgy. bel-
ügyminiszteri
rend.

Magyar királyi Belügyminiszter. — Szám: 96.665/1929. V. — Tárgy: Felekezeti iskoláknak politikai községek által való segélyezése. — Valamennyi vármegye alispánjának. — Az 1926. évi július hó 3-án kelt 116.577/1925. V. sz. körrendelettemmel már intézkedtem az egyházi terhekhez és a felekezeti iskolák fenntartására nyújtott községi hozzájárulásoknak a községi költségvetésekbe azok megengedett keretei között való további felvétele és az érdekelt egyházi hatóságok részére való folyósítása iránt. Minthogy azonban újabban azt tapasztaltam, hogy a községek egy része az utóbbi időben iskolai fenntartási hozzájárulások címén gyakran teherbirásukat meghaladó, újabb kötelezettségeket is vállalnak, amelyek teljesítése a községi pótdónak

az 50%-ot lényegesen meghaladó mértékben való emelkedését vonja maga után, felhívom Alispán urat, figyelmeztesse a községi képviselőtestületeket, hogy újabb ilyen kötelezettségeket — a községi pótdónak ezekből folyóan 50% fölé való emelkedése esetén — *csak azzal a kikötéssel vállaljanak, ha ezek teljesíthetése érdekében a községi pótdónak 50%-on felül való megállapítására a pénzügyminiszter úrral egyetértésben az engedélyt megadom.* Ugyanez az eljárás követendő akkor is, ha egyes községek indokolt esetekben a felekezeti iskolák *segélyezése címén a tanítói nyugdíjterheknek a felekezetekre háruló részét kivételesen kívánnák vállalni.* — Budapest, 1930. évi január hó 2-án. — Nagykeri Scitovszky Béla s. k.

Magyar királyi Belügyminiszter. — Tárgy: X község fellebbezése a református felekezeti iskola támogatása tárgyában. — A Közigazgatási Bizottság az 1928. évi február hó 12-én kelt X sz. határozatával kötelezte X politikai községet, hogy a református felekezeti iskola támogatásaként a tanítói állások után viselendő tanítói nyugdíjjárulékokat az iskolafenntartó testület, a református egyház helyett fizesse meg. Ezen határozat ellen X község előljárósága fellebbezést adott be. A Közigazgatási Bizottság idézett számú határozatát ez alapon felülbíráltam, azt a fellebbezés elutasításával helyben hagyom, mert a népoktatás ellátása elsősorban a politikai község feladata és ha ezt helyette hitfelekezet látja el, úgy a politikai iskolát ebben a működésében támogatnia kell. X község — miként azt a fellebbezésben maga is elismeri — a múltban ezeket a nyugdíjjárulékokat fizette s így a támogatást nem tagadhatja meg a jelenben sem. Ha ez a támogatás az 50 %-os pótdó keretében nem lenne megvalósítható, ez esetben tegyen az alispán előterjesztést a pótdónak a megfelelő felemelése iránt. Önként értetődik, hogy a nyugdíjjárulékból a község terhére eső hányad az 1926. évi 95.000/IX. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletben meghatározott mértéket meg nem haladhatja. A felterjesztéshez mellékelt iratokat idezártan visszaküldöm. — Budapest, 1930. évi január hó 29-én. A miniszter rendeletéből: Szikszay s. k. miniszteri tanácsos.

2536

1930

Iskoláztatási
kötelezett-
séggel
kapcsolatos
pénz-
bírságok.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak az iskoláztatási kötelesség teljesítésének biztosítására vonatkozó pénzbírságok tárgyában kiadott 865—5—70/1929. VIII. a. számú rendeletét tudomás végett egész terjedelmében közlöm: „A 2-ik és 3-ik izben történt igazolatlan iskolamulasztások után kiszabandó bírságpénzek megállapítása tekintetében az illetékes községi előljáróságok különböző gyakorlatot követvén, az előljáróságoknak esetenként való megfelelő utasítása szempontjából a következőket közlöm a

Cimmel: A 2-od és 3-ad izben igazolatlan iskolamulasztások megtorlása iránt az 1921. évi XXX. t.-c. 9. §-a akként rendelkezik, hogy az igazolatlanul mulasztó mindennapi tanköteles gondviselőjére 2-od izben minden elmulasztott félnap után 4 (négy) korona, 3-ad izben pedig minden elmulasztott félnap után 8 (nyolc) korona bírság szabandó ki, míg a továbbképző (ismétlő) népiskolai tanulók után, tekintet nélkül a mulasztott félnapok számára 2-od izben 50 (ötven), 3-ad izben 100 (egyszáz) korona bírság. Az 1928. évi X. t.-c. 15. §-ának második bekezdése alapján és az 1924. évi 5340. M. E. számú rendelet 5. §-ának negyedik bekezdéséhez képest ezek a bírságok ma így alakulnak: Mindennapi tanköteles igazolatlan mulasztása esetén, minden mulasztott félnap után 2-od izben 16 fillér, 3-ad izben 32 fillér; továbbképző népiskolai tanulónál, tekintet nélkül a mulasztott félnapok számára, 2-od izben 2 (két) pengő, 3-ad izben 4 (négy) pengő a bírság. Bár a jelzett összegben kiszabható pénzbírságok mértéke az 1921. évi XXX. t.-c. céljához képest nyilvánvalóan alacsony, a kérdésnek törvényhozási úton leendő újabb rendezését most nem tarthatom időszerűnek, hanem az igazolatlan mulasztások csökkentését az idézett törvény 8. és 9. §-aiban foglalt rendelkezések pontos, szigorú és főleg leggyorsabb végrehajtása útján kívánom elérni. Épen ezért az első, másod és harmad izbeni mulasztás megtorlásának, illetve a bírság kirovásának az elrendelt határidők pontos betartásával való meggyorsítását — ahol a bírság kivetésén van a főszűly — kell szigorúan megkivánnom, mert ez képezi a törvény hatályos végrehajtásának előfeltételét. A bírságolás ugyanis ezekben az esetekben nemcsak a mulasztások megtorlásaként jelentkezik, hanem az igazolatlan mulasztás negyedseri, vagy többszöri ismétlődése — mint kihágás — érzékeny pénz — sőt pénz — és elzárásbüntetést fog maga után vonni. S itt rámutatok a törvény 10. §-ának második bekezdésére is, mely szerint a kihágási eljárás megindítandó arra való tekintet nélkül, hogy a 9. §-ban említett bírságolási eljárás befejezést nyert-e vagy sem. Ha tehát az intézkedésre rendelt hatóság törvény- és kötelelességszerűen a kitűzött határidők pontos betartásával jár el, úgy az aránylag kis bírságpénzek is a kellő hatást fogják biztosítani. A törvény végrehajtásának akadályát tehát nem az alacsonyan megállapított bírságpénzekben, hanem a mulasztási kimutatások késedelmes elkészítésében, továbbításában és abban látom, hogy a kihágások sem tárgyalatnak le az előljáró hatóságok által mindig a kellő időben, de gyakran hónapokig gyűjtetnek s a mulasztást, kihágást elkövetők 4—6—8-ad izbeni mulasztásai hosszú idő után egyszerre kerülnek megítélés alá, sőt sokszor ez esetben is kellő előkészítés és felszerelés hiánya akadályozza a gyors felsőfokú elbírálást. Az iskolakötelezettség törvényszerű

végrehajtásának ezt a hátráltató akadályát a jövőben vizsgálat tárgyává kívánom tenni s a késedelmezőket felelősségre fogom vonni. Felhívom a Címet, sziveskedjék különös figyelmet fordítani arra, hogy az iskolai kihágások elbírálásánál a fentemlített kívánságok szigoruan érvényesüljenek. — Budapest, 1930. évi február hó 4-én. A miniszter helyett *dr. Petri Pál* s. k., államtitkár.

2567

1930

Népiskolai
beiratási
díjak szabá-
lyozása.

Az elemi népiskolai beiratási díjak újabb szabályozásáról és felhasználásáról szóló 1930. évi VII. t. c. életbe lépett, sőt a m. kir. vallás- és közokt. miniszterium az erre vonatkozó végrehajtási utasítást is közrebocsátotta 882—4/674—1930. szám alatt.

A törvény értelmében minden nyilvánossági joggal bíró elemi népiskolába felvett tanuló után az eddig szedett beiratási díjak helyett *egy pengő* beiratási díjat kell fizetni. Ez az összeg szedendő tehát a fennhatóságom alá tartozó katolikus elemi iskolák minden tanulója után is ezentúl beiratási díj gyanánt.

A fizetés alól szegénység címén való felmentés átmenetileg az eddigi gyakorlat szerint történik.

A beiratási díjnak az a félösszege, mely a tanítói internátusok létesítésére szolgál, a fentidézett végrehajtási utasítás 22. §-a értelmében továbbítandó.

A beiratási díjnak másik felére, annak kezelésére és felhasználására nézve — mivel e tekintetben a katolikus iskolákat érintően még tárgyalások folynak — a nm. püspöki karral egyetértően csak később fogok utasítást adni. Ez az összeg tehát egyelőre őrzendő s terhére csak már esetleg fennálló kötelezettségek rendezhetők.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 2. Aug. a. 1930.

† **Franciscus** m. p.
episcopus.

1930.

VIII.

3035

1930

Pius Pp. XI. Ad perpetuam rei memoriam. — Litteris Nostris Motu proprio datis die XXIX mensis Iulii, anno MDCCCXXIII, Nos apud Sacram Congregationem Concilii peculiare constituimus Officium, quod universam in Ecclesia actionem catechisticam moderaretur ac proveheret. Nunc autem eiusdem Officii Commissio catechetica, ad religiosas institutionem populi christiani ac praesertim puerorum magis magisque provehendam, enixas Nobis preces adhibet ut spiritualibus Indulgentiarum muneribus eos honestemus, qui christiani catechismo sive tradendo sive discendo operam praestent. Verum Decessores Nostri rec. mem. tum Paulus Pp. V, tum Clemens Pp. XII huiusmodi spiritualia dona iam concessere, quae tunc temporis satis apta videbantur; at nunc eadem augenda nostraeque aetatis necessitatibus congrua reddenda in Domino existimavimus. Abrogatis itaque indulgentiis ab iisdem Romanis Pontificibus hac in re antea concessis, conlato quoque consilio cum dilecto filio Nostro Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali Poenitentiario Maiore, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum eius Apostolorum Petri ac Pauli auctoritate confisi, omnibus et singulis christifidelibus, qui per mediam circiter horam et non minus quam per tertiam horae partem doctrinae christianae tradendae vel discendae saltem bis in mense operam dederint, eodemque in mense bis lucranda, diebus ad ipsorum arbitrium seligendis, Plenariam Indulgentiam, dummodo vere poenitentes et confessi ac sacra Communione refecti aliquam ecclesiam vel publicum oratorium visiterint, ibique ad mentem Nostram seu Romani Pontificis preces effuderint, misericorditer in Domino concedimus. Praeterea christifidelibus iisdem, quoties per praefatum temporis spatium doctrinae christianae sive tradendae sive discendae operam navaverint, Indulgentiam partialem centum dierum, contrito saltem corde acquirendam, largimur. Non obstantibus contrariis quibuslibet. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Indulgentiae
catechesim
tradentibus
et suscipien-
tibus
concessae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub anulo Piscatoris, die XII mensis Martii anno MDCCCXXX, Pontificatus Nostri nono. — *E. Card. Pacelli*, a Secretis Status.

3036

1930

Indulgentiae
"Toties quoties" cum
visitatione
ecclesiae
coniunctae.

Cum responsione diei 13 Ianuarii anni currentis ad II (A. A. S., vol. XXII, pag. 43) per hanc Sacram Poenitentiarum, Officium de Indulgentiis, authentice declaratam fuerit saltem sex Pater, Ave et Gloria, de quibus in decreto diei 10 Iulii 1924 sub n. IX (A. A. S., vol. XVI, pag. 347), in visitationibus ecclesiae ad Indulgentiam plenariam Portiunculae nuncupatam toties quoties ut aiunt, lucranda necessaria esse ita ut hae ipsae preces in unaquaque visitatione solvi debeant; Ssmus Dominus Noster Pius Papa XI, uniformitatis gratia atque ad omnem hac in re dubitationis rationem auferendam, in audientia infrascripto Card. Poenitentiario Maiori die 4 Iulii 1930 impertita, id de omnibus Indulgentiis plenariis toties quoties lucrandis, pro quibus alicuius ecclesiae visitatio est iniuncta, benigne decernere dignatus est, ita ut in posterum oporteat et sufficiat eiusmodi preces in singulis visitationibus in omnibus hisce casibus recitare.

Datum Romae, ex Sacra Poenitentiarum Apostolica, die 5 Iulii 1930.

— L. Card. Lauri, Poenitentiarius Maior. L. † S. I. Teodori, S. P. Secretarius.

3037

1930

Responsa
Pontificiae
Commissionis
ad proposita
dubia.

Emi Patres Pontificiae Commissionis ad Codicis canones authentice interpretandos, propositis in plenario coetu quae sequuntur dubiis, responderi mandarunt ut infra ad singula:

I. — *De novitiatus interruptione.* D. An sub verbis quacumque ex causa canonis 556 § 1 comprehendatur etiam transitus in aliam novitiatus domum, de quo in § 4 eiusdem canonis. R. Affirmative.

II. — *De Diacono sacram Communionem ministrante.* D. An Diaconus, sacram Communionem ad normam canonis 845 § 2 ministrans, possit et debeat in fine ritus benedictionem manu impertire iuxta Rituale Romanum, tit. IV, cap. II, n. 10. R. Affirmative.

III. — *De filiis legitimatis.* D. An filii legitimati per subsequens parentum matrimonium habendi sint uti legitimi ad effectum, de quo in canone 1363 § 1. R. Affirmative.

Datum ex Civitate Vaticana, die 13 mensis Iulii anno 1930. — P. Card. Gasparri, Praeses. — L. † S. — J. Bruno, Secretarius.

3038

1930

Examen
prosynodale.

Diebus 9. et 10. Septembris a. c. examen prosynodale subierant et ad sexennium approbati sunt: *Josephus Fürész, Colomannus Kovács, Joannes Patton, Aemilius Petz, Valentinus Pintz, Carolus Szvetics.* Praemium Král-ianum *Josepho Fürész* adiudicatum est.

3039

1930

Ignatius Szánthó parochus *Harc-ensis* pensione extraordinaria iam prius provisus a die 1. Septembris a. 1930. votis cleri dioecesani cum consensu Capituli Ecclesiae Cathedralis inter sacerdotes rudedonatos ordinarios susceptus est.

Pensio.

3040

1930

Arpadus Pelz v.-a.-diaconus *Pécsváradensis* erga preces proprias ab officio schol. inspectōris relevatus in eius vicem *Edmundus Kirschanek* parochus *Pécsváradensis* nominatus est scholarum inspector.

Personalia.

Arnoldus Dréher parochus *Kajdacsensis* in *Fadd*, *Josephus Hortobágyi* parochus *Faddensis* in *Kajdacs* parochi nominati et investiti sunt.

Franciscus Árpás cooperator in *Bátaszék* factus est catecheta schol. elem. status *Quinque-Eccl.*

Cooperatores translati sunt : *Gulielmus Gyenis* e *Dunaszekcső* ad *Mohács* civ. int., *Ernestus Belázy* e *Püspökszenterzsébet* ad *Dunaszekcső*, *Ernestus Ollop* e *Pécsbányatelep* ad *Mágoacs*, *Paulus Benkő* e *Szakcs* ad *Pécsbányatelep*, *Stephanus Csarmasz* e *Decs* ad *Bátaszék*, *Julius Balassa* ex *Abaliget* ad *Decs*, *Franciscus Baum* e *Mozsgó* ad *Szakcs*, *Carolus Gábor* e *Mágoacs* ad *Szekszárd* civ. int.

3041

1930

Az idei szünidő folyamán tartott első közös papi lelkigyakorlaton velem együtt résztvettek: *Arányi Géza*, *Cserti István*, *Csurda Béla*, *Erdélyi Károly*, *Faludi Ádám*, *Fájth Jenő*, *Fetter Gyula*, *Fodor József*, *Gratzl Gyula*, *Haug Nándor*, *Hegedüs József*, *Hofman Károly*, *Iselstőger Lajos*, *Kéthelyi József dr.*, *Kápolnai Zsigmond dr.*, *Kiss Lajos*, *Kővágó Péter dr.*, *Lányi Emil*, *Léh József*, *Liebelt Ferenc*, *Martinkovics János*, *Nunkovich Gábor*, *Palkó József*, *Pelz Árpád*, *Romaisz Ferenc*, *Sebestyén Károly*, *Sebő Pál*, *Szabó Dezső*, *Takács Mihály*, *Ujvári Géza*, *Zanyi Ferenc*.

Papi lelki-
gyakorlatok.

A második lelkigyakorlaton pedig a következők vettek részt: *Ábrahám István*, *Árpás Ferenc*, *Belázy Ernő*, *Bencze Ernő*, *Erdélyi Gyula dr.*, *Farkas József dr.*, *Gábor Károly*, *Gyenis Vilmos*, *Halász Gyula*, *Hauser Imre dr.*, *Horacsek András*, *Horváth Lajos dr.*, *Horváth Mihály*, *Hradek Károly*, *Kaufmann János*, *Kirschanek Ödön*, *Komócsy István*, *Kristóf József*, *Mayerhof Péter*, *Patton János*, *Petz Emil*, *Püspök Pál*, *Szánthó Ignác*, *Szeitz József*, *Szentkirályi István*, *Szigethy Béla*, *Szilvek Lajos dr.*, *Trinn János*, *Vizi János*, *Weyer Mátyás*.

3042

1930

Az újmisések
vizsgálja
tárgyában
rendelkezés.

Az 1920. évi IV. sz. körlevélben 1109/1920 szám alatt közzétett egyház-hatósági rendelkezés kiegészítése gyanánt ezennel közlöm az érdekeltekkel, hogy azoknál, akik valamelyik évben az u. n. újmisések vizsgáiról bármely okból lemaradnak, vagy az előírt tantárgyak nagyobb részéből nem tanúsítanak megfelelő készültséget, a vizsgák egy évvel kitolódnak, vagyis a legközelebbi évben azon tárgycsoportból tesznek vizsgát, amelyből lemaradtak, illetve sikertelenül vizsgáztak, s a következő tárgycsoportból csak az azután való évben vizsgázhatnak. Ha azonban valaki csak egy tárgyból mutat fel elégtelen készültséget, az a következő évi vizsgaanyaggal együtt köteles vizsgát tenni ezen tárgyból.

3043

1930

Katolikus
egyesületek
és szerveze-
tek adatainak
beküldése.

A Pécsi Katolikus Egyesületek Központi Választmánya az összes pécsegyházmegyei katolikus egyesületeket és szervezeteket oly módon kívánja működéskére körébe vonni, hogy nagy fontosságú katolikus kérdéseket azokkal közöl és őket együttműködésre és egyöntetű határozatok meghozatalára felkéri.

A kívánatos cél elérésére elrendelem, hogy a plébániavezetők a % alatt mellékelt űrlapon f. évi november 15-ig püspöki irodámhoz küldjék be az összes hitbuzgalmi és katolikus jellegű társadalmi egyesületek adatait.

3044

1930

A boletta
a bérleti
szerződésék-
ben.

Jelen soraimmal felhívom tiszt. papságom figyelmét, hogy a kötendő földbérleti szerződéseknél, amennyiben a bérösszeg nem pénzben, hanem gabonában állapíttatnék meg, a boletta kérdését is tisztázzák.

A törvény általában a bérlet, nem pedig a bérbeadót tekinti termelőnek. Azonban módot nyújt rá, hogy a haszonbérbeadó és a haszonbérlet a bolettára vonatkozóan szabadon, ettől eltérőleg is megegyezhetnek. De ha a szerződésben másként nem egyeznek meg, a boletta a bérlet fogja illetni. (I. Köztelek 1930. július 20.)

3045

1930

Az egyházi
és iskolai adó
kezelése
tárgy. pénzü-
gym. rend.

Egyöntetű eljárás és tájékozódás végett hasznosnak látom közölni az egyházközségi adóknak az együttes kezelésbe való vonásáról szóló és eddig megjelent pénzügyminiszteri rendeleteket, hogy azok alapján az érdekelt lelkes urak idejében megtehessek a kellő lépéseket.

M. kir. Pénzügyminisztérium. Szám: 22.568/1928. VII. a. Kőrrendelet valamennyi m. kir. Pénzügyigazgatóságnak. A hitközségi adóknak az együttes kezelésbe való bevonása tárgyában a múlt évi november hó 6.-án kelt 89.182. számú kőrrendeletem folyományaként több hitközség részben közvetlenül, részben az illetékes pénzügyigazgatóság útján engedélyt kért arra, hogy a 10 %-ot meghaladó hitközségi adóknak az együttes kezelésbe leendő bevonását engedélyezzem. Oly célból, hogy az ily kérelmek lehetőleg további tárgyalások nélkül azonnal érdemben elbirálhatók legyenek, I. meghagyom a pénzügyigazgatóságoknak, hogy az ily kérelmeket előterjesztő hitközségektől javaslattétel előtt, mindenkor a következő adatokat szerezzék be: 1. mennyi az illető felekezet hiveinek az előző évi adóalapja (földadó, házadó és általános kereseti); 2. mennyi az a szükséglet, amelyet az egyházközségi adóból fedezni óhajt; 3. ebből a szükségletből mennyi az, amely állandó jellegű is és mennyi az, amely csak átmenetileg a folyó, esetleg még a következő egy-két évben is lenne kivetendő és ezek mindegyike hány %-át teszik az adóalapnak; 4. amennyiben a hitközség költségvetésében az iskolai szükségletek is bennfoglaltatnak, abban az esetben külön fel kell tüntetni azt is, hogy a szükségletből mennyi esik a hitközségi és mennyi az iskolai kiadásokra és ezek külön hány %-át teszik az adóalapnak; 5. az egyházközségi adót mily módon és mily alapok után kívánják kivetni; 6. mi az oka annak, hogy az egyházközség 10% nál magasabb egyházi adót kénytelen szedni; 7. ezeken kívül a róm. kat. hitközségek részéről beadott kérelmekhez még az illető hitközségeknek jóváhagyott alapszabályaiknak egy példányát is kell csatolni és azt is bejelenteni, van-e az illető plébániának kegyura és ki az. A pénzügyigazgatóságok a jövőben minden egyes esetben csakis ezeknek az adatoknak beszerzése után tegyenek hozzám javaslatot. Megjegyzem, hogy a megadott engedély — amennyiben az nemcsak meghatározott időre adatott meg — mindaddig érvényben marad, amíg az együttes kezelésbe bevonatni engedélyezett egyházi adó mérve nem súlyosbittatik. — II. Ha valamely községben a felekezeti iskolai adók kivetési kulcsa a 10%-ot meghaladja, abban az esetben az igazgatóság a fenti rendeletem értelmében március hó végén teendő jelentésében ismertesse az iskolai szükségletek végösszegét, az adóalapot és a százalékot, feltüntetve azt, hogy az iskolai szükségletek közül mennyi rendszeres, állandó jellegű és mennyi mily természetű az átmeneti szükséglet. Megjegyzem, hogy a szabályszerűen megalkotott egyházközségek, ép úgy, mint a politikai községek is az iskolai szükségletek fedezése iránt saját költségvetésükben intézkedhetnek, de az iskolaszékek a hivekkel szemben oly kötelezettségeket, amelyek az állami törvényekben megállapított céljukon és hatáskörükön kívül esnek, nem álla-

píthatnak meg, vagyis pl.: egyházközségi adók kivetésére nincsenek jogosítva. Budapest, 1928. évi február hó 7-én. A miniszter rendeletéből: Kölbig Ferenc sk., miniszteri tanácsos.

M. kir. Pénzügyminisztérium. Szám: ad 22568/1928. VII. körrendelet. Valamennyi m. kir. Pénzügyigazgatóságoknak. — A hitközségi adóknak az együttes kezelésbe való bevonása tárgyában folyó évi február hó 7-én kelt 22568. számú körrendeletem I. bekezdésében értelemzavaró leirási hiba csúszott be. — Ennek a bekezdésnek a helyes szövege a következő; 4. amennyiben a hitközség költségvetésében az iskolai szükségletek is bennfoglaltatnak, abban az esetben külön fel kell tüntetni azt is, hogy a szükségletből mennyi esik hitközségi és mennyi az iskolai kiadásokra és ezek hány %-át teszik az adóalapnak. — A hivatkozott körrendelet I. részét azzal egészítem ki, hogy a hitközségi adóknak az együttes kezelésbe való bevonása tárgyában teendő javaslatban a pénzügyigazgatóság az említett körrendelet I. 1—7. bekezdéseiben foglalt adatokon felül minden esetben jelentse be azt is, hogy az illető községben a folyó évben, illetőleg amennyiben a folyó évre még végérvényesen megállapítva nem lenne, az elmúlt évben hány százalékos községi pótdadó szedése volt engedélyezve. — Budapest, 1928. évi február hó 11-én. A miniszter rendeletéből: Kölbig Ferenc sk., miniszteri tanácsos.

M. kir. Pénzügyminisztérium. — Szám: 48.900/1930. VII. a Tárgy: Az egyházi adók együttes kezelése. Körrendelet. Valamennyi m. kir. Pénzügyigazgatóságokhoz és valamennyi m. kir. Adóhivatalhoz. Az 1929. évi községi adófükönyvek lerovási oldalainak helyszíni felülvizsgálata tárgyában az 1930. évi február hó 25-én 29.743. szám alatt kiadott körrendeletem 8. és 9. bekezdéseiben, valamint az ennek kiegészítése tárgyában 1930. évi március hó 8-án 33.672. sz. alatt kiadott körrendeletemben felhívtam a Cím figyelmét a hitközségi adók külön kezelése körül fennálló szabálytalanságokra s az e tekintetben követendő helyes eljárásra. Az időközben hozzám érkezett panaszokból arról szereztem meggyőződést, hogy a hivatkozott körrendeletemet — bár a 29.743/1930. sz. körrendeletem 9. pontjában kifejezetten bent van az a feltétel, hogy „amennyiben az egyházi adókat kezelik“ — egyes adóhatóságok teljesen helytelenül értelmezik s az egyházközségi szervek által szedett és kezelt hitközségi adóknak az együttes kezelésbe vonást kívánják meg, más felől a 10%-nál magasabb hitközségi adóknak a behajtásától a községi előjáróságokat eltiltják olyan esetekben is, ha a hitközségi adót az egyházközség kezeli. Tájékoztató, valamint az egyöntetű és helyes eljárás biztosítása végett közlöm a következőket: 1. A 29.743/1930. VII. a sz. körrendeletem 8. bekezdése szerint a községi előjáróságoknak a hitközségi adókat nem szabad külön kezelni,

hanem az ilyen tartozásokat az együttes adókezelésbe kell bevonnai. Ez a szabály — amint az úgy a K. K. H. Ö. 9. §-ához fűzött Utasítás 1. bekezdésében, mint a hivatkozott körrendelet 9. bekezdésének határozott rendelkezéseiből folyik — csak olyan helyekre vonatkozik, ahol a hitközségi adót nem a hitközség saját szervei útján szedi, hanem a községgel kezelteti. Mint-hogy a községnek a hitközségi adókat külön kezelni nem szabad, az átlagban 10 %-ot meghaladó hitközségi adók — ide nem értve a felekezeti iskolai adót és párbért — azonban csakis külön engedélyem mellett vonhatók az együttes kezelésbe, ehhez képest a 10 %-ot meghaladó hitközségi adók kezelését a község csak abban az esetben vállalhatja, ha annak együttes kezelését előzetesen engedélyeztem. 2. Olyan helyeken, ahol a hitközségi adót az egyházközség saját szervei útján maga kezeli és szedi az adóköteles felektől, a község feladatát kizárólag az egyházközségi pénztárba önként be nem fizetett adóknak — az illetékes egyházi hatóság részéről a K. K. H. Ö. 44. §. 2. bekezdéséhez fűzött Utasítás 8. bekezdésében körülírt eljárás mellett megküldött megkeresés és kimutatás alapján — a közadók módjára való biztosítása és behajtása, valamint a behajtott összegeknek — K. K. H. Ö. 44. §. 3. bekezdéséhez fűzött Utasítás III. fejezetében előírt eljárás mellett — a megkereső egyházi hatósághoz való elküldés képezi. 3. Azon a címen, hogy az egyházközség a hitközségi adókat nem a községgel kezelteti, hanem saját szervei útján szedi, a kimutatott hátralékoknak közadók módjára való behajtását megtagadni, vagy pedig az ilyen adóknak községi kezelésbe adását kívánni és az együttes kezelését elrendelni nem lehet, mert az egyházközségeket megilleti az a jog, hogy a két kezelési rendszer közül a nekik legmegfelelőbbet szabadon választhassák. — Meghagyom a m. kir. adóhivataloknak, hogy a jelen körrendeletben foglaltaktól esetleg eltérő rendelkezéseiket helyezték hatályon kívül s jelen körrendeletben foglaltakhoz szigorúan alkalmazkodjanak. — Budapest, 1930. évi április hó 8-án. A miniszter rendeletéből: Kölbig Ferenc sk., miniszteri tanácsos.

3046

1930

1. A népének egyöntetűvé tétele szempontjából fontos, hogy legyen egy egységes énekgyűjtemény, melyben a különböző helyen lakó, de azonos nyelvű hívek megtalálják megszokott énekeiket, egyházzenei művészeti szempontból pedig lényeges, hogy ezek az énekek szabályszerű és egyházas kísérettel bírjanak. Mindkét szempont teljesen kielégítő módon érvényesül az „*Orgelbuch zum Rosengarten der ewigen Liebe*“ c. alatt most megjelent kántorkönyvben, melynek énekeit Bok József németbolyi plébános gyűjtötte

Irodalmi
művek
ajánlása.

össze és *Jaksch Ede* székesegyházi főorgonista nagy szakavatottsággal látta el új kíséretekkel.

A gyűjteményben megtaláljuk az egész egyházi év német nyelvű és a főbb szertartások latin énekeit, korális miséket a vatikáni kiadás szerint, a responsoriumok kíséreteit s általában mindazt, amire a kántornak szüksége van. A több mint 270 éneket tartalmazó, izléses kiállítású és tiszta nyomású kántorkönyvet szívesen ajánlom egyházmegyém papságának, korusainak és kántorainak figyelmébe. Egyben megengedem, hogy az a templompénztár terhére szereztessék be, mely esetben, mint a templom tulajdona fog szerepelni, a kántor annak épségéért felelős lesz és utódjának hiány nélkül köteles lesz átadni. A mű beszerezhető a „Haladás“ nyomdában Pécsen, vagy közvetlenül a szerzőnél.

2. *Kaszás Márton Raimund*, szentgáli plébános, „*Vestigia Dei in creaturis*“ című latin nyelvű most megjelent könyvecskéjében 29 különböző érvet tárgyal Isten létének bizonyítására. A modern tudományokban otthonos, gazdag tartalmú és alapos munkát igen szívesen ajánlom ft. papjaim figyelmébe. Ára a Szent István Társulatnál 2 pengő.

3. *P. Marton Bernát O. P.* (Bp., VII. Szent Domonkos-u. 3. szám.) *Szűz Mária dicsérete a rózsafüzérben* címmel szerzetes és világi papok 34 beszédjét adta ki. Örömmel hívom fel ft. papjaim figyelmét a praktikus műre, melyben igen alkalmas anyagot találhatnak a Mária-prédikációkhoz.

3126

1930

Mutatio in
Directorio.

Propter elevationem festi *S. Emerici H. Ducis C.* in dupl. 2. cl. prae-scripta Directorii sequentibus mutantur: Nov. 4. Vesp. de sq. (omn. de Comm. Conf. non Pont. et pr. loco in Append.-m. t. v.) com. praec. tantum-Compl. de Dom. Nov. 5. — *Fer. IV. Alb. (RE) S. Emerici Hung. Ducis C.* dupl. 2. cl. Off. de Comm. Conf. non Pont. et pr. loco. Ll. I. Noct. *Justus si morte* 2. loco-Ms. Gl. Cr. Prf. comm. — In 2. Vs. com sq. tantum (in Appendice sub hac die vel in fine Nov. pro alqb. locis) Compl. de Dom.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 29. Sept., a. 1930.

† **Franciscus m. p.**
episcopus.

1930.

IX.

3680

1930

Tisztelendő Testvérek!

Nem mulaszthatom el az alkalmat, midőn jelen körlevelemet veszitek, hogy fel ne hívjam figyelmeteket a nagy inségre, melybe jutottunk csaknem kivétel nélkül mindnyájan. A szinte elviselhetetlennek látszó megpróbáltatás terhe mégis könnyebbnek fog tetszeni, ha a természetfölötti szempontok figyelembevételével alázatos lélekkel meghajlunk a kifürkészhetetlen isteni Gondviselés végzése előtt. Ezért arra kérlek Titeket, tisztelendő Testvérek, hogy amíg Ti magatok zugalódás nélkül in cinere et cilicio eszitek mindennapi kenyereteket ne feledjétek el ugyanerre figyelmeztetni hiveiteket. De ezzel ne elégedjünk meg. Juttassuk el feleslegünket a szegények asztalára és ha szükség lesz rá, osszuk meg falatunkat az éhezővel; egyben szívesen vegyük ki részünket mindazon tevékenységből, mely a nélkülözők megsegítésére irányul.

A súlyos gazdasági helyzet.

3681

1930

Sanctissimus D. N. Pius div. Prov. Pp. XI, in Audientia die 17 Octobris a. c. infrascripto Card. Poenitentiario Maiori impertita, vota sacerdotum in civitate Lauretana occasione X Eucharistici conventus nationalis coadunatorum libentissime excipiens, ad cleri devotionem et amorem erga Augustissimum Eucharistiae Sacramentum magis magisque fovendum, benigne concedere dignatus est ut clerici in sacris constituti, qui integrum divinum Officium, quamvis in partes distributum, coram SSmo Sacramento sive publicae adorationi exposito, sive in tabernaculo adservato, recitaverint, indulgentiam plenariam, suetis conditionibus, lucrari valeant. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione et contrariis quibuscumque minime obstantibus. Datum Romae ex Aedibus S. Poenitentiariae, die 23 Octobris 1930. L. Card. Lauri, *Poenitentiarius Maior*. L. † S. I. Teodori S. P. *Secretarius*.

Divini officii coram Ssmo Sacramento recitatio indulgentia plenaria ditatur.

3682

1930

Obitus
Alexandri
Mosgai.

Tristi animo maestoque corde decessum *Alexandri Mosgai* abbatis tit., parochi Paks-ensis, qui post gravem corporis infirmitatem sacramentis moribundorum iterato confortatus die 7. Octobris a. c. placide in Domino obdormivit, in memoriam ven. cleri revoco. A. 1866. natus et a. 1890. presbyter ordinatus per 17 annos in munere cooperatoris functus est. Ab a. 1907. exemplarem parochum egit in Szekszárd-ujváros, ab a. 1922. vero in Paks. A. 1919—1922. insp. schol. fuit distr. Szekszárdensis. A. 1927. nominatus est abbas tit. OO. SS. de Okormindszent. Multis virtutibus, praeprimis tamen zelo constanti, raraque mansuetudine coruscavit.

Animam candidam ipsius ferventibus precibus suffragiisque trium sacrorum omnibus enixe commendo.

3683

1930

Concursus
pro parochia
Paks.

Beneficium parochiale Paks liberae collationis episcopalis praesentibus usque 15. Decembris a. c. concursui exponimus. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, dicto beneficio potiri cupientes, velint suos recursus usque praefixum terminum Ordinariatui exhibere.

3684

1930

Personalia.

Vigore facultatis a S. Sede Apostolica impetratae in Capitulo Cathedrali Qu. Ecclesiensi sequentes promotiones peregrimus; *Dr. Adalbertus Igaz* prael. dom. canonicus cantor in canonicum lectorem, *Dr. Dionysius Mosonyi* protonot. apost. canonicus custos in canonicum cantorem, *Franciscus Romaisz* prael. dom. archidiaconus Cathedralis in canonicum custodem sunt promoti.

Guilelmus Keller admin. in Somberek ob infirmitatem a servitio dioecesano est relevatus.

Valentinus Pintz administrator ad int. in Somberek nominatus et investitus est parochus ibidem.

Vincentius Hábel et *Casparus Czár* facti sunt administratores in Paks.

Cooperatores translati sunt: *Alexander Nádosi* e Szászvár ad Vásárosdombó, *Julius Petheő* e Vásárosdombó ad Szabadszentkirály, *Ludovicus Erdélyi* e Nagykónyi ad Szászvár, *Josephus Kitlingcr* e Szabadszentkirály ad Nagykónyi.

3685

1930

Szentséges Atyánk, XI. Pius pápa a f. évi június hó 30-án tartott consistorium alkalmával azon akaratát nyilvánította, hogy a XIII. Leo pápa által előirt és a mise végén végezni szokott imádságok az üldözött oroszokért mondassanak. Ezt a rendelkezést tiszt. Papságomnak azzal adom tudomására, hogy a hivekkel közölje s őket arra buzdítsa, hogy a szegény orosz népért, amelyet a kommunista kormányzat képviselői a vallás gyakorlása miatt kínzásokkal, templomai bezárásával s az atheizmus kegyetlen terjesztésével üldöznek és gyilkolnak, buzgón imádkozzék s az említett imádságokat Őszentsége szándéka szerint érte naponta felajánlja.

A XIII. Leo pápa által előirt misevégi imák az üldözött oroszokért mondandók.

3686

1930

Minthogy az egyházközségi tanács a jövőben az eddigi r. k. iskolaszékek munkakörét is ellátja, jelen soraimmal úgy intézkedem, hogy — azokban az egyházközségekben, ahol róm. kat. iskola van — az egyházközségi tanács választásáról készült jegyzőkönyvek, valamint az egyházközségi tanácsnak iskolai ügyekben hozott határozatai, ne az egyházmegyei hatósághoz terjesztessenek fel jóváhagyásra, hanem az egyházmegyei tanfelügyelőséghez.

Az egyházközségi tanácsok választásáról szóló jegyzőkönyvek

Az egyházközségek képviselőtestületének választását, valamint az egyházközségi képviselőtestületnek és tanácsnak nem iskolai ügyekben hozott határozatait ezentul is az egyhm. hatóság hagyja jóvá.

jóváhagyása.

3687

1930

Az ujonnan alakult újdombóvári önálló egyházközség hivei alkalmas templom hiányában már hosszú évek óta kénytelenek nélkülözni lelki igényeik kielégítését. Pedig a lelkek nagy szomjuságát mutatja az a tény, hogy nem kis áldozatok árán önálló egyházközséggé alakultak s a szent célra csaknem erejükön felül megadóztatták magukat. Sajnos még ez a megadóztatás is csak kis részét biztosíthatja a szükséges összegnek s azért most gyűjtés útján is kopogtatnak az Isten dicsőségét kereső jó szívek ajtaján. Bármennyire érezzük is a nehéz anyagi helyzet nyomasztó súlyát, nem szabad érzékteleneknek lennünk az éhező és szomjazó lelkek segélykiáltásával szemben. Azért az egyházmegyémbe engedélyezett gyűjtést jó szívvel ajánlom t. papjaim és szeretett hiveim jóindulatába.

Gyűjtés az újdombóvári templom építésére.

3688

1930

A Kat. Népszövetség a multban igen áldásos működést fejtett ki a magyar földműves nép érdekeinek felkarolása, vallásos, társadalmi és hazafias irányu felvilágosítása által. Ugyanezt a munkát akarja folytatni a Kat. Népszövetség ezentul is. Azért tisztelendő lelkészkedő papságom figyelmébe ajánlom kiadmányait. Kétféle tagsági díja van: naptártagsági díj évi 1 P, füzettagsági díj szintén 1 P, a kettő együtt 2 P. A füzeteket azonban

A Kat. Népszövetség ajánlása.

havonkint 10 fillérjével is lehet a tagokhoz juttatni. (Katolikus Népszövetség központi irodája: Budapest, IV., Veres Pálné-u. 9. sz.)

3689

1930

„Ujlap“
ajánlása.

Felhivom tiszt. papságom figyelmét az „Uj Lap“-ra. Izig-vérig katolikus ujság; a krisztusi erkölcsi rend hangos harsonája. Magyar ujság. A hazafias érzület gondos ébresztője, az áldozatkészség ápolója. Tartalmában felfrissült; terjedelmében kibővült; külsejében megújult; szerkesztésében megélenkült; csak bátor szókimondóságában maradt a régi. Egészséges szellemi táplálék kat. magyar lelkek üdülésére, okulására. Terjesztését szívemből ajánlom. Előfizetési ára negyedévre 6 P. Kiadóhivatal: Budapest, IV. Ferenciek-tere 7. III. lépcső I. em. 9.

3690

1930

Irodalmi mű-
vek ajánlása.

1. Most jelent meg „Jahvé-Adonáj-Jézus“ címen *Huber Lipót* kalocsai p. prael., kanonok legujabb műve, amely zsidó, protestáns és kat. szerzők és források nyomán Isten ószövetségi titokteljes nevének, a Névnek, a szent Négy Betűnek eredetével, használatával, történetével, kiejtésével és nyelvtani származásának kérdésével foglalkozik. Beszél arról a mély, de téves és babonás tiszteletéről, mellyel a későbbi zsidók e Név iránt viseltettek. Különösen becses a tanulmányának azon része, ahol a Jahve Angyala (Malakh Jah, Malakiás, Angelus Domini) személyi méltóságáról szóló helyekből megállapítja, hogy azokban Logos-tan foglaltatik, mely teljesen csatlakozik a bölcselmi könyveknek az örök és mindenható Bölcseségről szóló részleteihez, — továbbá Sz. János és Sz. Pál nyilatkozataihoz az Üdvözítőnek megtestesülése előtt való Örök mindenható és felséges lényéről. A breviáriumot imádkozó és a Szentírást olvasó pap előtt a folyton visszatérő *Dominus Dominus Deus* megjelölések és nevek új bevilágítást, érdekességet és jelentőséget nyernek s a második isteni Személyről szóló tan meglepő beállításban kerül elénk. A könyv olvasása nyomán a theologiai műveltség kereteihez tartozó tiszteletreméltó filológiai ismeretekkel telünk el, egyben ó- és ujszöv. helyek bővebb megértésére szolgáló gazdag felvilágosításokhoz jutunk. A hazai hittudományi irodalomban ezen kérdéssel ily részletesen foglalkozó mű még nem jelent meg. Tiszt. papságomnak és az érdeklődőknek ajánlom. Ára 6 pengő.

2. *Tower Vilmos* táb. főesperes „*Krisztus igazsága*“ és „*Krisztus akarata*“ címmel megírta vallástankönyvét a tanonc- és szakiskolák I. és II. évfolyamai számára, amely a hitigazságokról és a kegyelem eszközeiről szóló részt illetve az erkölccsant foglalja magában. A kitünő író könyvének előnye a rövidség, világos és szabatos kifejezőmód, továbbá az, hogy apologetikus célzattal a tanoncok értelmi műveltségének és életviszonyainak megfelelő részleteket sző a kérdések közé. Ajánlom az értékes könyvet, amelyet a III. évfolyam számára az egyháztörténet-szertartástan fog követni, t. Papjaim, főleg a hitoktatók figyelmébe. Kapható a Sz. István Társulatnál.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 20. Novembris, a. 1930.

† **Franciscus** m. p.
episcopus.

1930.

X.

4118

1930

Die 30. Novembris a. c. in Oratorio Seminarii Eppalis ad sacrum Ordinatio.
Subdiaconatus ordinem promovimus: *Ladislauum Dittert, Petrum Feuerbach, Mathiam Kriszt, Stephanum Magdics, Ladislauum Szigethy et Josephum Taksonyi.*

Eadem die ordinibus minoribus initiati sunt: *Joannes Ágoston, Franciscus Hemrich, Valentinus Kolbert, Paulus Kosztolányi, Paulus Kovács, Andreas Szeitz, Josephus Singer, Ladislaus Ventura, Colomannus Horényi, Josephus Müller, Edmundus Oberritter, Desiderius Sudár, Leopoldus Tandlmayer, Paulus Juhász, Colomannus Kovács, Ludovicus Oszkay, Stephanus Miklósi, Ladislaus Bözinger, Eugenius Hegedüs, Josephus Auth, Aloysius Bauer, Joannes Fischer, Josephus Geisz, Josephus Koncsik, Michael Lehr et Joannes Topp.*

Prima tonsura statui clericali adscripti sunt: *Stephanus Bártai, Stephanus Steinhardt, Joannes Gyalókai, Stephanus Gyök, Colomannus Sárán, Joannes Aranyosi, Joannes Csentő, Emericus Csigi, Georgius Gerlach, Georgius Sarlós, Stephanus Seiler et Georgius Szücs.*

4119

1930

Recentiore tempore placuit Providentiae Divinae duos sacerdotes in Obitus Caroli
Eröss et
Emerici
Moyzis.
territorio Dioecesis nostrae iurisdictioni Apostolici Administratoris subiecto degentes ad terram aeternae libertatis evocare.

Carolus Eröss em. v. a. d. et parochus Lőcs-ensis die 11. Novembris in undas fluminis Dravi infeliciter immersus mortem obiit anno aetatis 64-o, sacerdotii vero 41-o.

Emericus Moyzis parochus Dályok-ensis gravi infirmitate confractus die 24. Novembris obdormivit in Domino anno aetatis 58-o, sacerdotii vero 32-o.

Animas fratrum denatorum, qui in hac vita multa in anima corporeque perpassi sunt, attamen ad ultimum usque halitum permanserunt boni et zelosi pastores animarum, fervidis omnium precibus ac trium sacrorum suffragiis enixe commendo.

4120

1930

Concursus
pro parochiis:
Bonyhád et
Kövágó-
szőlős.

Beneficia parochialia Bonyhád et Kövágószőlős praesentibus usque 1. Februarii 1931. a. c. concursui publico exponuntur. Sacerdotes dioecesani, in examine prosynodali approbati, dictis beneficiis potiri cupientes, velint suos recursus usque praefixum terminum Ordinariatui exhibere.

4121

1930

Personalia.

Dr. Adalberto Jakob camerario S. S., directori praeparandiae epialis collata est praepositura tit. B. M. V. de Apor.

Dr. Joannes Jozgits, praelatus dom. S. S., praepositus tit., em. v. a. d., parochus Bonyhádensis erga preces proprias, ad interim pensionatus est a 1. Januarii a. 1931. partim ad onus eiusdem beneficii.

Joannes Gaál schol. inspector distr. V-Eccl., parochus Kövágószőlős-ensis nominatus et investitus est parochus in Paks.

Josephus Szeitz parochus Püspökbogád-ensis nominatus est inspector scholarum districtus Quinque-Ecclesiensis.

Antonius Berta cooperator valetudinarius missus est in Kövágószőlős tamquam administrator ad interim.

Cooperatores translati sunt: *Franciscus Baum* e Szakcs ad Dunaszekcső; *Ernestus Belázy* e Dunaszekcső ad Mozsgó, dein ad Mecsekszabolcs, *Desiderius Cséry* e Mecsekszabolcs ad Mozsgó.

4122

1930

Népmissiók
fokozottabb
ajánlása.

Mind gyakrabban látjuk, hogy a mai általános és súlyos gazdasági helyzetet lelkiismeretlen izgatók felforgató eszmék terjesztésére igyekeznek kihasználni. Félnünk kell, hogy a hivek — különösen ott, ahol a hitben és erkölcsös életben nem elég erősek — nem tudnak ellenállni a gonosz csábításnak s így mérhetetlen lelki károkat szenvedhetnek. Isteni Üdvöztőnk szavai és példája szerint a jó pásztornak szeretnie kell a rábizott nyáját és megmentése érdekében áldozatoktól sem szabad visszariadni.

Ennek a lélekmentő munkának elsőrendű eszköze a gyakori népmissiók tartása. Jól tudom, hogy a mai nehéz időkben ez nem könnyű dolog, de felhivom tiszt. papságom figyelmét arra, hogy a pécsegyházmegyei missiók egyesület tagjai minden különleges igény nélkül csak költségeik megtérítése mellett is szívesen vállalkoznak missiók tartására. Ezért jelen soraimmal hangsúlyozottan felhivom a plébániavezetőket, hogy a jövőben az előírt tíz évet be nem várva, lehetőleg gyakrabban is tartassanak missiókat és legyenek különös tekintettel a fiókegyházakra is, ahol a missiók alkalmá-

val szintén kell legalább egy-két missiós beszédet mondani, alkalmas templom hiányában esetleg az iskolában is. A ker. esperesek különös gonddal ellenőrizték minden plébánián a missiók tartását s a tavaszi koronai jegyzőkönyvek felterjesztésével kapcsolatban mindig tegyenek jelentést arról, hogy mely plébánián, mikor tartottak utoljára sz. missiót.

4123

1930

Legutóbbi körlevelem 3687/1930. sz. alatt a papság és hívek figyelmébe ajánlottam az építendő újdombóvári templom ügyét. Most ugyanezt kívánom tenni a *decsi* templom érdekében, amely már tető alatt áll és a jövő év folyamán elkészül, de az ottani hívek teljes szegénysége miatt még a legszükségesebb felszerelést is kénytelen nélkülözni. Ennek a templomnak nagy fontosságát nem kell külön hangsúlyozni, ha meggondoljuk, hogy a színmagyar Sárköz katolikus híveinek a hitújítás óta ez lesz az első szentélye.

Templomi perselypénz átengedése a decsi és újdombóvári templomoknak.

Jelen soraimmal tehát megengedem, hogy az összes plébánia- és fióktemplomokban egy vásár- vagy ünnepnap perselypénz — amennyiben az egyházközségek vezetői is esetleges megbeszélés után szívesen ajánlják — az újdombóvári és a decsi templomok részére megfelelően átengedtessek.

Legmegfelelőbb lesz erről az újdombóvári és decsi plébániahivatalt postai levelezőlapon értesíteni, az összeget pedig „Újdomb.“ és „Decs“ jelzéssel a Pécs megyei Takarékpénztárnak beküldeni.

4124

1930

A m. kir. belügyminiszter 55.300/930. V. szám alatt kibocsátott rendeletével utasította az állami anyakönyvvezetőket, hogy kívánatra kellő igazolás után a nemesi és főnemesi rangot, valamint a tudori és vitézi címet jegyzékbe az anyakönyvekbe.

Nemesi rang, tudori és vitézi cím anyakönyvi bejegyzése.

A nemesi és főnemesi rangot belügyminiszteri bizonyítvánnyal, a tudori, illetve vitézi cím használatához való jogosultságot pedig tudori oklevéllel vagy hiteles másolatával, illetve a Vitézi Rend Főszéktartóságának igazolványával kell bizonyítani.

A felek kívánságára a kellően igazolt nemesi és főnemesi rang, illetve tudori és vitézi cím az egyházi anyakönyvekbe is bevezetendő. A névhez tartozó adatok bejegyzésének sorrendje a következő: 1. ifjabb, idősb megkülönböztetés, özvegy megjelölés; 2. tudori cím (dr.); 3. vitézi cím; 4. főnemesi rang (báró, gróf, herceg); 5. nemesi előnév nagy kezdőbetűvel vagy „nemes“ szó; 6. családi név; 7. keresztnév.

Mivel a rang és cím jogosultságának igazolása az állami anyakönyvvezető előtt a fentidézett belügyminiszteri rendeletben előírt módon hiva-

talból történik, az egyházi anyakönyvi bejegyzéshez nem szükséges más igazolás, mint a megfelelő polgári anyakönyv kivonata ugyanazon személyre vonatkozólag. Az észrevételek rovatában a jogosultságot igazoló okiratra (belügyminiszteri bizonyítvány, tudori oklevél, vitézi rend igazolványa) hivatkozni kell és a vonatkozó állami anyakönyvi kivonat a plébánia levéltárában megőrzendő.

Anyakönyvi kiigazítások és utólagos bejegyzések természetesen ezentúl is csak az egyházmegyei hatóság engedélyével történhetnek.

4125

1930

Vallás- és közokt. min. rendelet iskolai táncmulatságok tárgy.

Egyes iskolákban a táncmulatságokra vonatkozó tilalmat akként igyekeztek kijátszani, hogy táncvizsgákat rendeztek, melyeknek keretei teljesen megfeleltek a táncmulatságnak. A püspöki konferencia határozatából kifolyólag felkértem a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat ennek a visszaélésnek megszüntetésére, aki 540—5/26—930. sz. a. a következő rendeletet adta ki a középiskolai főigazgatóságoknak :

„Tudomásomra jutott, hogy egyes középiskolákban táncvizsga címén táncmulatságokat rendeztek. Minthogy a középisk. Rendtartás 34. §-a értelmében intézeti táncmulatságok nem rendezhetők, felhívom Címet, nyomatékosan figyelmeztesse a vezetése alatt álló középiskolák (középiskola) igazgatóit, hogy intézeteikben táncmulatságok még táncvizsga címén sem rendezhetők. Budapest, 1930. évi március 31-én. A miniszter helyett: dr. Kornis Gyula s. k. államtitkár.“

4126

1930

Tanítók, tanítónők, óvónők tanítógyűlési napidíjai.

A m. kir. miniszteriumnak 1930. évi 7.100 M. E. sz. rendelete az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak kiküldetési napidíjait újból megállapította és szabályozta. Ebből is látom azt a különben is köztudatbament szükségességet, hogy a közpénzek egyesek által való igénybevételének nemcsak erkölcsi, hanem jogi határait is szűkebbre kell vonni. Figyelembevételül a Pécs-egyházmegyei Róm. Kath. Tanítóegyesület eddigi hagyományait és jövő feladatait, nem kívánom ugyan a miniszter úr rendelkezéseinek minden szigorító pontját átvenni, mégis a hivatkozott rendelet szükségessé tette a 685/1923. sz. püspöki rendelettel e tárgyban kiadott 1154/1930. sz. főtanfelügyelői rendelkezés (megjelent a Katholikus Iskola 1930. június 1. számában) módosítását is. Ez alapon a következőkben rendelkeztem :

1. Fönntartom a 685/1923. sz. püspöki rendelet azon rendelkezését, hogy tanítógyűlési napidíjak címén mindenkor az állami alkalmazottak

részére érvénybenlevő miniszteri rendelet alapján megillető napidíjakat köteles az iskolafenntartó hitközség vagy politikai község kiszolgáltatni.

2. A napidíjak nagyságát a miniszteri rendeletben megállapított fokozat szerint a következőkben állapítom meg:

a VII. fiz. osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 16 P,

a VIII. fiz. osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 14 P,

a IX. fiz. osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 12 P,

a X. fiz. osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 11 P,

a XI. fiz. osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 10 P.

Fentti napidíjakra csak az esetben van igényük az illetőknek, ha a kiszállás egy napnál tovább terjed.

3. Egy napot meg nem haladó kiszállásnál az 1930. évi 7.100 M. E. rendelet szerint a hivatalfőnök, a pécsegyházmegyei rk. iskoláknál tehát az iskolaszéki elnök, előre megállapítják a hivatalos kiküldetésre igénybevehető időnek, illetve tanítógyűlés idejének tartamát. Amennyiben a tanítógyűléssel kapcsolatban közös ebéd lenne, ez ebéd időtartamát is be kell számítani a kiszállás idejébe. Az ebéd miatt azonban senki sincs jogosítva visszaindulását úgy rendezni, hogy távolléte a 24 órát kitöltse. Tehát a plébános, iskolaszéki elnök jogosult megállapítani tanítógyűlésre az indulás és visszatérés idejét.

4. Egy napot meg nem haladó kiszállás esetében, ha a tanítógyűlésen résztvevő tanító, tanítónő, óvónő által a visszautazásnál igénybevett vonat vagy hajó menetrend szerint éjféle 24 óra előtt megérkezhet, napidíj felszámításának egyáltalán helye nincs. Ily esetekben, ha az elutazásnál igénybevett vonat vagy hajó menetrendszerinti indulási ideje és a visszautazásnál igénybevett vonat vagy hajó menetrendszerinti érkezési ideje között 8 óránál több idő telt el, étkezési pénz felszámításának van helye, amely a következő:

a VII. fizetési osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 6 P.

a VIII—XI. fizetési osztályba tartozó tanítóknál, tanítónőknél és óvónőknél 5 P.

5. A 4. pontban foglaltak szempontjából vonattal vagy hajóval egyenlő tekintet alá esnek mindazok a közlekedési eszközök (autó, autóbusz, stb.) amelyek menetrend szerint közlekednek. A nem menetrend szerint közlekedő egyéb közlekedési eszközöknél az elindulás és visszaérkezés időpontjául azt az időt kell tekinteni, amelyet a plébános, iskolaszéki elnök megállapított.

6. Amennyiben a kiszállás időtartama 8 óránál kevesebb lenne, étke-

zési pénzre sem jogosultak. Mindazonáltal, amennyiben a tanítógyűlés után közös ebéd tartatnék és azon a tanító, tanítónő és óvónő tényleg résztvesz, jogosult a 4. pontban megállapított étkezési pénz felvételére.

7. A tanítók, tanítónők és óvónők tanítógyűlések alkalmára csakis a ténylegesen fizetett vasúti és fuvardíjat számíthatják fel, amit a plébános, iskolaszéki elnöknél igazolni tartoznak.

8. Ha ugyanazon községből ugyanazon gyűlésre többen indulnak a tantestületi tagok közül, amennyiben az indulók száma az igénybevett járműre (kocsira, bérautóra) felfér, utazási térítményre csak azoknak lesz joguk, akik a plébános, iskolaszéki elnök által fölfogadott, vagy engedélyezett járművet veszik igénybe.

9. Az iskolafenntartók kímélete érdekében elrendelem, hogy amely iskolánál két tanítónál, tanítónőnél, óvónőnél több van, elég, ha csak a tagok fele, amennyiben 6 tagnál több van az iskola tantestületében, úgy elegendő, ha a tantestületi tagok $\frac{1}{4}$ -e jelenik meg az évi központi gyűléseken. Ugyanezért napidíjakat, étkezési pénzeket és útidíjakat az ezen arányban kiküldött és az iskolaszéki elnöknek előre megnevezett tantestületi tagok részére kötelesek az iskolafenntartók kiutalni. A részvételt illetőleg a tantestület jogosult kijelölni azon tagokat, akik a központi tanítói közgyűlésen feltétlenül megjelenni kötelesek. Természetesen akként kell eljárni, hogy váltakozva lehetőleg minden tantestületi tag sorrendben résztvehessen a tanítóegyesületi közgyűléseken. Amennyiben azonban az iskolafenntartó a tantestület összes tagjai részére évről-évre kiszolgáltatja a fentebb megállapított díjakat, természetesen ezt örömmel veszem tudomásul, mert kívánatosnak tartom azt, hogy a gyűléseken lehetőleg mindenki résztvegyen. Viszont a napidíjakat és az étkezési pénzt csak azok igényelhetik, akik a gyűlésekről el nem távozva azokon mindvégig résztvesznek.

10. Az esperes-tanítói körü gyűléseken kivétel nélkül minden tanító köteles résztvenni, ha azok vasúton, vagy személyekre számított közös szállítóeszközökkel (omnibusz, kocsik, autóbuszok) 25 kilométeren belül megközelíthetők. Viszont az iskolafenntartók a kerületi tanítógyűlésekre nem kötelesek kocsifuvart adni, ha a gyűlés helye a tagok elindulási helyétől 25 kilométernél távolabb fekszik. Ez esetben az ilyen tagok a megjelenéstől fölmentettnek tekintendők. Ha azonban 25 kilométeren belül vasúti állomás van s innen is megközelíthető a tanítógyűlés helye, ez esetben az iskola fenntartó csakis a vasúti állomásig s onnan visszafelé köteles fuvart szolgáltatni, amikor is készpénzben csak a tényleg fizetett vasúti díjat kell az iskolafenntartónak a tanító részére kiutalni. Magától értetődik, hogy akik a félárú jegyváltásra jogosító igazolványaikat kiváltották, vasúti utazás után

csak félárú jegyeket számolhatnak el. Helyes azért az ilyen espereskerületi tanítógyűléseket a kerület minden részéről könnyen megközelíthető helységekre tenni, avagy a gyűlések helyeit arányosan váltakozva más-más községbe kitűzni.

11. Fentiekben megállapított napi-, élelmezési- fuvar- és vasuti díjak kizárólag a Pécs-egyházmegyei Róm. Kath. Tanítóegyesület esperes-tanítói köri és az évi központi közgyűlésekre vonatkoznak.

4127

1930

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 110-2/358—1929. sz. elvi jelentőségű határozata alapján értesítem a főhatóságom alá tartozó összes plébános, egyházközségi elnököket, hogy ha valamely adózó a *visitatio canonica* avagy más joggyakorlat értelmében valamely iskolának fenntartásához úgy személyi, mint dologi kiadásokat illetően hozzájárul, a hozzájárulás mérve a reá kirótt iskolai adóba beszámítható. Amennyiben tehát bárki is fentiek alapján valamely iskola fenntartási költségeihez bármi címen is hozzájárul, e hozzájárulás összegét jogosult a reá kivetett iskolai adóból levonásba hozni.

Kegyuri
járandóságok
levonása a
kivetett rk.
egyházköz-
ségi iskolai
adóból.

4128

1930

1. *Meschler Móric S. J.* kitűnő könyvét lefordította és „*A lelki élet három alaptétele*“ címen kiadta *Fejes Károly* rácvárosi plébános. A könyv az egész lelki életet röviden, de alapvetően tárgyalja. Imádságra, elmélkedésre, önmegtagadásra és Jézus szeretetére tanít.

Irodalmi
művek
ajánlása.

Papok és papnövendékek nemcsak saját lelki életük szempontjából, hanem a lelki vezetésben, szent beszédekben, exhortációkban kiváló hasznát vehetik.

Megrendelhető a szerzőnél. A papságnak portómentesen küldve kötve 3.20 P, füzve 2.40 P. Bolti ára kötve 4 P, füzve 3 P.

2. A *Huszár Károly* szerkesztésében megjelent *Szt. Imre Album* a keresztény feleszmélésnek, öntudatnak és tettekrevalóságnek valódi energiabányája! Senki sem teheti le anélkül, hogy meg ne rezdüljön és meg nem feszüljön lelkében a hitbuzgóságnak, az Egyház megbecsülésének, a katolicizmusért való cselekvésnek rugója. Ez a könyv Szent Imre tiszteletének üdítő forrása s a mai ingatag ideálokat morzsoló időben nagyszerű missiót teljesít, mert ifjúságunk elé állítja Szent Imre hercegnek örök példaképét.

Ez a könyv napjaink kereszténységének nemzeti emlékcarnoka. — Egyházi és világi nagyjaink vezérkara dicsőségesen felvonul előttünk lapjain

s társadalmi, szellemi, közéleti kiválóságával fényes tanuságot tesz arról, hogy a magyar katolicizmus nemzeti, sőt internacionális vonatkozásban is egyike az elsőeknek a sorban. Ez a könyv a jubiláris ünnepek legtöbb résztvevőjének személyes emléktárgya. Beszerzését a legmelegebben ajánlom. Ára 10 P. Megrendelhető a Szt. Imre Év főrendezőségénél. (Budapest, IV., Veres Pálné-u. 9. sz.)

3. Nagy nyeresége aszketikus irodalmunknak *P. Tissot* kedves művének *Uhl Antal*, pécsváradi segédlelkész által készített fordítása „*Hibáink Jórafordításának Művészete*“ címen. Két szent szerző szól e könyvből hozzánk — szalézi szent Ferenc, a nagy egyháztanító és hűséges, megértő követője *P. Tissot József*, a szalézi sz. Ferencről nev. missiós társaság egykori szent életű általános főnöke — és ad vigasztaló, bölcs tanácsokat, hogy ami a lelkeken sebet ejtett, ugyanaz a lélek gyógyítására, sőt tökéletesítésre is felhasználható. A legmelegebben ajánlom e könyvecskét a lelkivezetőknek és minden buzgó léleknek. Megrendelhető a kiadó, *Korda R. T.-nél* Budapesten.

Datum Quinque-Ecclesiis, 26. Decembris a. 1930.

† **Franciscus** m. p.
episcopus.

XI. PIUS PÁPA APOSTOLI KÖRLEVELE

TISZTELENDŐ TESTVÉREIHEZ: A PATRIARKÁKHOZ, PRÍMÁSOKHOZ, ÉRSEKKEKHEZ, PÜSPÖKÖKHÖZ ÉS EGYÉB RENDES JOGHATÓSÁGÚ FŐPAPOKHOZ, AKIK AZ APOSTOLI SZENTSZÉKKEL BÉKÉBEN ÉS KÖZÖSSÉGBEN ÉLNEK,

A KERESZTÉNY HÁZASSÁGRÓL,

FIGYELEMMEL A CSALÁD ÉS A TÁRSADALOM MAI HELYZETÉRE, SZÜKSÉGLETEIRE, TÉVEDÉSEIRE ÉS BŰNEIRE.

Tisztelendő Testvérek!
Údvöt és apostoli áldást!

Bevezetés.

A tiszta házasságnak nagy méltósága leginkább abból ismerhető föl — Tisztelendő Testvérek — hogy az Úr Jézus Krisztus, az örök Atyának Fia, miután az elbukott ember természetét magára öltötte, isteni szeretetének tervébe, amely szerint a mi emberi fajunknak megváltását végrehajtotta, a házasságot mint a család és következésképp az emberi társadalom létokát és létalapját különös hangsúllyal belefoglalta, sőt azt az isteni alapítás őseredeti tisztaságába visszaállítván az Újszövetségben valódi és «nagy»¹ szentség rangjára emelte s épen azért annak szabályozását és gondozását teljesen az ő Jegyesére, az egyházra bízta.

Hogy azonban a Krisztus által megújított házasságnak üdvös gyümölcsei minden időben és a földkerekség minden népeinél tényleg jelentkezzenek is, az embereknek először is világosan meg kell érteniök Krisztusnak eredeti tanítását a házasságról s azután a keresztény házaselekleknek az isteni kegyelem által megerősített akaratukkal minden gondolatukat és cselekvésüket Krisztusnak hamisítatlan törvényéhez kell alkalmazniok, amelyből önmaguknak és családjuknak boldogságát és békéjét meríthetik.

Már pedig Mi az Apostoli Szék magaslatáról széttekintve látjuk s Ti — Tisztelendő Testvérek — bizonyára szintén látjátok és keserűen fölpanaszoljátok, hogy az emberiség tekintélyes része a házasság megújításának isteni művéről megfeledkezve a keresztény házasság nagy szentségét vagy

egyáltalán nem ismeri vagy konokul tagadja, sőt új és gyökerökben hamis erkölcsani elvekre támaszkodva lábbal is tiporja. Mivel a legveszedelmesebb tévedések és a romlott erkölcsök már híveink közé is beszivárognak s napról-napra észrevétlenül is tovább terjednek, mint Krisztus földi helytartója, mint legfőbb pásztor és tanítómester kötelességünknek tartottuk apostoli szavunkat fölemelni, hogy a gondjainkra bízott híveket a fertőzött legelőkről eltereljük és amennyire rajtunk áll, őket épségben megőrizzük. Szólunk tehát hozzátok — Tisztelendő Testvérek — s rajtatok keresztül Krisztus egész egyházához, sőt az egész emberiséghez a keresztény házasság lényegéről, méltóságáról, a családra és az emberi társadalomra kiáradó előnyeiről és jótéteményeiről, az evangéliumi tanítás ezen nagyfontosságú tételével ellenkező tévedésekről, a házaselettel ellenséges bűnökről, végül a gyógyítás legfőbb módjairól. Elődünknek, XIII. Leó pápának nyomdokain haladunk, akinek ötven évvel ezelőtt a keresztény házasságról kiadott «Arcanum»¹ kezdetű körlevelét ezennel a Magunkévá tesszük és megerősítjük s bár a mai korviszonyokat és szükségleteket tekintve bizonyos dolgokat bővebben is kifejtünk, az a körlevél nemcsak nem évült el, hanem teljesen érvényben marad.

Örök tantételek a házasságról.

A legfőbb elvek.

Kiindulunk a Leó-féle körlevélből, amelynek majdnem egész tartalma a házasság isteni alapításának, szentségi méltóságának és fölbonthatatlan-

¹ Ef. 5, 32.

¹ Litt. Encycl. Arcanum Divinae sapientiae 10. Febr. 1880.

ságának védelme. Mindenekelőtt leszögezzük a változhatatlan és megtámadhatatlan alaptételt:

A házasság alapítása és megújítása nem emberi mű, hanem isteni. Nem emberek, hanem Isten — a természet alkotója — és Krisztus Urunk — a természet megváltója — bástyázták körül törvényekkel, megerősítették és fölmagasztalták. Azért ezek a törvények semmiféle emberi önkénynek, még a házaselek ellenkező megegyezésének sem rendelhetők alá. Ez a Szentírás tanítása,¹ ez az egyház állandó és általános hagyománya, ez a trienti szent zsinatnak ünnepies végzése, amely a Szentírás szavaival hirdeti és megállapítja, hogy a házasság örök és fölbonthatatlan köteléke, annak egysége és szilárdsága magától az Istentől mint alapítótól származik.²

Noha a házasság természeténél fogva isteni alapítás, benne az emberi akaratnak mégis megvan a maga szerepe, még pedig igen előkelő szerepe. Mert az egyes házasság, mint egy bizonyos férfi és nő között kötött életszövetség, nem létesülhet másként, mint mindkét jegyesnek szabad beleegyezéséből: s az a szabadakarati elhatározás, amellyel mindegyik fél átadja és elfogadja a házassággal velejáró jogot,³ a valódi házasság létrejövéséhez annyira szükséges, hogy azt semmiféle emberi hatalom nem pótolhatja.⁴ De a szabadság csak annak nyilvánítására szorítkozik, vajjon a felek valóban házasságot és pedig egy meghatározott személlyel akarnak-e kötni, vagy sem. A házasság lényege már nem az emberi szabadságtól függ, úgy hogy aki egyszer házasságot kötött, az már a házasság isteni törvényeinek és lényeges tulajdonságainak alá van rendelve. Az angyali doktor a hűségről és a gyermekről értekezve így ír: «ezek a házasságban magának a házassági szerződésnek okozatai, úgy, hogy ha a házassági beleegyezésben, amely a házasságot létrehozza, velük ellenkező akarat nyilvánulna meg, nem létesülne valódi házasság».⁵

A házasságban valójában a lelkek kapcsolódnak és egybefonódnak, még pedig előbb és szorosabban, mint a testek, nem az értekek és érzelmek múló

¹ Gen. 1, 27, 28; 2, 22—23; Máté 19, 3 stb.; Ef. 5, 23 stb.

² Conc. Trid. sess. 24.

³ E. T. (Egyházi Törvénykönyv) c. 1081. §. 2.

⁴ E. T. c. 1081. §. 1.

⁵ S. Thom. Aquin. Summa theolog. p. III. Supplem. q. 49, art. 3.

hajlandósága, hanem az akaratok megfontolt és erős eltökélése alapján. S a lelkek egybekeléséből származik Isten rendelése folytán a szent és elválaszthatatlan kötelék.

A házassági szerződésnek ez az egészen sajátos és egyedülálló természete élesen megkülönbözteti azt az állatoknak a vak ösztönök vonzása folytán történő egyesülésétől, amelyben értelem és akarat szerepet nem játszik, valamint az emberek kóbor egybekelésétől, amelyeknél hiányzik az akaratok igaz és becsületes kapcsolódása és a családi együttélésnek minden joga.

Már ebből a tényből következik a törvényes hatalmaknak az a joga és kötelessége, hogy megfékezzék, megakadályozzák és büntessék a bűnös házasságokat, amelyek észellenesek és természetellenesek; sőt az emberi természettel összefüggő dologról lévén szó, egészen nyilvánvaló igazság az is, amit boldogemlékű XIII. Leo pápa így fejez ki: ¹ «Az életmód megválasztásában minden egyes embernek hatalma és szabadakarata van egyik módot választani: vagy az Úr Jézus tanácsát a szüzességről követni, vagy házasságra lépni. Semmiféle emberi törvény nem veheti el az embernek természetes és veleszületett jogát a házassághoz s nem korlátozhatja az isteni tekintéllyel kezdetben megszabott házassági okot: «Növekedjete és sokasodjatok».²

Tehát a valódi házasság szent szövetségét az isteni és emberi együttes akarat alkotja. Istentől van a házasság alapítása, céljai, törvényei, javai; viszont az emberek akaratából — bár Isten együttműködése és segítsége mellett — létesülnek az egyes házasságok az Istentől rendelt kötelességekkel és javakkal együtt, a saját személyüknek az egész élet tartamára másnak való önkéntes átadása által.

I. A házasság javai: a gyermek, a hűség, a szentség.

Tisztelendő Testvérek, midőn annak a kifejtésére térünk át, hogy melyek és mily nagyfontosságúak az igazi házasságnak Istentől rendelt javai, eszünkbe jutnak az egyház ama kiváló doktorának szavai, akit halálának tizenötödik századfordulója alkalmából nem régen ünnepeltünk

¹ Litt. Encycl. Rerum novarum. 15. Maii 1891.

² Gen. 1, 28.

«Ad salutem»¹ kezdetű körlevelünkben, szent Ágostonnak szavai: «Mindazok a javak, amelyek miatt maga a házasság jó: a gyermek, a hűség és a szentség».² S hogy ebben a három pontban a keresztény házasságról való egész tanítás világosan bennfoglaltatik, azt is fényesen megmagyarázza ugyanaz a szent doktor, amidőn írja: «A hűség kizárja a házasságon kívül más férfival vagy nővel a nemi érintkezést; a *gyermek* megköveteli, hogy szeretettel fogadják, gyöngéden táplálják és vallásosan neveljék; a *szentség* megakadályozza a házasság fölbontását s nem engedi, hogy az elvált férfi vagy nő, akár a gyermek kedvéért is mással házasságot kössön. Ime a házasságnak egész törvénye, amely a természetes termékenységet meg nemesisíti, a gonosz szabadosságot pedig megfékezi.»³

A gyermek.

A házasság javai közt első helyen áll a gyermek. Így tanította már maga az emberi nem Teremtője, aki végtelen kegyessége szerint az emberi élet folytatásában az emberek segítségét igénybevenni akarta, midőn a paradicsomban a házasságot alapítván ősszüleinknek s rajtuk keresztül az összes eljövendő házastársaknak mondotta: «Növekedjétek és sokasodjatok és töltsétek be a földet».⁴ Ugyanazt az igazságot szent Ágoston szent Pál apostolnak Timóteushoz írt első levele⁵ szavaiból is levonja, mondván: «Maga az apostol a tanuja, hogy a házasság célja a gyermeknemzés, midőn mondja: Akarom, hogy a fiatalok férjhez menjenek. S mintha valaki tőle az okot kérdezné, azt feleli: «Fiakat szüljenek, anyák legyenek.»⁶

Hogy a gyermek az Isten mekkora jótéteménye és a házasságnak milyen nagy áldása, kitűnik az ember méltóságából és magasztos céljából. Az ember már eszes természetének kiválóságával is minden más látható teremtményt fölülmul. Még emeli a méltóságot, hogy az Isten nemcsak azért akarja az emberek megszületését, hogy épen éljenek és a földet betöltsék, hanem hogy az Istent tiszteljék, őt megismerjék, szeressék és benne az

égben örök boldogságukat találják. Ez a végcél az embernek Isten kegyelméből a természetfölötti rendbe emeltetése folytán mindent fölülhalad, amit szem látott, fül hallott vagy az ember szívébe fölhatolt.¹ Tehát a mindenható Isten erejéből a szülők közreműködésével születő gyermek az isteni Jóságnak kiváló ajándéka és a házasságnak nemes gyümölcse.

A keresztény szülők értsék meg, hogy ők nemcsak az emberi nemnek a földön elterjesztésére és fenntartására vannak s nem is csak azért, hogy az igaz Istennek akármilyen tisztelőket neveljenek, hanem hogy Krisztus egyházának gyermekeket, a szenteknek polgártársakat, az Istennek háznépet szüljenek,² hogy az Isten és az Üdvözítő igaz tiszteletének élő nép szaporodjék. Magát a megszentelő kegyelmet a keresztény szülők ugyan nem önthetik át a gyermekbe, ha maguk a kegyelem állapotában vannak is, sőt a természetes nemzés a halál útja, amelyen az áteredő bűn megy a gyermekbe, mégis valamiképen részesei az első paradicsomi házasságnak, mivel gyermeküket följánlják az egyháznak, hogy az mint az Isten gyermekeinek termékeny anyja, őt a kereszttségben a természetfölötti életre újjászüljje s így Krisztus eleven tagja, az örök élet és az örök boldogság részese és örököse legyen, melyre valamennyien teljes szívből vágyódnak.

Ha a keresztény anya mindezt megfontolja, akkor tökéletes és felsőbbrendű vigasztalódással veszi tudomásul az Úr Jézusnak róla mondott szavait: «Az asszony, miután megszülte a gyermeket, már nem emlékezik szorongatásáról örömeiben, hogy ember született a világra»³ s anyai tisztének minden fájdalmát, gondját és terhét erős lélekkel viselvén, sokkal több és sokkal szentebb jogon dicsekszik majd az Úrban az ő gyermekeinek virágzó koszorújával, mint az a római matróna, a Gracchusok anyja. Sőt mindkét házastárs majd készséges és hálás lélekkel fogadja az Isten kezéből a gyermekeket s bennök az Istentől rájuk bízott talentumot lát, amelyet nemcsak a saját és a földi haza javára kell kamatoztatni, hanem az ítélet napján az Istennek kamatostul kell visszaadni.

¹ Litt. Encycl. Ad salutem. 20. Apr. 1930.

² S. August. De bono conjug. cap. 24. n. 32.

³ S. August. De Gen. ad litt. lib. 9. cap. 7. n. 12.

⁴ Gen. 1, 28.

⁵ 1 Tim. 5, 14.

⁶ S. August. De bono conjug. cap. 24. n. 32.

¹ 1. Kor. 2, 9.

² Ef. 2, 19.

³ Ján. 16, 21.

Gyermeknevelés.

A gyermeknemzés egyedül nem meríti ki a házasság első javának fogalmát. Hozzá tartozik még a gyermeknevelés. Elégtelen volna a végtelenül bölcs Isten gondoskodása a világra jött gyermekről és következésképp az emberi fajról, ha azoknak, akiknek hatalmat és jogot adott a gyermeknemzésre, nem adott volna jogot és kötelességet a gyermeknevelésre. Köztudomásulag a gyermek még a természetes élet terén is, annál inkább a természetfölötti élet terén önmagával tehetetlen és magáról gondoskodni nem tud, hanem mások segítségére, oktatására, nevelésére szorul sok éven át. Egészen természetes, mert így követeli az Isten és a természet, hogy a gyermeknevelés joga és kötelessége azokat illeti, akik az életrehozás művét megkezdték és akiknek tilos a megkezdett művet abbahagyván azt a biztos pusztulásnak kitenni. Már pedig a gyermekek szükséges nevelése legjobban a házasságban oldható meg, mert a szülők fölbonthatatlan kötelékkel vannak egymáshoz kötve s így mindkettőnek munkája és a kölcsönös támogatása rendelkezésre áll.

Mivel az ifjúság keresztény neveléséről másutt¹ bőségesen foglalkoztunk, a rávonatkozó tant szent Ágoston szavainak ismétlésével foglaljuk össze: «A gyermek elvárja, hogy szeretettel fogadják . . . vallásosan neveljék».² Ugyanezt a tételt az Egyházi Törvénykönyv is velősen így fejezi ki: «A házasság legelső célja a gyermeknemzés és a gyermeknevelés».³

Végül nem hallgathatjuk el, hogy az új életet fakasztó, Istentől nyert emberi képesség tisztességes használata kizárólag a házások joga és kiváltsága s föltétlenül csak a házasság szent korlátai között maradhat — épen a gyermek javára a szülőkre rótt kettős föladatnak nagy méltósága és kiváló jelentősége miatt.

A hitvesi hűség.

A házasságnak második java, amelyet — mint említettük — szent Ágoston fölsorol, a hűség, vagyis a hitveseknek a házassági szerződés betar-

tásában való kölcsönös hűsége, úgyhogy ami az isteni törvénnyel szabályozott házasságkötésből kifolyólag egyedül a hitvestársnak a joga, azt a másik hitves neki meg ne tagadja s másnak meg ne engedje, sőt magának a hitvestársnak se engedjen meg olyasmit, ami mint az isteni joggal és törvényekkel ellenkező és a hitvesi hűséggel összeférhetetlen, egyáltalán tilos.

A házasság egysége.

A hűség elsősorban a házasság tökéletes egységét követeli meg, amelyet a Teremtő az ősszülők házasságában megállapított, mert azt egy férfi és nő között kötötte. S bár az Isten, mint legfőbb törvényhozó, az őseredeti törvényt az idők folyamán bizonyos időre valamelyest enyhítette, egészen kétségtelen, hogy az evangéliumi törvény egészen visszaállította az eredeti és tökéletes egységet s megszüntetett minden kivételt, amint Krisztus szavai, az egyház állandó tanítása és gyakorlata világosan bizonyítják. Joggal nyilatkoztatta ki azért a trienti szent zsinat: «Ez a kötelék csak két embert köt és kapcsol össze. Jézus Krisztus világosan így tanította, mikor mondta: Ennélfogva már nem ketten vannak, hanem egy test».¹

S az Úr Jézus Krisztus nemcsak a soknejűséget és a sokférjűséget — akár egyidejű, akár egymásutáni formájában — s a házassági hűség minden külső megsértését ítélte el, hanem, hogy a házasság szentélyének tisztasága tökéletesen megőriztessék, még az egységgel ellenkező szándékos gondolatokat és kívánságokat is megtiltotta: «Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében».² Krisztusnak ezt a tilalmát még a házastárs beleegyezése sem hatálytalaníthatja, mert isteni és természeti törvény nyilatkozik meg benne, amelyet emberi akarat le nem ronthat és nem módosíthat.³ Sőt, hogy a házassági hűség annál fényesebben tündököljön, a házastársak kölcsönös érintkezésének a családban a tisztaság jegyét kell magán hordania, oly módon, hogy a hitvesek mindenben az Isten és a természet törvényéhez alkalmazkodnak s az Isten nagy műve

¹ Litt. Encycl. Divini illius Magistri. 31. Dec. 1929.

² S. August. De Gen. ad litt. lib. 9. cap. 7. n. 12.

³ E. T. c. 1013. §. 1.

¹ Conc. Trid. sess. 24.

² Máté 5, 28.

³ Decr. S. Officii, 2. Martii 1679. propos. 50.

íránt alázatos tisztelettel a Teremtő végtelenül bölcs és szent akaratát követni igyekeznek.

Szent és tiszta szeretet.

S ez a — szent Ágoston által *szűziesnek* nevezett — hűség könnyűvé, kellemessé és fölemelővé válik egy másik kiváló tényezőnek, a hitvesi szeretetnek erejéből, amely a házaselet összes kötelességeit átjárja és a keresztény házasságban a legelőkelőbb szerepet játssza. Megköveteli a házassági hűség, hogy a férjet és feleséget egészen különleges, szent és tiszta szeretet kösse össze s ne úgy szeressék egymást, mint a házasságtörők, hanem amint Krisztus szerette az ő egyházát, mert ezt a szabályt szent Pál apostol írta elő, midőn mondja:¹ «Ti férjek szeressétek feleségeteket, amikép Krisztus is szerette az egyházat». Krisztus pedig határtalan szeretettel ölelte magához az egyházat s nem a saját, hanem kizárólag a Jegyesnek érdekét tartotta szem előtt.² Tehát nem olyan szeretetről van szó, amely csak az érzékiség gyorsan múló kívánságain alapszik, vagy csak becéző szavakban nyilvánul, hanem amely a lélek legbensőbb érzésein nyugszik, — s mivel a szeretet próbaköve a tett³ — külső cselekedetben is bizonyosságot tesz magáról.

Kölcsönös segítség.

S a szeretetnek külső munkája a családban nemcsak a kölcsönös megsegítésre szorítkozhatik, hanem arra is kiterjed, sőt elsősorban arra kell törekednie, hogy a házások egymást a belső lelki kialakulásban, fejlődésben és tökéletesedésben támogassák, hogy az életközösségből kifolyólag az érényekben folytonos előhaladást tegyenek, különösen az isteni és a felebaráti szeretetben, amelyen végeredményben «az egész törvény függ és a próféták».⁴ Hiszen a tökéletes életszentségnek az Isten által az emberek elé állított mintaképét — az Úr Jézus Krisztust — valamennyien követhetik és tartoznak is követni, bármilyen a társadalmi állásuk vagy a tisztességes foglalkozásuk, sőt Isten segítségével a legnagyobb lelki tökéletesség fokára is emelkedhetnek, amint a szentek nagy száma bizonyítja.

¹ Ef. 5, 25 és Kol. 3, 19.

² Római katekizmus, 2. fej. 8. kérdés.

³ S. Greg. Magn. Homil. 30. in Evang. n. 1. (Ján. 24, 31—31.)

⁴ Máté 22, 40.

A hitveseknek kölcsönös lelki kialakítása, egymásnak tökéletesítésére való állandó törekvése a római katekizmus tanítása szerint¹ bizonyos értelemben joggal a házasság első okának és céljának is mondható, ha a házasságot nem szorosán mint a gyermeknemzés és gyermeknevelés intézményét fogjuk föl, hanem szélesebb értelemben, mint az egész életnek közösségét, szövetségét és együttes leélését.

A szeretet rendje.

A szeretettel összhangba kell hozni a házasság összes egyéb jogait és kötelességeit. Tehát nemcsak az igazságosság törvényeként, hanem a szeretet szabályaként is kell vennünk az Apostol mondását: «A férj adja meg a feleségnek, amivel tartozik, hasonlóképen pedig a feleség is férjének».² Amint a családi élet a szeretetnek kötelékével megszilárdult, uralkodnia kell benne annak, amit szent Ágoston a *szeretet rendjének* nevez. Ez a rend magával hozza a férjnek felsőbbbségét az asszony és a gyermekek fölött, az asszonynak készséges és önkéntes meghódolását és engedelmességét, amelyet az Apostol ajánl: «Az asszonyok engedelmeskedjenek férjüknek, akárcsak az Úrnak, mert a férfi épúgy feje az asszonynak, mint Krisztus az egyháznak».³ Ez az alárendeltség nem tagadja meg s nem veszi el a nőtől azt a szabadságot, amely őt emberi személyiségének kiváló méltóságánál, feleségi, anyai és élettársi magasztos hivatásánál fogva teljes joggal megilleti. Nem is követeli tőle, hogy férje akármilyen — talán esztelen vagy a női méltósággal meg nem egyeztethető — kívánságának eleget tegyen. Nem is kívánja, hogy a nő a kiskorúak sorsára jusson, akik kellően érett ítélőképesség vagy élettapasztalat hián saját jogukat nem gyakorolhatják. De tiltja a mértéktelen s a család javának elhanyagolásáig menő szabadosságot. Tiltja a család szervezetében a szívnek függetlenítését a fejtől, ami az egész szervezetnek kárával, sőt végső pusztulásának veszélyével járna. Ha ugyanis a férj a fej, akkor a nő a szív. S amint a férj a kormányzó hatalmat, úgy az asszony viszont a szeretetnek fejedelemségét igényelheti s tartozik is igényelni a családban.

A nő alárendeltség a férjjel szemben különböző

¹ Római katek. §. 2. fej. 8. kérdés 13.

² 1 Kor. 7, 3.

³ Ef. 5, 22—23.

fokban és módon jelentkezik a személyek, helyek, idők különfélesége szerint. Ha a férj elmulasztja kötelességét, az asszony tartozik helyette a család kormányzását átvenni. De a családnak szervezetét s annak Istentől alkotott és megerősített alkotmánytörvényét fölforgatni vagy megsérteni soha és sehol sem szabad.

Igen bölcsen ír XIII. Leó pápa a férj és a feleség helyes viszonyáról abban a körlevélben, amelyet — mint említettük — a keresztény házasságról kiadott: ¹ «A férfi a család fejedelme és az asszony feje. Mivel azonban az asszony hús a férje húsából és csont az ő csontjából, azért rendelje magát alá és engedelmeskedjék férjének, nem szolgálai módon, hanem mint feleség, azaz engedelmes-ségében legyen meg a kellő tisztesség és méltóság. Úgy abban, aki kormányoz, mint abban, aki engedelmeskedik, miután az egyik Krisztusnak, a másik az egyháznak képét tükrözteti vissza, az isteni szeretet legyen a kötelességeknek állandó irányítója». Ezek tehát a hűségnek velejárói: az egység, a tisztaság, a szeretet, a méltóságos és nemes engedmesség. Amennyi név, mindmegannyi áldásai a hitveseknek és a házasságnak, amelyek a házasság békéjét, méltóságát és boldogságát biztosítják és előmozdítják. Ugyanazért nem csoda, hogy a hűséget mindenkor a házasság legkiválóbb javai közé számították és sorolták.

A nagy szentség.

De az összes nagy áldásokat betetőzi és tökéletesíti a keresztény házasságnak az az előnye, amelyet szent Ágoston szavával *szentségnek* nevezünk s amely jelenti a házassági kötelék fölbonthatatlanságát és a házassági szerződést mint kegyelmet közvetítő jelet, amivé azt Krisztus fölemelte és megszentelte.

A házassági szövetség fölbonthatatlan szilárd-ságát maga Krisztus hangsúlyozta mondván: «Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza»² és «Mindaz, aki elbocsátja feleségét és mást veszen, házasságot tör; és aki férjétől elbocsátott nőt veszen, házasságot tör».³

Szent Ágoston világosan a fölbonthatatlanságban jelöli meg azt, amit a szentség javának mond:

«A szentség magával hozza, hogy a házasság föl ne bontassék s az elvált férfi vagy nő mással, még a gyermeknek kedvéért se köthessen házasságot».¹

A teljes fölbonthatatlanság minden valódi házasságnak tulajdonsága, bár nem mindegyiknek egészen ugyanolyan tökéletes mértékben. Mert az Úrnak ama szava: Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza — az őszülők házasságáról, minden jövődi házasság előképéről, szólt s így bizonyosan minden valódi házasságra vonatkozik. S bár Krisztus előtt az őseredeti törvény fensége és szigorúsága annyira enyhült, hogy Mózes az Isten választott népe polgárainak is megengedte szívök keménysége miatt bizonyos okokból a válólevél adását, Krisztus az ő legfőbb törvényhozói hatalmánál fogva ezt a nagyobb szabadságot visszavonta s érvényébe visszahelyezte az eredeti törvényt azokkal a feledésnek soha át nem adható szavakkal: Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza. Azért boldogemlékü elődünk, VI. Pius pápa bölcs választ adott az egi püspöknek: «Nyilvánvaló, hogy a házasság már természetes állapotában, tehát sokkal előbb, mielőtt igaz szentségnek rangjára emelkedett, Istentől úgy alapított, hogy magával hozza az örök és fölbonthatatlan köteléket, amely tehát polgári törvénnyel föl nem oldható. S bár a szentségi jelleg a házasságtól elválasztható, mint például a pogányok házasságánál, mégis az ilyen házasságban is — ha egyébként valódi házasság — meg kell lennie s bizonyosan meg is van az örök kötelék, amely a házassággal kezdettől fogva isteni joron összefügg s így a polgári hatalomnak nem lehet alávetve. Minden házasságkötés vagy úgy történik, hogy tényleg valódi házasság létesüljön s akkor vele jár az isteni joron minden valódi házassághoz hozzátartozó örök kötelék; vagy pedig úgy vesszük, hogy az örök kötelék nélkül történik a kötés, de akkor nincs házasság, hanem az Isten törvényével merőben ellenkező tilos egyesülés. Ilyet pedig sem kötni, sem fenntartani nem szabad».²

Ha van is igen ritka kivétel a fölbonthatatlanság alól, mint a tisztán pogányok közt kötött csupán természetes házasságoknál, valamint a keresztények közt érvényesen kötött, de még el nem hált házasságoknál, az a kivétel nem az em-

¹ Litt. Encycl. Arcanum, 10. Febr. 1880.

² Máté 19, 6.

³ Luk. 16, 18.

¹ S. August. De Gen. ad litt. lib. 9. c. 7. n. 12.

² Pius VI. Rescript. ad Episc. Agriens. 11. Jul. 1789.

beri akarattól függ, sem akármilyen tisztán emberi hatalomtól, hanem az isteni jogtól, amelynek őre és magyarázója Krisztus egyháza. De soha és semmiféle okból ilyen joga nem lehet senkinek az érvényes és elhált keresztény házasság fölött. Ebben ugyanis a házastársi kötelék már teljesen befejezett s így Isten akaratából benne a tökéletes, emberi hatalom által meg nem oldható szilárdság és fölbonthatatlanság nyilvánvaló.

A fölbonthatatlanság belső oka.

Ha Isten eme akaratának belső okát kellő tisztelettel kutatjuk, Tisztelendő Testvérek, úgy azt könnyen megtaláljuk a keresztény házasságnak ama titokzatos jelentőségű jegyében, amely a hívek bevégzett házasságán teljesen és tökéletesen fölismerhető. Mint az Apostol az efezusiakhoz írt levelében tanúsítja,¹ a keresztények házassági frigye azt a legtökéletesebb egyesülést jelképezi, amely Krisztus is az Egyház közt van: «Nagy titok ez; mondom én, Krisztusra és az egyházra értem». Ez a közösség elválasztással szét nem bontható, ameddig Krisztus s őáltala az anyaszentegyház él. Amit különben szent Ágoston is nyíltan tanít a következő szavakkal: «Az van ugyanis megőrizve Krisztusban és az ő Egyházában, hogy az élőt az élőtől el nem szakíthatja semmiféle válás, s ezt a titkot oly féltékenyen őrzik a mi Istenünk országában, azaz Krisztus egyházában, hogy amikor a gyermekáldásért férjhezmennek a nők, vagy nőszülnek a férfiak, még a meddő asszonyt sem szabad elhagyniok azért, hogy helyette termékeny nőt vegyenek el. Aki ezt megteszi, az — nem ugyan a világi törvény alapján — (mert ez válás esetén büntetlenül megengedi másokkal az új házasságokat; az Úr tanúsága szerint szent Mózes is megengedte a zsidóknak szívök keménysége miatt), hanem az evangéliumi törvény alapján bűnös a házasságtörésben, szintúgy az asszony is, ha más-hoz férjhez megy.»²

A fölbonthatatlanság előnyei.

Hogy mekkora és mennyi sok jó ered a házasság fölbonthatatlanságából, még annak a figyelmét sem kerülheti el, aki csak felületesen gondol-

kozik a házasfelek és a gyermekek érdekeiről, valamint az emberi társadalom javáról. Először is a hitvesek megtalálják benne a tartósságnak biztos zálogát, amit a teljes egyéniségnek önfeláldozó átadása és a legbensőbb lelki szövetség már a természeténél fogva is megkövetel, mert a szeretet soha véget nem ér.¹ Másodszor a tiszta hűség megleli a maga erős bástyáját a hűtlenségre csábító belső és külső ellenségekkel szemben. Azután elcsitítja azt a gyötrő aggodalmat, hogy csapások és az öregség idején egyik házastárs esetleg elhagyja a másikat, sőt az aggodalom helyett a béke biztosítékát nyújtja. Megőrzi a hitvesek méltóságát és jótáll a kölcsönös támogatásért, mert az elválaszthatatlan kötelék állandóan emlékezteti a hitveseket, hogy a házassági frigyre, amelyet csak a halál bonthat szét, nem múló javakért s nem az érzékiség szolgálatáért léptek, hanem hogy egymásnak kölcsönösen magasabb és örökké tartó javakat szerezzenek. A legjobban gondoskodik a gyermekek védelméről és sok évig tartó neveléséről, mert ennek a nehéz és sokáig tartó kötelességnek terheit a szülők egyesült erővel könnyebben viselik.

Ugyancsak bőséges előnyöket biztosít az egész emberi társadalom számára. Tapasztalatból tudjuk, hogy az elválaszthatatlanul szilárd házasságok az élet tisztaságának és a jó erkölcsöknek a kútforrásai. A házassági törvény becsületes betartása biztosítja az államok boldogulását és közjavát. Olyan az állam, amilyenek a családok és bennök az emberek, mert ezek alkotják az államot, mint a testet az egyes tagok. Tehát úgy a hitvesek és a gyermekek magánjava, mint az emberiség közjava körül kiváló érdemeket szereznek mindazok, akik a házasság fölbonthatatlanságát védik.

A szentségi kegyelem.

A házasság szentségi jellege a fölbonthatatlanságon kívül még sokkal magasabb előnyöket is tartalmaz, amelyeket már maga a *szentség* neve eléggé jelez. Ez a név a keresztények előtt nem hiú és üres név. Krisztus Urunk, «a szentségek alapítója és tökéletesítője»,² azért, hogy híveinek házasságát az újszövetség igaz és valódi szentségének rangjára emelte, azt igazán annak a különös

¹ Ef. 5, 32.

² S. August. De nupt. et concup. lib. 1. cap. 10.

¹ 1 Kor. 13, 8.

² Conc. Trid. sess. 24.

lelki kegyelemnek a jelévé és forrásává tette, amellyel a természetes szeretetet nagyobb tökéletességre emeli, az elválaszthatatlan egységet megerősíti és a házastársakat megszenteli.¹

S mivel Krisztus a hívők közt magát az érvényes házassági beleegyezést tette meg a kegyelem jelévé, a szentségi jelleg a keresztény házassággal annyira összefügg, hogy a megkereszteltek közt valódi házasság nem jöhet létre anélkül, hogy egyúttal szentség is legyen.²

Mikor tehát a hívek őszinte lélekkel megadják a házassági beleegyezést, akkor önmaguknak megnyitják a szentségi kegyelem kincstárát, hogy belőle természetfölötti erőt merítsenek kötelességeik és hivatásuk hűséges, szent és halálíg tartó beteljesítésére. Ez a szentség ugyanis mindazokban, akik működése ellen akadályokat nem gördítenek, megnöveli a természetfölötti életnek állandó forrását — a megszentelő kegyelmet s azonfelül még különleges ajándékokat, lelki készséget, kegyelmi csirákat ad, fölfokozza és tökéletesíti a természetes erőket, hogy a hitvesek nem csupán értelemmel fölértsek, hanem átérezzék, szilárd elhatározással és megfontolt akarattal megbecsüljék és betöltsék mindazt, ami a házassághoz, annak céljához és kötelességeihez hozzátartozik. Végül jogot biztosít nekik, hogy a segítő kegyelmet mindannyiszor elnyerjék, valahányszor állapotbeli kötelességeik betöltéséhez arra szükségük van.

Mivel azonban a természetfölötti világrendben az isteni Gondviselésnek az a törvénye, hogy akik a szentséget az értelem teljes használatának birtokában fölveszik, azok annak teljes gyümölcsseit csak úgy nyerhetik el, ha a kegyelemmel maguk is közreműködnek, a házassági kegyelem nagyrészt a földbe elásott, nem gyümölcsöző talantum marad, ha a hitvesek a természetfölötti erőket nem gyakorolják, a kegyelmi csirákat nem gondozzák s nem fejlesztik. De ha minden tehetségük szerint fogékonyak lesznek a kegyelem iránt, akkor a házasság terheit és kötelességeit elbirják, a nagy szentség hatása alatt erősek, szentek, sőt fölszenteltek lesznek. Mert szent Ágoston azt tanítja: amint az egyes ember a keresztség és a papirend által kiválasztódik és segítséget nyer az élet keresztényi átélésére, illetőleg a papi méltóság viselésére

s azoknak szentségi kegyelme őt állandóan kíséri; majdnem ugyanazon módon (bár nem az eltörölhetetlen szentségi jel által), a házassági frigynek szentségi kegyelme és kötő ereje sem hagyja el soha többé azokat a híveket, akik egyszer házasságot kötöttek. Sőt — mint ugyanaz a szent doktor hozzáfűzi, a szent köteléket magukkal hordják még akkor is, ha házasságtörők lesznek, de akkor már nem a kegyelem dicsőségére, hanem a bűnnek büntetésére, «akár a hitehagyott lélek, aki Krisztus titokzatos frigyétől elválva a hitet ugyan elvesztette, de a hit szentségét nem, amelyet az újjászületés fürdőjében fölvelt.»¹

A keresztény hitvesek, akiknek a szentség aranylánca nem bilincs, hanem ékesség; nem béklyó, hanem erősség: minden erejükkel azon legyenek, hogy házasságuk nem csupán a szentség ereje és jelentése miatt, hanem a saját lelkiségük és erkölcsösségük miatt is állandóan hűséges képe maradjon annak a termékeny szent viszonynak, amely Krisztus és az egyház között van s a legtökéletesebb szeretetnek valóban tiszteletreméltó titka.

Tisztelendő testvérek, ha az eddigieket jól megfontoljuk és a házasságnak kiváló javai — a gyermek, a hűség és a szentség — kellő megvilágításban látszanak, csodálattal kell magasztalnunk az isteni bölcséset, szentséget és jóságot, amely a hitvesek méltóságáról és boldogságáról, az emberi nem fenntartásáról és szaporodásáról egyedül a házassági frigynek tiszta és szent szövetségében ilyen bőkezűen gondoskodott.

II. Tévedések, bűnök, támadások.

Minél jobban átgondoljuk — Tisztelendő Testvérek — a tiszta házasság nagy értékét, annál inkább kell fájlalnunk, hogy ezt az isteni intézményt, különösen a mi időnkben gyakran megvetik és már-már elvetik.

Már nem is titokban és a homályban, hanem nyíltan, minden szégyenérzetet levetve, úgy szóban mint írásban, mindenfajta színielőadásokban, regényekben, szerelmes és sikamlós elbeszélésekben, mozifilmekben, rádióelőadásokban s a modern tudomány minden vívmányának igénybevételével megtiporják és kinevetik a házasság szentségét.

¹ Conc. Trid. sess. 24.

² E. T. c. 1012.

¹ S. August. De nupt. et. concup. lib. 1. cap. 10.

A válaszokat, házasságtöréseket, a legocsmányabb bűnöket részint magasztalják, részint olyan színekkel festik, mintha semmi bűn és becsstelenség nem volna bennök. Már könyvek is akadnak, amelyeket nem átallanak tudományos műveknek nevezni, pedig a valóságban többnyire csak tudományos mázat hordanak magukon, hogy annál könnyebben megtalálják az utat az olvasókhöz. Az azokban előadott elméleteket úgy árulják, mint a legújabb szellemnek csodáit, annak a szellemnek, amely elfogulatlanul csak az igazságot kutatja, a régiek előítéleteit levetette s az elavult nézetek közé természetesen a hagyományos keresztény tant a házasságról is sorolja.

Beadnak ilyeneket mindenfajtajú embernek, gazdagnak és szegénynek, munkásnak és úrnak, tanultnak és tanulatlanak, nőtlennek és házasságnak, felnőttnek és ifjúnak; sőt ezeknek, mint könnyebb zsákmánynak még veszedelmesebb csapdákat is állítanak.

Az efajta új elméletek hívei nem mind jutnak el a fékevesztett bujaság utolsó következményéig. Vannak, akik a félúton akarnak megállni s nézetük szerint csak egyes pontokban kellene az isteni és a természetes törvénynek engedményeket tennie a mi korunknak. De az ilyenek is többé vagy kevésbbé tudatosan annak az ellenségünknek a küldöttei, aki mindig arra törekszik, hogy konkolyt hintsen a búza közé.¹ Azért Mi, akit a menyeyei Családatya az ő szántóföldének őrévé rendelt és akinek legszentebb kötelessége őrködni, hogy a jó magot ártalmas gazok el ne nyomják, úgy gondoljuk, hogy a Szentlélek egyenesen Hozzánk intézi azokat a súlyos szavakat, amelyekkel szent Pál apostol az ő kedvelt fiát, Timóteust buzdította: «Te, vigyázz . . . töltsd be szolgálatodat . . . hirdesd az ígét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan, ints, kérj, feddj minden türelemmel és tudománnyal».² S mivel az ellenség csapdáit előbb le kell leplezni, hogy kikerülhetők legyenek, s tanácsos a gyanutlanokat a csalárdságokra figyelmeztetni: a lelkek java és üdve érdekében nem hallgathatjuk el azokat, bár legjobban szeretnők még a nevöket sem kiejteni, «amiképek az a szentekhez illik.»³

Istenkáromló tagadás.

A bajok forrásánál kezdjük. Minden gonoszságnak gyökere annak a tagadása, hogy a házasságot a természet Ura alapította és Krisztus Urunk valódi szentség rangjára emelte s az az állítás, hogy a házasság emberi találmány. Egyesek vitatják, hogy a természetben és a természet törvényeiben a házasságnak semmi nyomát sem találták, csak az életet nemző képességet észlelték s az annak kielégítésére törő hatalmas ösztönt. Mások elismerik ugyan az emberi természetben a házasságnak bizonyos nyomait és csiráit, mert nem volna eléggé gondoskodva a szülők méltóságáról, a gyermekáldás és a gyermeknevelés természetes céljáról, ha az emberek valami állandó kötelékben nem társulnának. De ezek is azt tanítják, hogy a házasság, amennyiben több a kezdetleges csiráknál, sokféle együttható közrejátszásával tisztán az emberi elme szüleménye, az emberi akarat műve. Menynyire tévednek mindezek s milyen szégyenletesen letérnek a tisztesség útjáról, már abból is világos, amit a házasság eredetéről és természetéről, lényeges céljáról és javairól ebben a körlevelünkben kifejtettünk. Elméleteik kárhovatossága a következményekből is kitűnik, amelyeket a mestereik maguk belőlük levonnak. Szerintük a házasságot szabályozó törvények, intézmények és szokások csakis az emberi akarat kifolyásai s épen azért egyedül annak vannak alávetve, következésképpen az emberi tetszés és a mindenkori viszonyok szerint létesülnek, módosulnak és megszűnnek. A nemző erő, mint amely magában a természetben gyökerezik, szentebb és fontosabb a házasságnál, tehát úgy a házasságon kívül, mint azon belül, a házasság céljának megvetésével is kifejthető, mintha bizony a parázna asszony kicsapongása ugyanazokat a jogokat élvezné, mint a hitese feleségnek tiszta anyasága.

Ilyen elvek alapján egyesek odáig jutottak, hogy az egybekelésnek új módjait találták ki, amelyek szerintük az emberiség és korunk mai helyzetének megfelelnek, s ezeket mint a házasságnak új formáit ajánlják, így az *ideiglenes*, a *próbaházasságot* és a *baráti házasságot*, amelyek a házasság minden szabadságát és jogát igénylik, kivéve mégis a fölbonthatatlanságot és a gyermekáldást, hacsak a felek később az életközösséget teljesjogú házassággá át nem változtatják.

¹ Máté 13, 25.

² II. Tim. 4, 2—5.

³ Ef. 5, 3.

Sőt akadnak olyanok is, akik az efajta förtelmeknek törvényes elismerését, vagy legalább a népek közfelfogása és általános szokása révén a tisztesség polgárjogát követelik és sürgetik. S úgy látszik, nem is sejtik, hogy mindezeknek semmi közük a modern kultúrához, amellyel annyit dicsekednek, hanem szörnyűséges züllöttségek, amelyek a művelt népeket is a vad népek barbár szokásaihoz lesüllyesztenék.

1. Az anyaság ellen.

Most az egyes támadások tárgyalásába kezdünk, Tisztelendő Testvérek, amelyeket a házasság egyes javai ellen intéznek. Először a gyerekekről szólnunk, akit sokan vakmerően a házasság kellemetlen terhének neveznek s tőle a gondos óvakodást ajánlják, nem ugyan a tisztességes önmegtartóztatás által (ami mindkét házastárs beleegyezésével a házasságban is megengedett), hanem a természettel való visszaélés által. Vannak, akik ezt a bűnös kedvezményt azért igénylik, mert a gyermektől irtóznak s érzéki vágyaikat teher nélkül akarják kielégíteni, s vannak, akik azt hajtogatják, hogy önmegtartóan élni nem tudnak, viszont a gyermeket a saját vagy a feleségük állapota, vagy a család gazdasági viszonyai miatt nem vállalhatják.

Pedig semmiféle ok, még a legsúlyosabb sem teheti természetessé és tisztességessé azt, ami önmagában természetellenes. A házastársi jog gyakorlása ugyanis természeténél fogva a gyermeknemzésre irányul, tehát a természet ellen vétének s benső lényegében ocsmány és tisztességtelen dolgot tesznek, akik annak természetes célját és hatását megghiúsítják.

Nem csoda, hogy az Úristen a Szentírás tanúsága szerint különös szigorúsággal üldözi ezt a gyalázatos bűnt s néha halállal is büntette, mint szent Ágoston fölemlíti: «Tiltott módon és erkölestelenül él a feleségével, aki a gyermekfogamzást megakadályozza. Ezt tette Onan, Juda fia s az Isten megölte őt miatta.»¹

Ünnepélyes kárhoztatás.

Miután egyesek a kezdettől fogva hirdetett és soha el nem ejtett keresztény tantól eltérve újab-

ban nyíltan más tanítást hirdetnek ebben a tárgyban: a katolikus egyház, akire maga az Isten az erkölcsök épségének és tisztaságának védelmét és tanítását bízta, az erkölcsi züllöttségnek ebben a korában a házasság tisztaságának ettől a rút szennytől való megóvása céljától isteni küldetésére hivatkozva Általunk fölemeli hangos szavát és újólág kinyilvánítja: A házassági jognak olyan használata, amely azt a gyermeknemzés természetes hatásától szándékosan megfosztja, Isten és a természet törvényének megsértése, s mindazok, akik ilyesmit tesznek, súlyos bűnt követnek el.

Legfőbb apostoli tekintélyünknel fogva s a gondjainkra bízott lelkek üdvéért való aggodalomból figyelmeztetjük a gyóntató és lelkipásztorkodással foglalkozó papokat, hogy híveiket az Istennek e súlyos törvénye felől ne hagyják tudatlanságban, maguk pedig óvakodjanak efajta hamis vélekedésektől s azokkal semmiképen egyet ne értsenek. Ha pedig — amitől Isten őrizzen — valamely gyóntató vagy lelkipásztor a reábízott híveket maga viszi bele ezekbe a tévedésekbe, vagy legalább is helyesléssel, illetve hallgatással őket bennök megerősíti, tudja meg, hogy a legfőbb Bírónak szigorú számadással tartozik hivatásának elárulása miatt s vonatkoztatva magára Krisztusnak szavait: «Vakok ők és vakok vezetői. Ha pedig a vak vakot vezet, mindketten verembe esnek.»¹

Túlzott aggodalmak.

Az okok, amelyek miatt a visszaélést a házassággal mentegetik, gyakran inkább képzeltek vagy túlzottak. Az ocsmányokról nem is szólnunk. Az egyház, mint jó anya, igenis megérti és átérzi mindazt, amit az anya egészsége és életveszedelme ügyében fölhoznak. Ki tudná azt a legmélyebb részvét nélkül nézni? Ki ne telnék el a legnagyobb csodálattal annak az anyának a látására, aki a majdnem biztos halál veszedelmében hősiiesen föláldozza magát, hogy magzatának életét megmentse? Amit ő elszenved, hogy természetes kötelességét betöltse, azt csak a végtelenül gazdag és irgalmas Isten fizetheti meg s meg is fogja jutalmazni nem csupán jó, hanem kiáradó mértékkel.² Jól tudja az anyaszentegyház azt is, hogy

¹ S. August. De conjug. adalt. lib. 2. n. 12. V. ö. Gen. 38, 8—10; S. Poenitent. 3. April., 3. Jun. 1916.

¹ Máté 15, 14. S. Offic. 22. Nov. 1922.

² Luk. 6, 38.

az egyik házaspár gyakran inkább csak túri, de nem cselekszi a bűnt, mert a természetes rendnek fölforgatását súlyos okok miatt csak megengedi s maga nem akarja s ugyanazért nem is bűnös. De az ilyen is gondoljon a szeretet törvényére s ne mulassza el a házastársát a bűntől elvonni és távoltartani. Nem bűnösök azok a házaspárok sem, akik jogukkal helyesen és természetes módon élnek ugyan, de természetes okok, a kor, vagy egyéb fogyatkozások miatt új élet nem születhetik. Hiszen a házasságnak és a házassági jog használatának vannak másodrendű céljai is, mint a kölcsönös megsegítés, egymás közt a szeretet ápolása és az érzékiség kielégítése, amelyekre törekedni a házastársaknak legkevesebbé sem tilos, ha egyébként a házasság belső természetességén és az elsőrendű célra beállítottságán csorba nem esik.

A szegénység ürügye.

Mélységesen meghatnak minket azoknak a hitveseknek panaszai, akik súlyos nyomorban a legnagyobb nehézségekkel tudják gyermekeiket táplálni. De óvakodni kell, hogy a szomorú gazdasági viszonyok sokkal szomorúbb tévedésre alkalmat ne adjanak. Nem lehetnek olyan súlyos nehézségek, amelyek Isten parancsait hatálytalaníthatják, amelyek természetöknél fogva rossz tetteket tiltanak. Istennek erősítő kegyelméből a hitvesek minden körülmények közt is mindig megfelehetnek kötelességüknek és a házasságban tisztán megőrizhetik magukat ettől a szennytól. Mert áll az a hittétel, amelyet a trienti szent zsinat így fejezett ki: Senki sem mondhatja azt a vakmerő és a szentatyák által átok alatt megtiltott szót, hogy a megigazult embernek az Isten parancsainak megtartása lehetetlen. Mert az Isten lehetetlen nem parancsol, hanem parancsával arra int, hogy tédd meg, amit bírsz, kérd, amit nem bírsz s megsegít, hogy bírjad.¹ Ugyanezt a tant az egyház újból ünnepélyesen hirdette és megerősítette, amikor a janzenista eretnekséget elítélte, amely az Isten jóságát vakmerően így káromolta: «Istennek egyes parancsai a megigazult emberek által — még ha komolyan akarnak és törekszenek is — a rendelkezésükre álló jelenlegi erővel be-

tarthatatlanok s hiányzik is a kegyelem, amely azokat betarthatókká tegye».¹

Orvosi javallatok.

Még egy másik súlyos bűnt kell fölemlítenünk — Tisztelendő Testvérek —, amely a gyermek élete ellen az anya méhében követ el merényletet. Egyesek szerint ez megengedett dolog s tisztán a szülők akaratától függ. Mások általában ugyan tilosnak mondják, de súlyos okokból megengedik, amelyeket orvosi, társadalmi, fajnemesítési *javallatok* neve alatt emlegetnek. S az állami törvényhozástól, amelynek büntető törvényei a megfogamzott, de még a világra nem jött gyermek megölését tiltják, követelik, hogy ezeket a különféle javallatokat, amelyeket épen ők védenek, ismerjék el és mentesítsék minden büntetéstől. Sőt még olyanok is akadnak, akik a közhatóságoktól megkívánják, hogy az ilyen halálos operációkhoz még segédkezet is nyujtsanak, ami — sajnos — egyes helyeken köztudomásulag meg is történik.

Ami pedig az *orvosi és gyógyítástani javallatot* illeti — saját szavaikat használjuk —, már említettük, mennyire sajnáljuk az anyát, akinek a természetes kötelességből kifolyólag az egészsége vagy épen az élete veszedelemben forog, de vajjon micsoda ok lehetne valaha is elégséges az ártatlan élet egyenes elpusztításának a kimentéséhez? Pedig itt arról van szó.

Ne ölj!

Akár az anya, akár a gyermek élete ellen törnek, mindenképen az Isten és a természet törvénye ellen vétenek: *Ne ölj!*² Egyformán szent mindkettőnek az élete s annak elpusztításához még semmiféle közhatóságnak sem lehet joga. Hiába hivatkoznak ártatlanokkal szemben az államnak pallosjogára, mert az csak a bűnösökkel szemben érvényes. Az igazságtalan támadóval szemben alkalmazható véres önvédelem esete sem forog fenn, mert ugyan ki minősíthetné az ártatlan magzatot igazságtalan támadónak? s nem állhat meg az úgynevezett «végső szükség joga» sem, amely állítólag az ártatlannak a megöléséig is

¹ Const. Apost. Cum occasione, die 31. Maii 1653. prop. 1.

² Exod. 20, 13. Decr. S. Offic. 4. Maii 1898. ; 24. Junii 1895. ; 31. Maii 1884.

¹ Conc. Trid. sess. 6. cap. 11.

kiterjedhet. Igen dicséretes a jeles és tapasztalt orvosok törekvése az anya és a gyermek életének megmentésére, de az orvos nemes nevére és dicsőségére méltatlanoknak bizonyulnának, akik orvosi gyógyítás ürügye alatt és hamis szánalomból valamelyiknek élete ellen törnének.

Mindez tökéletesen megegyezik a hippói püspöknek nagyon szigorú szavaival, amelyekkel a gonosz szülők ellen dörög, akik óvakodnak ugyan a gyermektől, de ha ez nem sikerül, elég vakmerők a gyermeket elemészteni: «Néha a buja vadság vagy a kegyetlen bujaság odáig fajul, hogy természetlenséget okozó mérgekhez folyamodik s ha azok nem használnak, a magzatot az anya méhében valahogyan kioltja és eltávolítja, hogy elpusztuljon, mielőtt élt, vagy ha az anyaméhben már élt, meghaljon, mielőtt megszületik. Ha mind a két szülő ilyen, akkor azok nem hitvesek; s ha kezdettől ilyenek voltak, akkor nem házasságra, hanem ágyasságra keltek egybe; ha pedig nem mind a kettő ilyen, akkor merem mondani, hogy vagy az asszony az urának ágyasa, vagy a férfi a felesége mellett házasságtörő.»¹

Fajnevelés.

Amit társadalmi és fajnevelési szempontból javallanak, azt megengedett és tisztességes módon, kellő határok közt tekintetbe lehet és kell is venni. De azoknak a kívánalmaknak, amelyekből ezek a javaslatok kiindulnak, ártatlanok megölésével megfelelni tökéletesen ellenkezik a józan észszel és az isteni törvénnyel, amelyet az Apostol is kihirdetett: Nem szabad rosszat tenni, hogy jó származzék belőle.²

Az államfők és a törvényhozók pedig ne feledjék, hogy a közhatalom kötelessége megfelelő törvényekkel és büntetésekkel megvédelmezni az ártatlanok életét, annál inkább, minél kevésbé védhetik önmagukat azok, akiknek életét veszélyeztetik és megtámadják, s ilyenek elsősorban az anyaméhben a magzatok. Ha pedig a közhatalom viselői a kisdedeket nemcsak nem védelmezik, hanem törvényekkel és rendeletekkel kiszolgáltatják őket az orvosok vagy mások kezeibe megölésre, jusson eszükbe, hogy az Isten, az örök Bíró,

megbosszulja az ártatlan vért, amely a földről az égbe kiált.¹

Illetéktelen tilalmak.

Vissza kell utasítanunk azt a veszedelmes áramlatot, amely közvetlenül ugyan a házasságkötési jog, de közvetve a gyermekáldás ellen is irányul. A fajnevelési eszmékért lelkesedők nemcsak üdvös tanácsokat adnak a jövő nemzedék egészségének és életerejének biztosítására, — ami egészen helyénvaló — hanem a fajnevelési szempontot minden más magasabbrendű célnak fölébe helyezik s az államhatalommal a házasságkötés jogától is megfosztatni akarják azokat, akiktől az ő tudományuk szabályai és következtetései alapján kialakuló nézetük szerint az átöröklés miatt csak satnya és beteges ivadék születhetik, noha azok egyébként a házasságra alkalmasak. Sőt törvényes intézkedést követelnek, hogy az ilyeneket akaratauk ellenére is az orvosok fosszák meg nemzőképességüktől. Pedig ilyen jogot az államhatalom nem igényelhet magának még elkövetett bűntények véres megtorlására vagy előrelátható gáztettek megelőzése céljából sem, mert az igazság és a tisztesség ellen van ennek a jognak követelése, amely az államnak sohasem volt meg s igazságosan nem is illetheti meg. Akik ilyen irányú tevékenységet kifejtének, elfelejtik, hogy a család szentebb az államnál s hogy az emberek elsősorban nem a földnek és a világnak, hanem az égnek és az örökkévalóságnak születnek. S azért teljesen igazságtalan a házasságra egyébként képes embereket, akik minden gondoskodásuk és törekvésük mellett is előreláthatóan csak satnya nemzedéket hozhatnak a világra, a megházasodás miatt súlyos bűnnel megvádolni, jóllehet sok esetben tanácsos lehet őket a házasságról lebeszélni.

Az államhatalomnak az alattvalók teste fölött közvetlen hatalma nincs. Bűntény és véres büntetést követelő ok nélkül sohasem támadhatja vagy sértheti azoknak testi épségét tisztán fajnevelési vagy más hasonló okokból. Ezt tanítja aquinói szent Tamás is, mikor azt kutatja, vajjon a bírák a bűnök megelőzése céljából büntethetik-e az embert s másnemű büntetések alkalmazását e célból jogosnak elismeri, de a testi fenyíték jogosságát tagadja: «Emberi ítélet alapján sohasem szabad

¹ S. August. De nupt. et concup. cap. 15.

² Rom. 3, 8.

¹ Gen. 4, 10.

senkit sem bűn nélkül megvesszőzni, megölni, megcsonkítani vagy megbotozni».¹

Egyébként a kereszténység tanítja s a természetes ész is belátja, hogy a magánemberek sem rendelkezhetnek másként a saját testük egyes tagjaival, mint azoknak természetes rendeltetése szerint; nem pusztíthatják el, nem csonkíthatják meg s nem tehetik természetes működésükre alkalmatlanokká, kivéve, ha az egész testnek egészségét másként biztosítani nem lehet.

2. A hitvesi hűség ellen.

Áttérünk a tévedések második csoportjára, amelyek a házastársi hűségre vonatkoznak. Ami a gyermek ellen vét, valamiképen a házassági hűséget is sérti, mert a házasságnak e két java szorosán összefügg egymással. De azonkívül a házassági hűséggel szemben külön még a tévedések és eltévelyedések annyi fajtáját kell felsorolnunk, amennyi családi erényt a hűség csak magában foglal. Ezek az erények mindkét házastársnak tiszta hűsége, a feleségnek becsületes engedelmissége, a hitvesek közt az erős és valódi szeretet.

Romlott szabadosság.

Mindenekelőtt a hűség ellen vétének, akik azt hiszik és állítják, hogy a modern kor erkölcsi fölfogásának a hamis és épen nem ártatlan barátokozásról a kívülállókkal engedményeket kell tenni s ezekben a baráti érintkezésekben nagyobb szabadságot kell biztosítani a házastársaknak, mert — mint mondják — sok embernek olyan veleszületett érzéki természete van, hogy azt egynejú és egyférjű házasságnak szűk korlátai közt nem elégítheti ki. Amiért is a tisztességes házásoknak azt a tartózkodó magaviseletét, amely a kívülállókkal szemben minden érzéki érzést és nyilvánulást elítél és megtagad, elévült lelki korlátoltságnak, elvetendő szűkkeblűségnek és hitvány féltékenységnek tartják s a házassági hűséget óvó állami büntető törvényeket túlhaladottaknak és hatályon kívül helyezőkné mondják.

A tiszta hitvesek nemes lelkülete ezeket a tévedéseket már a természetes ész világánál is mint hitvány és ocsmány dolgokat elveti és megveti. S a természet szavát helybenhagyja és megerősíti

¹ Summa theolog. 2-a, 2-ae, qu. 108. a. 4. ad 2. m.

az Isten parancsa: «Ne paráználkodjál»,¹ valamint Krisztus igéje: «Mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében».² Semmiféle emberi szokás, rossz példa vagy emberi haladás az isteni törvénynek erejét le nem ronthatja. Mert amiképen ugyanaz a «Krisztus tegnap, ma és mindörökké»,³ úgy ugyanaz marad Krisztusnak a tanítása, amelyből egy betű nem fog megszűnni, amíg minden be nem teljesedik.⁴

Női emancipáció.

Ugyanazok a tévtanítók, akik a házastársi hűség és tisztaság fényét írásaikkal és beszédeikkel elhomályosítják, az asszonynak bizalmas és méltóságos alárendeltségét is megingatják. Vakmerő állításuk szerint ez az alárendeltség az egyik házastárs méltatlan rabszolgasága a másik féllal szemben, holott a házastársak mindenben egyenlő-jogúak. Mivel pedig az egyik fél szolgasága az egyenjogúságot sérti, a nőnek fölszabadítására szükség van, sőt — mint büszkén dicsekednek — a fölszabadítás már meg is történt. Hármasszabadságot emlegetnek — a család kormányzásában, a családi vagyon kezelésében, a gyermekáldás ellen való védekezésben és annak erőszakos megakadályozásában; s azt *társadalmi, gazdasági és élettani* szabadságnak hívják. Az élettani szabadság alatt azt értik, hogy a nő a feleségi, a hitvesi és anyai terhektől tetszése szerint szabadnak érezheti vagy teheti magát. (Ennek a helyes neve azonban nem emancipáció, hanem gyalázatos gáztett, mint eléggé bizonyítottuk.) Gazdasági szabadság az, hogy a nő férje tudta nélkül s annak ellenére is függetlenül birtokolhatja, intézheti és kezelheti a maga vagyonát gyermekei, férje és családja érdekeinek elhanyagolásával. Társadalmi szabadsággal a nőt elvonják a házi gondoktól, a gyermekek és a család ápolásától, hogy azokkal mítsem törődve szabadon élhessen a saját hajlamának, akár közügyekkel foglalkozzék vagy közállásokat vállaljon.

Ámde nem ez a nőnek igaz fölszabadítása és nem az az észszerű és méltóságos szabadsága, amely a keresztény nő és feleség magasztos állásának kijár. Inkább a nőiségnek és az anyai méltó-

¹ Exod. 20, 14.

² Máté 5, 28.

³ Zsid. 13, 8.

⁴ Máté 5, 18.

ságnak megrontása s a családnak teljes fölforgatása, aminek folytán a férj elveszti feleségét, a gyermek az anyját, a ház és az egész család állandó éber őrét. Sőt épen a nőnek magának káros ez a hamis szabadság és a férjjel való természetellenes egyenlőség. Mert ha a nő leszáll arról a királyi trónról, amelyre őt az evangélium a családi otthon falai közt ültette, rövidesen ismét a régi rabszolgaságba süllyed (talán külső látszatra nem, de valójában igen) s mint a pogányoknál volt, egyszerű eszköz lesz férje kezében.

Az igazi jogegyenlőség.

Az annyira túlzott és igényelt jogegyenlőséget el kell ismernünk mindenben, ami az emberi személyiséggel és méltósággal jár, ami a házassági szerződésből folyik és szorosan a házassághoz tartozik. Ezekben mindkét hitvest egyenlő jog illeti és egyenlő kötelesség köti. Egyébként bizonyos egyenlőtlenségnek és rangfokozatnak kell lennie, amit a család java, a családi élet egysége és szilárd rendje megkövetel.

Ha pedig a férjezett nőnek társadalmi és gazdasági helyzete a megváltozott viszonyok miatt akárhol bizonyos változtatásokat követelne, az államhatalom föladata a nőnek polgári jogait a kor szükségleteihez és követelményeihez alkalmazni, mindig figyelemmel arra, amit a nőnek sajátos természete, a tisztességes erkölcs, a család közjava követel, s hogy a családnak lényeges alkotmánya csorbát ne szenvedjen, amelyet az emberinél magasabb isteni tekintély és bölcsesség szervezett meg s ennél fogva sem köztörvény, sem magánakarattal meg nem másíthat.

Homokra építve.

Vannak még másfajta újabb ellenségei is a házasságnak, akik az igazi és komoly szeretet, a családi boldogság és belső édesség alapja helyébe a jellemnek és a lelkiületnek vak összhangját akarják állítani, amelyet rokonszenvnek neveznek. Amint ez a rokonszenv tünedezik, úgy oldódik a lelkeket összetartó kötelék, sőt teljesen föl is bomlik. Vajjon mi egyéb ez, mint homokra házat építeni, amely Krisztus szavai szerint az elemek első rohamára meginog és összeomlik? «És a szelek fujtak és ama házra rohantak és összedől az és nagy volt annak

omlása.»¹ Ellenben a sziklára épített ház, a hitvesi szeretetre, a lelkek kiérett és tartós egységére alapított házasság semmiféle viharra meg nem inog s össze nem dől.

3. A szentség ellen.

A polgári házasság.

Eddig — Tisztelendő Testvérek — a keresztény házasság első két kiváló javát vettük védelmünkbe, mert ellenük törnek a társadalom mai fölforgatói. Ezeket a házasság harmadik java — a szentség — messze felülmúlja. Nem csoda azért, hogy azt kimagasló jelentősége miatt sokkal hevesebben is támadják. Legelső sorban is azt hangoztatják, hogy a házasság tisztán világi és merőben polgári ügy, amihez a vallási közületnek, Krisztus egyházának semmi köze, hanem egyedül a polgári társadalomra tartozik. Hozzáteszik, hogy a házassági szerződést holmi fölbonthatatlan kötő erejétől föl kell szabadítani, a házaselek elválását nemcsak eltérni, hanem törvényileg is szentesíteni kell. Ennek következményeként a házasság minden szent jellegétől megfosztva a világi és polgári ügyetek közé kerül.

Céljuk érdekében megállapítják, hogy a polgári szerződést valóságos házasságnak kell tekinteni. (Polgári házasságnak mondják.) Az egyházi kötés csak járulék legyen, amelyet legfeljebb a babonás népek lehet megengedni. Továbbá követelik a katolikusok és nemkatolikusok között a vegyes házasságok akadálytalan szabadságát — a vallásra való tekintet és az egyházi hatóság engedélyének kikérése nélkül. Azután a megtörtént válaszok elismerését sürgetik; dicsérik és magasztalják azokat a polgári törvényeket, amelyek a házasságok fölbontását megkönnyítik.

A házasság, kiváltképpen a keresztény házasság vallásos alaptermészetéről, valamint az utóbbinak szentségi jellegéről minden tudnivalót alaposan megtárgyal és súlyos okokkal bizonyít XIII. Leónak gyakran idézett körlevele, amelyet kifejezetten a Magunkévá tettünk. Azért Mi itt csak utalunk rá s néhány pontnak megismérlésére szorítkozunk.

Ha a régi történelmi emlékeket kutatjuk, ha a népek állandó közlelkiismeretét megkérdezzük, az összes nemzetek intézményeit és szokásait tanulmányozzuk: maga a természetes ész is nyilvánvaló

¹ Máté 7, 27.

igazságnak találja, hogy már a természetes házasságban valami szent és vallásos elem van, «nem hozzáadott, hanem veleszületett; nem az emberek által ráakasztott, hanem a természetben gyökerező» elem, mert «az Isten az alkotója s mert kezdetől fogva az Istenfia megtestesülésének volt az előképe». ¹ Okai a házasság szent jellegének, amely szoros kapcsolatban áll a vallással és a többi szent dolgokkal, a már említett isteni eredet, azután az a célja, hogy az Istennek szüljön és neveljen nemzedéket s Hozzá vezesse keresztény szeretettel és kölcsönös támogatással a házastársakat, végül az a természetes, a teremtő Isten végtelen bölcseségéből nyert hivatása, hogy az élet továbbültetésének hordozója legyen, amivel a szülők az isteni mindenhatóságnak munkatársai lesznek. Ezekhez járul még a szent méltóságnak a szentségből fakadó oka, amely miatt a keresztény házasság még sokkal nemesebbé vált s akkora méltóságra emelkedett, hogy az Apostol előtt «mindenben tiszteletreméltó» «nagy titok»-ként ² jelentkezett.

A házasság vallásos jellege s annak — mint a kegyelem és a Krisztus és az egyház közt fennálló kapcsolat jelének magasztos jelentése szent tiszteletet kíván a jegyesektől a keresztény házasság iránt és azt a szent szándékot, hogy megkötendő házasságuk minél jobban megközelítse az előképet.

A vegyes házasság.

De ez ellen nagyon vétenek — nem ritkán az örök üdvösség veszélyeztetésével — akik vakmerően vegyes házasságokat kötnek, amitől az egyház anyai szeretete és féltő gondja súlyos okokból óvja övéit, amire számtalan a bizonyíték, de valamennyit összefoglalja az egyházi törvénykönyvnek az a szakasza, amely ezeket határozza: «Az egyház mindenütt teljes szigorúsággal tiltja a házasságkötést két olyan megkeresztelt személy között, akiknek egyike katolikus, másika eretnek vagy szakadár. Ha fennforog a katolikus házastárs és a gyermek lelki romlásának a veszélye, akkor a házasságot maga az isteni törvény is tiltja». ³ Hogyha az egyház néha — a korviszonyok, tárgyi és személyi okok miatt a szigorú tilalom alól

a fölmentést nem tagadja meg (mindig az isteni jog sérelme nélkül és a lelki romlás ellen kellő biztosítékok kikötésével), mégis igen nehezen sikerülhet, hogy a katolikus házasság az ilyen házasságból lelki kárt ne szenvedjen.

Belőle származik gyakran az utódoknak a vallástól való gyászos elpártolása vagy legalább is a meredek lecsúszás a vallás elhanyagolásába vagy az úgynevezett vallási közönyösségbe, amely a hitetlenséghez és vallástalansághoz igen közel áll. Azután a vegyes házasságokban sokkal nehezebben létesül a lelkek élő közössége, amelynek a fentemlített titkot, Krisztusnak titokzatos kapcsolatát az egyházzal kellene jelképeznie.

Igenis, könnyen hiányzik majd a lelkek szorosabb összhangja, amely a keresztény házasság anyajegye, díszje és ékessége, valamint Krisztus egyházának is jele és ismertetőjegye. Mert elszakadni vagy ereszkedni szokott a lelkek köteleke ott, ahol a végső és legmagasabb dolgokban, amelyek szentek az ember szemében, a vallásos igazságokban és érzésekben különböző a fölfogás és az akarat. Félő tehát, hogy a házastársak közt ellankad a szeretet, meginog a családi béke és boldogság, amely leginkább a lelki egységnek a gyümölcse. Mert mint már annyi század előtt a régi római jog meghatározta: «A házasság a férfi és a nő egybekötése, teljes életközösség, az isteni és emberi jog összefonódása». ¹

A válás.

Ami legjobban akadályozza a házasságnak krisztusi tökéletességében följújtását, az — Tisztelendő Testvérek — mint már említettük is — az elválásoknak folyton növekvő könnyűsége. Az újpogányság hívei a szomorú tapasztalatokon mitsem okulva, folyton hevesebben támadják a házasság szentséges fölbonthatatlanságát s az azt védő törvényeket, követelik a válások megengedését s új — szerintük emberségesebb — törvények hozását a régi elavultak helyébe.

A válások igazolására sok és különféle okokat hoznak föl, amelyeket részint az emberek gyöngeségeiből és bűneiből, részint tárgyi körülményekből merítenek s azért alanyi és tárgyi okoknak

¹ Leo XIII. Litt. Encycl. Arcanum. d. 10. Febr. 1880.

² Ef. 5, 32; Zsid. 13, 4.

³ E. T. c. 1060.

¹ Modestinus, in Dig. (Lib. 23. II. De ritu nuptiarum lib. 1. Regularum.)

neveznek; de okul elfogadnak mindent, ami az együttélést nyugóssá és kellemetlenné teszi. Ezeket az okokat és azoknak törvényes elismerését sokféleképen igyekeznek elfogadtatni. Először is mindkét házastársnak érdekéből, akár ártatlan az egyik fél s azért a bűnös féltől különválni jogában áll, akár hibás s azért a terhessé és kényszeredetté vált köteléktől föloldandó. Azután a gyermek érdekéből, aki nem élvezhet kellő nevelést vagy legalább is elveszti a nevelés hatását, mert vajmi könnyen megbotránkozik a szülők veszekedésein és egyéb gonoszságain s így az erény útjáról letér. Végül az emberiség közjából, amely megköveteli, hogy azok a házasságok teljesen megszűnjenek, amelyek már úgysem érhetik el természetes céljukat; másrészt pedig, hogy a házastársaknak törvényes módjuk legyen az elválásra, mert így elejét lehet venni azoknak a bűntényeknek, amelyek a békétlen házások együttéléséből és kötöttségéből könnyen származhatnak s mert a bíróságok és a törvények tekintélyét nem szabad köznevetség tárgyává tenni azáltal, hogy a házastársak az óhajtott válás kierőszakolására vagy szándékosan követnek el olyan bűnöket, amelyek miatt a bíró a házassági köteleket föloldhatja, vagy pedig a bíró előtt, aki világosan látja ugyan a tényállást, szemtelenül hazudnak és hamisan esküsznek, hogy ilyen bűnöket elkövettek. Ugyanazért azt hajtogatják, a törvényeket ezekhez a tényleges szükségletekhez, a változott korviszonyokhoz, az emberek közfelfogásához, a művelt emberiség szokásaihoz és erkölcséhez kell alkalmazni, amelyek egyenként, de különösen együttvéve hangosan tanuskodnak amellet, hogy az elválás szabadságát bizonyos okokból engedélyezni kell.

Mások még tovább mennek s határtalan merészséggel azt a véleményt adják le, hogy a házasság, mint merőben magánszerződés, más magánszerződések módjára a szerződő felek megegyezése és akarata alapján is fölbontható, akármilyen okból.

Az Isten törvénye.

Ámde ezek ellen az örültségek ellen — Tiszteendő Testvérek — szilárd bizonyossággal áll az Isten törvénye, amelyet Krisztus kifejezetten megerősített s emberi rendelkezések, népek fölfogása vagy törvényhozók akarata meg nem gyöngíthet:

«Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza».¹ S ha az ember igazságtalanul el is választja, ez az elválasztás érvénytelen s érvényben marad, amit — mint már láttuk — Krisztus mondott: «Mindaz, aki elbocsájtja feleségét és mást veszen, házasságot tör s aki férjétől elbocsátott nőt veszen, házasságot tör».² S Krisztusnak ezek a szavai minden házasságra vonatkoznak, tehát a tisztán természetes és egyébként érvényes házasságra is, mert minden valódi házasság velejárója a fölbonthatatlanság, aminek folytán a kötelék föloldása a felek önkénye és a világi hatóságok joghatósága alól kivéttik. Emlékeztetnünk kell arra a határozatra, amellyel a trienti szent zsinat egyházi átok alatt visszautasította ezeket a tételeket: «Ha valaki azt állítaná, hogy eretnokség, terhes együttélés vagy hűtlen elhagyás címén a házassági kötelék fölbontható: átok alatt legyen»³ és: «Ha valaki mondaná, az egyház tévedett, amikor tanította és tanítja, hogy az evangéliumi és apostoli tan értelmében a házassági kötelék egyik házafél házasságtörése miatt föl nem bontható s egyik fél sem, tehát az ártatlan sem, aki a házasságtörésre okot nem adott, házastársa életében más házasságot nem köthet s hogy házasságot tör, aki elbocsátván házasságtörő feleségét más asszonyt vesz el, vagy aki elbocsátván férjét, máshoz megy feleségül: átok alatt legyen».⁴ Ha pedig az egyház nem tévedett és nem téved, amikor azt tanította és tanítja és ennél fogva tökéletesen biztos, hogy a házassági kötelék még házasságtörés miatt sem bontható föl, akkor egészen világos, hogy a sokkal gyöngébb okok, amelyeket a házasság fölbonthatásának igazolására fölhoznak, még kevesebbet érnek, sőt figyelembe sem vehetők.

Különélés.

Különben azokat a nehézségeket, amelyeket a kötelék állandósága ellen hármassal okfölből fölhoznak, könnyen lehet megoldani. Mindazok a bajok elháríthatók és a veszélyek megelőzhetők, ha végső szükségben — a kötelék érintése és fölbonthatása nélkül — megengedjük a feleknek a nem teljes válást — a különélést, amelyet az egyházi törvény meg is enged annak a kánonnak világos

¹ Máté 19, 6.

² Luk. 16, 18.

³ Conc. Trid. sess. 24. c. 5.

⁴ Conc. Trid. sess. 24. c. 7.

szavaival, amely az ágytól, asztaltól és együttlakástól való válás ügyében határoz.¹ Az ilyen különélés okait, föltételeit és biztosítékait, amelyek a gyermekek nevelését és a család épségét eléggé biztosítják; a hitveseket, a gyermeket és a közjót fenyegető veszélyeket kielégítően elhárítják, megállapítani az egyházi törvények földata, részben a világi törvényeké is, amennyiben polgári jogokról és jogkövetkezményekről van szó.

Mindazok a bizonyítékok, amelyeket a házasság fölbonthatatlansága mellett fölsorakoztatni szoktak és mi is fölemlítettünk, ugyanazzal a bizonyító erővel szólnak a házassági bontások szüksége ellen, sőt a válások lehetősége és engedélyezhetősége ellen is. Azután amennyi kiváló előny szól a fölbonthatatlanság mellett, ugyanannyi kár, még pedig az egyénre és az emberi társadalomra végzetes károk járnak a válások nyomán.

Rossz aratás.

Ismét elődünk írását idézzük. Nem is érdekes a szót szaporítani annak igazolására, hogy amennyi jót foglal magában a fölbonthatatlan házasság szilárdsága, ugyanannyi rosszat aratnak a házassági bontások. A fölbonthatatlan kötelek mellett nyugodt és biztos a házaselet, ellenben a házastársak különválásának és a házasság fölbontásának veszélye mellett a családi szövetség állandóan inog vagy legalább folytonos aggodalommal és gyanakvással jár. Az egyik oldalon a kölcsönös jóindulat és a javak közössége csodálatosan megerősödik, a másik oldalon a válások lehetősége miatt siralmasan meggyöngül. Itt a házastársak tiszta hűségét erős bástyák védik, amott a hűtlenség gonosz csábításainak tág tér nyílik. Az egyik oldalon a gyermek nemzése, ápolása és fölnevelése hatályosan van biztosítva; a másikon a legsúlyosabb veszedelmeknek kitéve. Itt a családi és rokoni viszálykodások számára zárva az ajtó, amott a békétlenség tág kapura talál. Itt könnyen elfojtják a félreértéseket, ott bőségesen és szélesen hintik azok magvait. Itt a női méltóság és hivatás úgy a családban, mint a polgári társadalomban tökéletesen helyreállítva és biztosítva van, amott a nők állandóan abban

a veszélyben forognak, hogy «miután kiszolgálták férjeik érzékiségét, elhagyják őket».¹

Társadalmi veszély.

És mivel a családok széttülesztésére — XIII. Leo komoly szavaival vonjuk le a következtetést — s az országok hatalmának megdöntésére semmi sem olyan alkalmas, mint a romlott családi erkölcsök, könnyen belátható, hogy a családok és az államok boldogulásának nagy ellenségei a válások, amelyek a népek romlott erkölcsöknek kifeolyásai és a történelem tanúsága szerint a magán- és a közéletben a legbűnösöbbszokásoknak tág kaput nyitnak. S annál súlyosabbak a bajok, ha megfontoljuk, hogy semmiféle fékező erő nem tudja többé az egyszer megadott válási szabadságot biztos és meghatározott korlátok közé szorítani. Nagy a példa hatalma s még nagyobb a szenvedélyeké. S ezeknek vonzására a válási kedv napról-napra szélesebben terjed s mint fertőző betegség meglepi a lelkeket, vagy mint megdagadt folyam a gátakon keresztül kiárad».²

Azért — mint abban a körlevélben olvassuk — «ha az erkölcsök meg nem javulnak, a családok és az emberiség állandó félelemben élhetnek, hogy az általános fölfordulásba rohannak».³

S hogy mindezt ötven évvel ezelőtt milyen igazán megjövendölte a pápa, bőségesen igazolja a folyton növekvő erkölcsi züllés és a családok halatlant pusztulása ott, ahol a kommunizmus van uralmon.

III. A keresztény házasság felújítása.

A család megmentése.

Eddig — Tisztelendő Testvérek, egyrészt hódolatos csodálattal szemléltük, amit az emberi nem végtelenül bölcs Alkotója és Megváltója a házasságról határozott, másrészt, mélységesen fájlaltuk, hogy az emberi szenvedélyek, tévedések és bűnök a jó Isten tervét megghiúsítják és lábbal tiporják. Szükséges még, hogy atyai gonddal azokat az alkalmas gyógyítószereket keressük, amelyekkel a fölsorolt átkos visszaélések kiküszöbölhetők és a kellő tisztelet a házasság iránt bizto-

¹ Leo XIII. Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

² Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

³ Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

¹ E. T. cc. 1128. stb.

sítható. E célból először is tanácsos emlékeztünkbe idézni azt a biztos elvet, amely a józan bölcséletben és a szent hittudományban általánosan elfogadott: minden, ami eredeti rendeltetésétől eltért, természetének megfelelő eredeti állapotába csak úgy vezethető vissza, ha hozzámérjük az isteni elgondoláshoz, amely minden igazságnak a példaképe. (Az angyali doktor tanítása.)¹ Ezt sürgette boldogemlékű elődünk, XIII. Leo pápa is, a naturalistákkal szemben ezekkel a jelentős szavakkal: «Istentől szentesített törvény, hogy amit az Isten és a természet alkotott, annál hasznosabban és üdvösebben működik, minél épebben és változatlanabbul marad eredeti állapotában, mert Isten, mindenek Alkotója, nagyon jól tudta, mi válik az egyes alkotásoknak és azok fennállásának javára, s akaratával és értelmével mindeneiket úgy elrendelt, hogy könnyen elérjék céljukat. Ha az emberi vakmerőség vagy gonoszság megváltoztatja és fölforgatja a teremtmények bölcsen megállapított rendjét, akkor a legbölcsőbbben és a leghasznosabban alkotott dolgok is ártani kezdenek, vagy használni megszűnnek, mert a változtatással segítő erejüket elvesztették, vagy mert az Isten így akarja büntetni az emberi kevélységet és vakmerőséget».²

Szükség van tehát a házasságnál a helyes rend helyreállítására, hogy mindenki meglássa az Isten elgondolását a házasságról s ahhoz alkalmazkodni törekedjék.

Mivel azonban ennek a törekvésnek leginkább a féktelen szenvedélyek hatalma áll ellen, amelyek a legfőbb okozói a házasság szent törvényei megsértésének, s mivel az ember le nem győzheti szenvedélyeit, ha előbb meg nem hódol az Istennek, mindenekelőtt erre van szükség az Istentől megállapított helyes rend szerint. Biztos törvény ugyanis, hogy aki magát Istennek aláveti, az az isteni kegyelem segítségével úrrá tud lenni szenvedélyei és vágyai felett, viszont, aki föllázad Isten ellen, fájdalmasan fogja érezni magában a szenvedélyek belső harcát. Hogy milyen bölcs elrendezés ez, Szent Ágoston így fejt ki: «Úgy van helyesen: az alábbvaló legyen alávetve a fölebbvalónak s azért az az ember, aki önmagá-

nak alávetni akarja azt, ami benne alsóbbrendű, vesse alá magát Annak, aki nála fölebbvaló. Ismerd el a rendet, keresd a békét! Te Istennek, neked a test. Mi igazságosabb? Mi szebb? Te a nagyobbaknak, a kisebb neked. Szolgálj te annak, aki téged alkotott, hogy neked szolgáljon, ami érted van. Nem úgy ismerjük a rendet s nem is úgy ajánljuk: Neked a test s te az Istennek, hanem Te az Istennek s neked a test. Ha elhanyagolod, hogy szolgálj Istennek, sohasem szolgál neked a test. Ha nem engedelmeskedel az Istennek, meggyötör téged a szolgálja».¹

Az isteni Bölcseségnek ezen rendje mellett maga a népek Tanítója tesz tanúságot a Szentlélek Úristen sugallatára. Amikor megemlékezik a régi bölcseségről, akik az általuk megismert Teremtő Istentől az imádást és a tiszteletet megtagadták, azt mondja: «Azért az Isten átadta őket szívök vágya szerint a tisztátalanságnak, hogy maguk becstelenítsék meg testüket» és ismét: «Ezért az Isten átadta őket meggyalázó szenvedélyeiknek».² Mert «az Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad»,³ amely nélkül — ugyancsak a nemzetek apostolának tanítása szerint — az ember nem fékezheti lázadó kívánságait.⁴

Mély vallásosság.

Mivel tehát a vágyak heves támadása kellően meg nem fékezhető, ha a lélek a teremtő Istennek nem adja meg az alázatos imádás és tisztelet adóját, mindenek felett szükséges, hogy a házasság szent kötelékébe készülő jegyeseket Isten iránt igaz jámborság hassa át, amely egész életüket szabályozza, értelmüket és akaratukat Isten szent Főlsége iránt a legnagyobb tisztelettel eltöltse. Azért nagyon helyesen s teljesen a keresztény érzület szerint járnak el azok a lelkipásztorok, akik a házastársakat, hogy a házasságban Isten törvényétől el ne pártoljanak, mindenekelőtt jámborságra és vallásosságra buzdítják, hogy magukat Istennek egészen átadják, az ő segítségét állandóan kérik, a szentségekhez járulja-

¹ S. August. Enarrat. in ps. 143.

² Rom. 1, 24—26.

³ Jak. 4, 6.

⁴ Rom. 7, 8.

¹ Thom Aquin. Summa theolog. 1-a, 2-ac. qu. 91. a. 1—2.

² Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

nak, Isten iránt jámbor és áhítatos lelkületüket és készségüket mindenkor és mindenben megőrizték.

Nagyon tévednek, akik a természetfölötti erőket lebecsülik, vagy figyelembe nem veszik s tisztán a természettudományok (élettan, átörökléstan stb.) eszközeitől és legújabb vívmányaitól várják azt a hatást, hogy az emberek szenvedélyeik fölött uralkodjanak. Nem azt akarjuk mondani, hogy az egyébként tisztességes természetes erőket semmibe se kell venni, hiszen ugyanaz az Isten a természetnek és a kegyelemnek alkotója s mindkét rendbeli javakat az ember használatára és hasznára szánta. Segíteni tehát lehet és kell is az embereken a természettudomány eszközeivel, de tévedés volna azt hinni, hogy ezek elégségesek a házasság tisztaságának biztosítására, vagy hogy ezek hatásosabbak, mint a természetfölötti kegyelem segítsége.

Engedelmesség az egyház iránt.

A házasság és a hitvesi erkölcs összeegyeztetése a róluk szóló isteni törvényekkel, ami nélkül a házasság kívánatos helyreállítása eredménnyel nem járhat, csak úgy lehetséges, ha az emberek ezeket az isteni törvényeket könnyen, biztosan és minden tévedéstől mentesen megismerhetik. Pedig minden tévedéstől mentesen megismerhetik. Pedig köztudomású, mennyi csalódásra nyílik alkalom és mennyi tévedés keveredik az igazság mellé, ha azt az egyeseknek a saját eszök világával, vagy a kinyilatkoztatás egyéni magyarázatával kell keresniük. S ha ez már más természetű igazságoknál is így van, sokkal nagyobb fokban megvan a házasságnál, ahol az érzéki ösztönök a gyarló embert könnyen egészen elborítják, megcsalják és megrontják s ahol az isteni törvény megtartása a házasoktól kemény és hosszú ideig tartó áldozatokat követel, amelyeket a tapasztalat tanúsága szerint a gyarló ember mint mindmegannyi érvert szokott fölhasználni, hogy az isteni törvény alól mentesítse magát.

Hogy tehát az isteni törvénynek nem valami meghamisított és megrontott fogalma, hanem annak igaz és valódi ismerete világosítsa meg az emberi elmét és irányítsa az emberi erkölcsöket, a jámborság és vallásosság mellett még őszinte és alázatos engedelmesség is szükséges az Egyház iránt. Az Egyházat ugyanis maga Krisztus Urunk

tette meg az igazság tanítójává, még pedig az erkölcsi kérdések rendezése terén is, noha ezen a téren az emberi ész maga is sok mindent jól megismerhet. Amint a jó Isten a természetes vallási és erkölcsi igazságok megismerésére az ész megismerőképessége mellé még kinyilatkoztatást is adott, hogy a helyeset és az igazat «még az emberi nem mostani helyzetében is mindenki könnyen, biztosan és tévedés nélkül megismerhesse»,¹ úgy s ugyanazzal a céllal rendelte az Egyházat a vallásosság és erkölcsi igazságok őréül és magyarázójául. Azért a hívek neki engedelmeskedni, értelmüket és akaratukat neki alávetni tartoznak, hogy az ész tévedéseitől és az erkölcsi romlástól mentesüljenek. S hogy Istennek ettől a bőkezű jósággal nyújtott segítségétől magukat meg ne fosszák, engedelmességet kell tanúsítaniok nemcsak az egyház ünnepélyesebb döntéseinek, hanem megfelelő módon még azoknak az egyházi rendeleteknek és határozatoknak is, amelyek bizonyos nézeteket mint veszélyeseket vagy rosszakat elvetnek és elítélnek.²

Oktatás és ránevelés.

A hívek legyenek óvatosak azokban a kérdésekben, amelyek manapság a házasság körül keletűek, túlságosan ne bizakodjanak a saját ítéletükben s el ne csábítsa őket az emberi észnek szabadsága, úgynevezett önjogúsága. Az igazi keresztényektől távol áll a büszke elbizakodottság az ő tehetségében, hogy csak azt fogadja el, amit belső okaiban a maga eszével belát, s az a gondolkozás, hogy a minden népek tanítására és lelki kormányzására Istentől rendelt egyház a mai kérdések és viszonyok felől nem eléggé tájékozott s így neki csak azokban a kérdésekben kell hinni és engedelmeskedni, amelyeket ünnepélyes formában eldöntött, viszont azonban szabadon lehet azt tartani, hogy egyes kisebb jelentőségű határozatai esetleg tévesek, vagy nem eléggé meggyőző bennök az igazság és az erkölcsi tisztesség megállapítása. Ellenkezőleg a valódi keresztény embernek az a sajátos tulajdonsága — akár tanult, akár tanulatlan is egyébként — hogy minden a hitre és az erkölcsre vonatkozó kérdésben a vezetést és irányítást Isten szent egyházától és annak

¹ Conc. Vat. sess. 3. cap. 2.

² Conc. Vat. sess. 3. cap. 4; E. T. c. 1324.

legfőbb Pásztorától, a római pápától várja, akit viszont a mi Urunk Jézus Krisztus vezet.

Mivel mindent az Isten törvényéhez és elgondolásához kell visszaigazítani, hogy a házasság teljesen és minden időkre megújhódjon, kiváló fontossága van a hívek alapos kioktatásának a házasságról. Szóban és írásban, nem egyszer és felületesen, hanem gyakran és alaposan, világos és súlyos érvekkel kell őket kioktatni, hogy az igazságok az eszüket meggyőzzék és az akaratukat meghajlítsák. Értsék meg és állandóan gondolják meg, milyen végtelenül bölcsnek, szentnek, jónak mutatkozott az Isten az emberiség iránt, mikor a házasságot alapította, szent törvényekkel alátámasztotta s különösen mikor azt szentség méltóságára emelte, aminek folytán a keresztény hitvesek számára az isteni kegyelemnek olyan bőséges forrása nyílt meg, hogy a házasság legnemesebb céljainak is tisztán és hűségesen megfelelhessenek a saját, a gyermekeik, a polgári társadalom és az egész emberiség üdvére. Ha a házasság modern fölforgatói minden erejüket latba vetik, hogy szóval, írással, könyvekkel, cikkekkel s minden lehető eszközzel megrontsák a lelkeket, a házasság tisztaságát kigúnyolják, a legocsmányabb bűnöket földicsérik: akkor nektek — Tisztelendő Testvérek — akiket a Szentlélek rendelt püspökökké, hogy kormányozzátok az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérén szerzett,¹ még fokozottabb mértékben kell személyesen, a papjaitok és gondosan megválogatott világiak segítségével — ezek az Általunk anynyira sürgetett és ajánlott Katolikus Akció embereiből hívhatók az apostoli munkára — arra kell törekednetek, hogy a tévedéssel szembeállítsátok az igazságot, az utálatos bűnnel a tisztaság fényét, az ösztönök rabszolgaságával az Isten fiainak szabadságát,² a válások igazságtalan könnyűségével az örökkétartó valódi hitvesi szeretetet és a halálig fogadott eskünek szentségét.

Igy elérjük majd, hogy a keresztény hívek szívük mélyéből hálát adnak az Istennek, hogy az ő parancsából kötve vannak és édes kényszer erejéből szabadok a testnek bálványától és az érzékiség szégyenletes szolgaságától, undorodnak és szántsándékkal idegenek azoktól az átkos elméletektől, amelyek az emberi méltóság csúfságára szó-

ban és írásban «a tökéletes házasság» jelszava alatt terjednek, pedig a valóban tökéletes házasságot épen romlott házassággá teszik, amint már eléggé kimutattuk.

Élettani nevelés — keresztény nevelés.

Az üdvös keresztény házassági oktatás és vallásos ránevelés távol áll attól az élettani neveléstől, amellyel a mi korunkban a házassági élet megjavítóinak szerepében tetszelgők a hitveseknek szolgálni akarnak. Sokat beszélnek az élettani kérdésekről, amiből inkább a bűnözésnek ravaszságát lehet megtanulni, mint a tiszta élet erényét.

Mi — Tisztelendő Testvérek — egész szívvel a Magunkévá tesszük boldog emlékü elődünknek, XIII. Leó pápának a házasságról szóló körlevelében a földkerekség püspökeihez intézett szózatát: «Amennyire erőtök engedi és tekintélyetek kiterjed, tegyetek meg mindent, hogy a gondjaitokra bízott népeknél épen és sértetlenül megmaradjon a tan, amelyet Krisztus Urunk és az égi akarat tolmácsai — az apostolok — tanítottak, a katolikus egyház gondosan megőrzött és híveinek megtartás végett minden időben megparancsolt».¹

Azonban az egyháznak legtökéletesebb oktatása sem elégséges ahhoz, hogy a házasság az isteni törvény szerint ismét följuljon. Jól ismerhetik a hitvesek a tant a keresztény házasságról, az ő részükről azonban még szilárd elhatározás is szükséges az Isten és a természet törvényeinek megtartásához. Azért bármit állítsanak és hirdessenek mások szóban vagy írásban, a házastársak szentül és ünnepélyesen fogadják meg, hogy a házasságra vonatkozó minden dologban töprengés nélkül Isten parancsaihoz alkalmazkodnak, vagyis kölcsönös szeretettel egymás támogatására lesznek, a hűséget megtartják, a fölbonthatatlan köteléket meg nem sértik, a házassággal nyert jogaikkal mindig csak keresztény mérséklettel élnek, különösen a házasság első idejében, hogy ha aztán a körülmények később megtartóztatást követelnek, azt mindkettő már mint gyakorlott és könnyű dolgot megtehesse.

A szentség átélése.

A házasokat ennek az elhatározásnak kiváltásában, megtartásában és keresztülvitelében hatható-

¹ Ap. Csel. 20, 28.

² Ján. 8, 32 stb.; Gal. 5, 13.

¹ Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

san megsegíti a házas állapotukra gyakori ráeszmélés és a fölvelt szentségre élénk visszaemlékezés. Fontolják meg állandóan, hogy állapotuk kötelességeire és méltóságára őket mintegy fölszentelte és megerősítette egy külön szentség, amelynek a hatása állandó, bár eltörölhetetlen jelet nem nyom a lélekbe. Elmélkedjenek szent Bellarmino Róbert bíbornok vigasztalással tele szavain, aki más neves hittudósokkal együtt így érzett és írt: «A házasság szentségét kétféleképpen foghatjuk föl: úgy, amint létrejön s úgy, amint létesülése után fennáll. Hasonló az Oltáriszentséghez, amely létrejövételében és fennállásában egyaránt szentség. Amíg a házasársak élnek, az ő szövetségük mindig Krisztusnak és az egyháznak szentsége marad».¹

Hogy a szentség a kegyelmének erejét kifejthesse, a házasársak közreműködésére is szükség van s ez abban áll, hogy tehetségük mértéke szerint kötelességeik teljesítésében fáradoznak. Amint ugyanis a természetes rendben az Istentől adott erők teljesen csak akkor érvényesülnek, ha az emberek saját munkájukkal és szorgalmukkal használják s elhanyagolásuk esetén hasznot nem hajtanak: úgy a szentségből a lélekbe ömlött s ott székelő kegyelmi erők is emberi munkával és szorgalommal való gyakorlásra szorulnak. Ne hanyagolják el tehát a házasársak azt a kegyelmet, amely bennük van,² hanem fogjanak kötelességeik sebére, bár fáradságos betöltéséhez s napról-napra jobban tapasztalni fogják a kegyelem hatását. S ha néha a csapások és az élet terhe súlyosan nehezedenek rájuk, ne csüggedjenek, hanem vonatkoztassák magukra szent Pálnak szavait, amelyek a munkában és üldöztetésben elcsüggedt kedvenc tanítványának, Timóteusnak írt a papirrend szentségéről: «Figyelmeztetek, szítsd föl magadban az Isten kegyelmét, amely benned van kezem rátétele folytán. Hiszen nem a féltékenység lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőét, a szeretetét és a józanságát».³

Előkészülés a házasságra.

Az említett célok elérése a házasságban — Tisztelendő Testvérek — nagyrészt a házasulandók távolabbi és közelebbi kellő előkészülésétől függ.

¹ S. Rob. Bellermin. De controversiis Tom. III. De matrim. controv. 2. cap. 6.

² I. Tim. 41, 14.

³ II. Tim. 1, 6—7.

Bizonyos, hogy a boldog házasságok szilárd alapja, valamint a boldogtalanok elomló romjai már a gyermekség és az ifjúság éveiben a fiúk és leányok lelkében épülnek. Mert, akik a házasság előtt mindenben önmagukat és a magukét keresték, akik hajlamaiknak hódoltak, azoknál féltő, hogy a házasságban is olyanok lesznek, amilyenek a házasság előtt voltak. Úgy aratnak, amint vetettek.¹ A családi otthon falai közt szomorúságot, gyászt, kölcsönös megvetést, veszekedéseket, lelki meghasonlást, az együttélés undorát — sőt, ami a legrosszabb — önmagukat találják féktelen ösztöneikkel.

Azért a jegyesek jó lelki készütséggel lépjenek házasságra, hogy egymást kölcsönösen támogathassák az élet sorscsapásainak elviselésében s még inkább az örök üdvösség kiérdemlésében és a lelki ember kialakításában, aminek mértéke Krisztus teljessége.² Így elérik, hogy kedves gyermekeik előtt olyanoknak mutakoznak, amilyeneknek az Isten akarta a szülőket a gyermek szeme előtt. Az apa legyen igazi atya, az anya igazi anya, akiknek nagy szeretete és fáradhatatlan gondja nyomán a szülői ház még a legnagyobb szegénységben s itt a siralom völgyében a gyermekek számára annak a boldog paradicsomnak hasonmása lesz, amelybe az Isten az első embereket helyezte. Így gyermekeiket tökéletes emberekké és tökéletes keresztényekké nevelhetik. Beléjük olthatják az igazi katolikus egyházi érzést és azt az igazi hazaszereget, amelyre minket a kegyelet és a hála kötelez.

Akik házasságkötésre gondolnak s akik a keresztény ifjúság nevelésével foglalkoznak, fektessenek rá kiváló súlyt, hogy a jó házasságokat előkészítsék és a rosszakat megakadályozzák. S idézzék emlékezetükbe, amire a nevelésről szóló körlevelünkben intettünk: «A korai gyermekségtől kezdve kell a rossz hajlamokat fékezni, a jókat kifejleszteni s azért a gyermek értelmét az isteni igazságokkal megvilágítani, az akaratát az isteni kegyelemmel erősíteni, mert nélkülök nem lehet a rendetlen hajlamok fölött úrrá lenni s az egyház nem érheti el a nevelés tökéletes és teljes célját. Pedig Krisztus azért látta el az egyházat a mennyei igazságokkal és az isteni szentségekkel, hogy az emberek hathatós nevelője legyen.»³

¹ Gal. 6, 9.   ² Ef. 4, 13.

³ Litt. Encycl. Divini illius Magistri. 31. Dec. 1929.

Egyéni választás.

A jó házasság legközelebbi előkészítésénél a legfontosabb szerepe van a házastárs gondos kiválasztásának. Mert nagyrészt ettől függ a házasság boldogsága vagy boldogtalansága, hiszen a házastárs vagy nagy segítségére vagy veszedelmére és akadályára lesz a másik félnek a házaselet keresztényi módon eltöltésében. Hogy azért az egész életen át ne kelljen vezekelni egy meggondolatlan választás miatt, a jegyesek alaposan fontolják meg, mielőtt megválasztják a személyt, akivel az életet kell eltölteniök. Megfontolásuknál leginkább az Istenre és Krisztus igaz vallására legyenek figyelemmel; azután önmaguk, házastársuk, jövődő gyermekeik, az állam és az egész emberiség javára gondoljanak, amely a házasságból mint forrásból ered. Buzgón kérjék az Isten segítségét, hogy a keresztény okosság szerint válasszanak s nem az érzékiség féktelen és vak indulata, a haszonlesés vagy más kevésbé nemes indítók vezesse őket, hanem az igaz szeretet és az őszinte érzelmek a jövődő hitvestárs iránt. S a házasságban azokat a célokat keressék, amelyek miatt Isten azt alkotta. Ne mulasszák el végül a házastárs megválasztásánál szüleik bölcs tanácsát kikérni. Sőt vegyék azt nagyon is komolyan, hogy az ő érettebb ítélőképességük és gazdagabb tapasztalatuk segítségével a végzetes tévedéseket elkerülhessék és a negyedik parancs isteni áldását a házasságra lépéskor bőséges mértékben elnyerjék: «Tiszteld atyádat és anyádat (az első parancs, amely ígéretet tartalmaz), hogy boldog és hosszú életű lehess a földön».¹

Társadalmi gondoskodás.

Mivel az Isten parancsainak megtartása és a házasság tisztességének megóvása sokszor azért ütközik nehézségekbe, mert a házastársak szűkös viszonyok közt élnek vagy épen nyomorúságban sínylődnek, szükségseiken, amennyire csak lehet, segíteni kell.

Igazságos bér.

Először is minden erővel oda kell törekedni, hogy — amint már elődünk XIII. Leo pápa bölcsen

megállapította¹ — az államokban a gazdasági és társadalmi viszonyok úgy alakuljanak, hogy minden családapá a maga, felesége és gyermekei tisztességes eltartásához szükséges bért megkereshesse, mert «méltó a munkás az ő bérére.»² Ezt megtagadni vagy a méltányosnál kevesebbet adni nagy igazságtalanság és a Szentírás szerint égbe kiáltó bűn.³ Tilos olyan alacsony béreket megállapítani, amelyek a mindenkori viszonyok közt elégtelenek a család eltartására.

Intézkedésre van szükség, hogy a házastársak már jóval a házasságkötés előtt a jövődő élet nehézségeit elháríthassák vagy legalább is enyhíthessék s szakértők részéről oktatásban részesüljenek, miképen kell azt sikeresen és tisztességesen megtenniök. Gondoskodásnak kell történnie abban az irányban is, hogy gazdasági társulással, magán- és állami szervezetekben megkereshessék az élet szükségleteit, ha azokat egyenként megkeresni nem tudják.⁴

A gazdagok kötelessége.

Ha azonban az említett eszközök sem elegendők a költségek fedezésére, különösen ha a család nagy és beteg, a keresztény felebaráti szeretet megköveteli, hogy a szűkölködők megkapják a szükségeset, a gazdagok a szegényeket segítsék s fölösleges javaikat ne fényűzésre fordítsák vagy eltékozzolják, hanem azok életének és egészségének megmentésére költsek, akiknek a legszükségesebb javak is hiányoznak. Akik a szegényekben Krisztusnak alamizsnát adnak, bőséges jutalmat nyernek az Úrtól, amikor eljön a világot megítélni. Viszont az ellenkezőt cselekvők elveszik majd büntetésüket.⁵ Nem hiába int minket az apostol: «Aki birja e világ javait és szűkölködni látja testvérét és elzárja előle szívét: hogyan marad meg abban az Isten szeretete?»⁶

Állami segítség.

Ahol pedig a magánjótékonyság elégtelennek bizonyul, ott az államhatalom föladata a magánosok elégtelen erőit kipótolni, különösen akkora

¹ Litt. Encycl. Rerum novarum. 15. Maii 1891.

² Luk. 10, 7.

³ Deut. 24, 14—15.

⁴ Litt. Encycl. Rerum novarum. 15. Maii 1891.

⁵ Máté 25, 34.

⁶ I. Ján. 3, 17.

¹ Ef. 6, 2—3; Exod. 20, 12.

fontosságú közcélnál, amilyen a családok és a házasok emberhez méltó sorsa. Ha ugyanis a családoknak, különösen a több gyermekes családoknak nincs rendes lakásuk; ha a családfő munkát és keresetet nem talál; ha a mindennapi szükségletek nagyon drágák; ha még a családanya is — a család nem kis kárára — a saját munkájával pénzkeresésre szorul, vagy az anyaság rendes és rendkívüli terhei idején megfelelő élelem, gyógyszer, orvosi segítség és minden egyéb nélkül marad: akkor természetesen a házastársak könnyen elcsüggednek, hogy nehéz számukra a családi élet és az Isten törvényeinek megtartása, a közbiztonság, az állami élet és jólét veszedelembé kerül, mert az ilyen emberek könnyen úgy kétségbe esnek, hogy semmi veszténivalójuk nem lévén, esetleg csak jobbat remélhetnek az államnak és minden rendnek fölforgatásától.

Azért az államélet és a közjó hivatott őrei a családok és a házastársak megsegítését nem hanyagolhatják el anélkül, hogy az államnak és a közjónak ártsanak. Tehát a törvényalkotásnál és az állami költségvetés megállapításánál a nyomorgó családok támogatásáról úgy gondoskodjanak, mint akik az ilyen gondoskodást legelső kötelességeik közé számítják.

Ezen a téren mély fájdalommal látjuk, hogy a természetes rend fölforgatásával a törvénytelen anyának és gyermekének (akit egyébként nagyobb rossz elhárítása végett szintén segíteni kell) szívesen és bőségesen nyujtanak támogatást, viszont a törvényesnek megtagadják, szűken mérik, vagy csak kényszeredetten adják.

Erkölcsei erőforrás.

Ámde — Tisztelendő Testvérek — az állam érdeke nemcsak a házasságok és a családok megfelelő anyagi megalapozottsága, hanem azoknak erkölcsi és tisztán lelki épisége is. Igazságos törvényekre és azok hűséges betartására van szüksége, amelyek a tiszta hűséget és a házastársak kölcsönös támogatását biztosítják, mert a történelem tanúsága szerint az állam jóléte és a polgárok földi boldogsága ott biztos és szilárd nem lehet, ahol az alap, amelyen nyugszik, tudniillik a jó erkölcs meginog és a polgárok bünei folytán bedugul az a forrás, amelyből az állam is születik — a házasság és a család.

Karöltve az egyházzal.

Az erkölcsi rend védelmére sem az államnak külső hatalma és büntetései, sem az erény szépségének és szükségességének föltárása az emberek előtt nem elegendők. Szükséges ehhez a vallási tekintély, hogy az észet megvilágítsa az igazsággal, az akaratot irányítsa és az emberi gyarlóságot az isteni kegyelem segítségével megerősítse. S ez a tekintély egyedül a Krisztus által alapított egyház. Azért az Úrban szeretettel intjük az államok fejeit a Krisztus egyházával való kölcsönös és barátságos együttműködésre s annak megszilárdítására, hogy mindkét hatalom egyesített erejével és törekvésével távoltartsuk azokat a mérhetetlen károkat, amelyek a házasságra és a családra zúduló szemérmetlen szabadosság nyomán nemcsak az egyházat, hanem az államokat is fenyegetik.

A polgári törvények.

A polgári törvények nagyban támogathatják az egyházat súlyos föladatában, ha rendelkezéseikben figyelemmel vannak az isteni és egyházi törvényekre s a maguk részéről is büntetik az ellenük vétőket. Mert vannak olyan emberek, akik erkölcsileg is megengedettnek tartják, amit a polgári törvények megengednek, vagy legalább nem büntetnek, viszont olyanok is, akik lelkiismeretük tiltakozása ellenére is cselekszenek, ha a polgári törvényektől nincs mit tartaniok, mert az Istent nem félik s így önmaguknak és sok másnak a romlását okozzák.

Az egyházzal való közreműködés az államhatalom tekintélyéből és önállóságából nem von le semmit s nem is veszélyezteti azt. Hiú és alaptalan az eféle aggodalom és gyanakvás. Bebizonyította ezt már XIII. Leó pápa, amidőn így írt: «Kétségtelen, hogy az egyház alapítójának, Jézus Krisztusnak szándéka szerint az egyházi hatalom az államhatalomtól különálló s mindkét hatalom a maga joghatósága terén szabad és független, mégis úgy, hogy a kettő közt meglegyen a kölcsönös és egyetértő kapcsolat, ami nekik is javukra van s az egész emberiség üdvére szolgál. Ha az államhatalom az Anyaszentegyházzal barátságosan együttműködik, ennek mindkét hatalom okvetlenül igen nagy hasznát látja, mert az államnak megnövekedik a tekintélye és a vallás kalauzolása mellett igazságos lesz

az uralma, viszont az egyház segítséget és védelmet nyer, ami végeredményben a hívek lelki közjavát előmozdítja».¹

Fényes példa.

Új és fényes példát mutathatunk az Apostoli Szentszék és az olasz királyság közt szerencsésen létrejött egyezményben, amely a természetes rend és Krisztus törvénye szerint a házassági kérdést is békésen és barátságosan rendezi, amint az olasz nemzet dicsőséges multjához és régi szent hagyományaihoz illik.

A lateráni szerződésben ezt a szakaszt találjuk: «Az olasz állam a házasságnak, mint a család alapjának, azt a méltóságát akarja visszaadni, amely az olasz nemzet hagyományainak megfelel s azért a kánonjog által szabályozott házassági szentségnek a polgári jogkövetkezményeket biztosítja».²

Ezt az alapvető szakaszt azután további rendelkezések követik.

Ez az egyezmény például és bizonyosságul szolgál, hogy a mi korunkban is (amelyben az államhatalomnak az egyháztól teljes elszakítását, sőt minden vallástól elválását oly gyakran hangoztatják) meg-egyezhettek és szövetkezettek az egyik legfőbb hatalom a másikkal jogainak és fenségének minden sérelme nélkül, kölcsönös megállapodással és baráti szerződéssel az egyháznak és az államnak a javára.

Sőt a házasság ügyében is közösen gondoskodhatnak, hogy a keresztény házasságokat fenyegető veszedelmek elháríthatók és azok összeomlása megakadályozható legyen.

Atyai szózat.

Tisztelendő Testvérek, amiket itt veletek együtt aggódó lelkipásztori gonddal megtárgyaltunk, azokat a keresztény okosság szabálya szerint hirdesétek és magyarázzátok meg Krisztus nagy családja minden kedves tagjának s ki-ki a saját hívei-

¹ Litt. Encycl. Arcanum. 10. Febr. 1880.

² Concod. Art. 34. Acte Ap. Sedis 1929. pag. 290.

nek, hogy a józan tant a házasságról valamennyien jól megismerjék és a hamis tanítások mesterei részéről leselkedő veszedelmeket elkerüljék s megtagadva az istentelenséget és a világi vágyakat, józanul, igazán és jámborul éljenek e világon, várva a boldog reménységet és a nagy Isten és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének eljöveteletét».¹

Adja meg a mindenható Atyaisten, «akitől minden nemzetség nevét nyerte a mennyben és a földön»,² aki a gyöngéket megerősíti, a kishitűeket és félénkeket fölbátorítja; adja meg a megváltó Úr Krisztus — a tiszteletreméltó szentségek alapítója és tökéletesítője³ — aki a házasságot az egyházzal való saját rejtelmes viszonyának titokzatos képévé szánta és tette; adja meg a Szentlélek, a szeretet Istene, a szívek világossága és az értelem erőssége, hogy amiket Mi itt a házasság szentségéről, Istennek rávonatkozó csodálatos törvényéről és akaratáról, a tévedésekről és veszedelmekről, a gyógyítás eszközeiről előadtunk, mindenki megértse, készséges akarattal elfogadja, Isten kegyelmének segítségével megvalósítsa s így a keresztény házasságokban újra fölvirágozzék és viruljon az Istennek szentelt termékenység, a tiszta hűség, az oldhatatlan szilárdság, a szentség és kegyelmeinek teljessége.

Az Isten kegyelmi trónusa előtt alázatosan leborulva buzgón imádkozunk, hogy a kegyelmek szerzője, «akitől minden akarás és véghezvitel származik»,⁴ végtelen jóságának mértéke szerint adja meg és teljesítse mindezeket. S ugyanannak a mindenható Úristennek bőséges kegyelme zálogául nektek — Tisztelendő Testvérek — papságtoknak és az állandóan éber gondjaitokra bízott híveknek szeretettel adjuk apostoli áldásunkat.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1930 december 31-én, pápaságunk kilencedik évében. XI. Pius pápa.

¹ Tit. 2, 12—13.

² Ef. 3, 15.

³ Conc. Trid. sess. 24.

⁴ Fil. 2, 13.

A TISZTELENDŐ TESTVÉREKNEK, A RÓMAI SZENTSZÉKKEL KÖZÖSSÉGBEN ÉLŐ
PÁTRIÁRKÁKNAK, PRÍMÁSOKNAK, ÉRSEKEKNEK, PÜSPÖKÖKNEK, EGYÉB, REN-
DES JOGHATÁSÚ FŐPAPOKNAK ÉS A KATHOLIKUS VILÁG VALAMENNYI, KRISZ-
TUSHOZ HŰ, KEDVES FIAINAK

AZ IFJÚSÁG KERESZTÉNY NEVELÉSÉRŐL XI. PIUS PÁPA.

Tisztelendő Testvérek, Kedves Fiaim,
Üdvöt és apostoli áldást!

Mint földi helytartója az isteni Mesternek, aki végtelen szeretetében minden embert, még a bűnösöket és a méltatlanokat is magához ölelve, különös gyengédséget tanusított a gyermekek iránt, amit azokban a megható szavakban fejezett ki: «Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket» (Márk X, 14.), mi is minden alkalmat megragadtunk, hogy megmutassuk atyai szeretetünket irántuk, különösen azzal a sok törődéssel és alkalmas tanításokkal, amelyek az ifjúság keresztény nevelését illetik.

Igy az isteni Mestert követve majd figyelmeztető, majd buzdító, majd irányító üdvös szavakat intéztünk az ifjakhoz és a nevelőkhöz, a családapákhoz és a családayakhoz a keresztény nevelés különböző pontjairól azzal a buzgósággal, amely az összes hívők közös atyjához illik és azzal az Apostoltól ajánlott alkalmas és alkalmatlan állhatatossággal, amely a pásztori hivatalhoz tartozik: «Hirdesd az ígét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan, ints, kérj, fedd minden türelemmel s tudománnyal» (2 Tim. 4, 2.); amit megkíván korunk is, amelyben nagyon is siratjuk a világos és egészséges elvek hiányát, még a legalapvetőbb problémák körül is.

De korunknak említett általános helyzete, az iskolai és pedagógiai kérdések jelenlegi vitája a különböző országokban, a töletek, Tisztelendő Testvérek és híveitektől gyermeki bizalommal kifejezett óhaj s a mi nagy szeretetünk az ifjúság iránt arra indítottak Minket, hogy mélyebben foglalkozzunk e tárggyal, ha talán az elméletnek és a gyakorlatnak nem is a maga kimeríthetetlen szélességében, de legalább összefoglaljuk a legfőbb elveket, teljes megvilágításba helyezzük a különösebb következményeket és rámutassunk gyakorlati alkalmazásukra.

Papi jubileumunk alkalmával ezt adjuk át emlékül különleges szándékkal és szeretettel a kedves ifjúságnak és mindazoknak, akiknek küldetésük és kötelességük nevelésükkel foglalkozni.

Valóban soha annyit nem foglalkoztak a neveléssel, mint napjainkban; új pedagógiai elméletekkel állanak elő, rendszereket és eszközöket gondolnak ki és vitatnak, melyekkel nemcsak megkönnyebbíteni, hanem egy új csalhatatlan eredményű nevelést akarnak teremteni, amely új nemzedékeket tud nevelni a rég várt boldogság számára itt a földön.

Miként az Isten képére és hasonlatosságára teremtett s az ő végtelen tökéletességére hivatott emberek ma, az anyagi haladás bőségében, jobban észreveszik, mint valaha a földi javak elégtelenségét az egyének és a népek igazi boldogságának elérésére, úgy mind élénkebben érzik magukban a magasabb tökéletesség felé irányuló törekvést, amelyet a Teremtő oltott bele az eszes természetbe és ezt főleg neveléssel akarják elérni. Csak hogy sokan közülük, mintegy túlzóan a szónak etimológiai értelmén nyargalva, ezt a boldogságot az emberi természetből akarják kivenni és annak erővel végrehajtani. Így aztán könnyen tévútra jutnak, mivel ahelyett, hogy törekvésüket Istenhez, az egész mindenség első okához és utolsó céljához irányítanák, önmagukra hagyatkoznak, kizárólag a földi és időleges dolgokhoz tapadnak; és így folytonos és állandó lesz a vergődésük, amíg csak tekintetüket és iparkodásukat nem fordítják a tökéletesség egyetlen célpontjára, Istenre, szent Ágoston mélyértelmű mondása szerint: «A magad számára teremtettél bennünket, ó Uram és nyugtalan a mi szívünk, amíg nem pihen meg benned». (Conf. I. 1.)

Főbenjáró fontosságú tehát, hogy ne tévedjünk a nevelésben, akárcsak az is, hogy ne tévedjünk a végső cél felé irányuló törekvésünkben, amellyel

bensőleg és szükségképen összefügg a nevelés egész munkája. Valóban, mivel a nevelés lényegileg az ember kialakításában áll, hogy t. i. milyennek kell lennie és hogyan kell viselkednie ebben a földi életben, hogy azt a fenséges célt, amelyre teremtett, elérje, — világos, hogy amint nem lehet igazi nevelés az, amely ne volna a végső célra irányozva, úgy a Gondviselés jelen rendjében, miután Isten nekünk magát kinyilatkoztatta egyszülött Fiában, aki egyedül «út, igazság és élet», nincsen tökéletes és teljes nevelés, mint csak a keresztény nevelés.

Ebből már kiviláglik, mennyire fontos a keresztény nevelés nemcsak az egyes egyének, hanem a családok és az egész emberi társadalom számára, mivel annak tökéletessége csak alkotó elemeinek tökéletes voltából eredhet. S ugyancsak az említett elvekből tűnik ki világosan és nyilvánvalóan a keresztény nevelés felülmulthatatlan nagyszerűsége, mint amely végeredményben biztosítani iparkodik a legfőbb Jót, az Istent a növendékek lelke számára és a földön elérhető legnagyobb jólétet az emberi társadalom számára. És teszi ezt, már amennyire emberileg lehetséges, a legeredményesebben azáltal, hogy együttműködik Istennel az egyén és a társadalom tökéletesítésén, amennyiben nevelése bevési a lelkekbe az élet legelső, leghatalmasabb és legtartósabb szabályát a Bölcsesség könyvének közismert szava szerint: «Az ifjú az útja szerint, midőn megvénül sem távozik el attól». (Példab. 22. 6.) Joggal mondotta ezért Aranyszájú Szent János: «Van-e nagyobb dolog, mint irányítani az ifjak lelkét és alakítani erkölcsüket?» (Hom. 60, in e. Math.)

Nincs szó, mely a keresztény nevelés nagyságát, szépségét és természetfeletti értékét szebben kifejezné, mint a szeretetnek az a fenséges megnyilatkozása, mellyel az Úr Jézus magát a gyermekekkel azonosítva mondotta: «Aki egyet e kicsinyek közül befogad az én nevemben, az engem fogad be». (Márk IX, 36.)

Azonban, hogy ne tévedjünk e nagy jelentőségű tárgyban és hogy a lehető legjobb módon intézhessük az isteni kegyelem segítségével, szükséges, hogy világos és határozott fogalmunk legyen a keresztény nevelés lényeges mozzanatairól, vagyis arról, hogy kinek hivatása a nevelés, ki a nevelés alánya, melyek a környezet szükséges elemei, mi a keresztény nevelés célja és sajátos formája az isteni Gondviseléstől megállapított és kiszabott rendben.

A nevelés műve szükségképen társadalmi, nem magános. Márpedig az ember három szükséges

társaságba születik bele, melyek különböznek ugyan, de isteni akarat folytán harmonikusan összefüggnek: két társaság a természetes rendbe tartozik, t. i. a család és a polgári társadalom; a harmadik, az Egyház természetfölötti rendű. Első a család, melyet közvetlenül Isten létesített saját céllal, amely a gyermek nemzése és felnevelése s amelynek ezért természeti s következőleg jogi elsőbbsége is van a polgári társadalommal szemben. Mindazonáltal a család tökéletlen társaság, mivel nem rendelkezik saját tökéletesedésének minden eszközével; míg a polgári társadalom tökéletes társaság, melynek megvan minden eszköze saját célja elérésére, amely az időleges közjó, miért is ebből a szempontból — a közjó szempontjából — előbbrevaló a családnál, amely épen a polgári társadalomban éri el megfelelő, földi tökéletességét.

A harmadik társaság, amelybe az ember beleszületik a kereszttség által a kegyelem isteni életére, az Egyház, mely természetfeletti és egyetemes rendű társaság; továbbá tökéletes társaság, mert megvan benne minden eszköz a célhoz, amely az emberek örök üdvössége és ezért a maga rendjében legfőbb.

Következőleg a nevelés, amely az egész embert tekinti, egyénileg és társadalmilag, a természet és a kegyelem rendjében, mind a három társaságra tartozik, arányos és megfelelő mértékben az isteni Gondviseléstől megállapított jelen rend szerint, sajátos céljaiknak összeegyeztetése szerint.

A nevelés elsősorban és túlnyomólag az Egyházra tartozik és pedig két természetfeletti, az Istentől kizárólag neki adott címen, melyek ezért teljesen fölülte állnak minden más természeti jellegű címnek.

Az első jogcím a legfőbb tanítóhivatalnak isteni Alapítójától nyert legfőbb tekintélyében és kifejezett küldetésében rejlik: «Minden hatalom nekem adatott az égben és a földön; menjetek tehát, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának, Fiúnak és Szentlélek nevében: tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És én veletek leszek mindennap a világ végezetéig.» (Máté XXVIII, 18.) Ennek a tanítóhivatalnak Krisztus csallhatatlanságot adott azzal a megbizatással, hogy az ő tanát terjesszék; ezért az Egyházat «isteni Szerzője az igazság oszlopává és alapjává tette, hogy tanítsa az embereknek az isteni hitet és a rábizott hitletéteményt épen és sértetlenül őrizze, vezesse és alakítsa az embereket, egyesületeiket és cselekedeteiket az erkölcsök tisztességére és élet-

Az
Egyház
joga.

ztás.

re-
szik-
elés.

3

fegyelmezettségre a kinyilatkoztatott tan szabálya szerint». (IX. Pius Ep. Cum non sine, 1864 júl. 14.)

A második jogcím az a természetfölötti Anyaság, amellyel az Egyház, Krisztus szeplőtelen jegyese szentségeivel és tanításával szüli, táplálja és neveli a lelkeket a kegyelem isteni életére. Ezért joggal állítja szent Ágoston: «Nem lehet Isten atyja annak, aki az Egyházat mint anyát visszautasította». (De symbolo ad catech. XIII.)

Ezért nevelői küldetésének tulajdonképeni tárgyában azaz a «hitben és az erkölcsök irányításában Isten maga tette az Egyházat az isteni tanítóhivatal részesévé és isteni jótéteményképen tévedéstől mentessé; ezért az emberek legfőbb és legbiztosabb tanítója és vele született sérthetetlen joga, hogy szabadon taníthasson». (Ep. Enc. Libertas, 20. jún. 1888.) És ebből szükségképen következik, hogy az Egyház független bármely földi hatalomtól, nevelői küldetésének úgy eredetében, mint gyakorlásában is, nemcsak saját tárgyát illetőleg, hanem a céljához szükséges és megfelelő eszközöket is. Tehát minden más ügyben és emberi tanításban, amely önmagában véve mindenkinék, egyéneknek és társadalomnak öröksége, az Egyháznak független joga azokkal élni és főleg megítélni, mennyire segítheti vagy hátráltathatja a keresztény nevelést. Annál is inkább, mert az Egyház, akár mint tökéletes társaság, független joggal rendelkezik a céljához szükséges eszközökben, akár pedig mivel minden tanítás és minden emberi cselekedet szükségképen függ az ember végső céljától és nem vonhatja ki magát az isteni törvény alól, amelynek őrzője, tolmácsa és tévedhetetlen tanítója az Egyház.

Ezt már világosan kimondta b. e. X. Pius pápa is: «Bármit cselekedjék a keresztény még a földi dolgokban is, nem szabad elhanyagolnia a természetfölötti javakat, sőt a keresztény bölcsesség tanítása szerint valamennyi ügyét a legfőbb jóra, mint végső célra kell irányítania; továbbá összes cselekedetei, legyenek azok erkölcsileg jók vagy rosszak, azaz mennyiben egyeznek meg vagy sem a természeti és isteni joggal, az Egyház ítélete és joghatósága alá esnek». (Ep. enc. Singulari quadam, 24. Sept. 1912.)

Érdemes felemlíteni, milyen jól megértette és kifejezte ezt a katolikus alapvető tant egy laikus, egy csodálatosan mély író és lelkiismeretes gondolkodó: «Az Egyház nem mondja, hogy az erkölcsstan kizárólag hozzá tartozik; hanem hogy egészen hozzá tartozik. Nem állította soha, hogy

rajta kívül és tanítása nélkül az ember nem ismerhetne meg valamely erkölcsi igazságot: sőt több alkalommal helytelenítette ezt a véleményt, amely többféle formában látott már napvilágot. Hanem igenis mondja, amint mondotta és mindig mondani fogja, hogy Jézus Krisztus rendelése szerint és az Atya nevében küldött Szentlélek által egyedül rendelkezik eredetileg és megfogathatatlanul az egész erkölcsi igazsággal, amelyben az erkölcsstan összes részleges igazságai megvannak, úgy azok, amelyeknek ismeretére az ember pusztán értelemmel is eljuthat, mint azok is, amelyek a kinyilatkoztatásban megvannak, vagy onnan levezethetők.» (A. Manzoni, Osservazioni sulla Morale Cattolica, c. III.)

Ennélfogva teljes joggal műveli az Egyház az irodalmat, a tudományt és a művészetet, amennyiben azok szükségesek, vagy hasznosak a keresztény nevelésre, szintúgy a lelkek üdve érdekében kifejtett minden munkáján kívül alapít és fenntart iskolákat és intézményeket mindenféle tudomány-szak és a kultúra minden fokozata számára. (C. I. C., c. 1375.) Még a testnevelést sem szabad kívülállónak gondolni az ő hatáskörén, épen mert ez is eszköz, amely segítheti, vagy hátráltathatja a keresztény nevelést.

És az Egyháznak ez a munkája a műveltség minden ágában végtelen hasznára van a családoknak és a nemzeteknek, amelyek Krisztus nélkül elpusztulnak, mint joggal jegyzi meg szent Hilarius: «Mi veszélyesebb a világ számára, mint ha Krisztust nem fogadja be?» (Com. in. Math. c. 18.); de ez a legkisebb bajt sem okozza a polgári rendelkezéseknek, mert az Egyház, mint okos anya, nem ellenzi, hogy iskolái és világiakat nevelő intézetei alkalmazkodjanak minden nemzetenél a polgári hatóságok törvényes rendelkezéseikhez és mindig kész a velük való megegyezésre s a felmerülő nehézségek közös megértéssel való elintézésére.

Ezenkívül elidegeníthetetlen joga az Egyháznak s egyúttal felmentést nem tűrő kötelessége, hogy fiainak, a híveknek nevelését ellenőrizze, bármilyen intézetben, nyilvános vagy magánintézetekben történjék is az, nemcsak az ott nyújtott vallástanítás, hanem minden más tudomány-szak vagy irányelv ügyében, amennyiben azok a vallással és az erkölccsel összefüggnek. (Cod. I. C. c. 1381—1382.)

Ne mondják azt, hogy ennek a jognak a gyakorlása illetéktelen beavatkozás, hanem igenis az Egyháznak értékes, anyai gondoskodása, hogy

megőrizze fiait a hitbeli és erkölcsi mételey súlyos veszedelmeitől. És az Egyháznak ez a felügyelete, amint nem okozhat semmi bajt, úgy csak hathatós segítsége lehet a család és a polgári társadalom rendjének és jólétének, mert távortartja az ifjúságtól azt az erkölcsi mételeyt, amely ebben a tapasztalatlan és mozgékony korban a legkönnyebben és a leggyorsabban harapózhat el. Mert a helyes vallásos és erkölcsi oktatás nélkül — amint bölcsen mondja XIII. Leó — «egészségtelen a lelkeknek minden műveltsége: az Isten félelmére nem szoktatott ifjak nem tűrik a tisztességes élet fegyelmét és akik nem szoktak semmit sem megtagadni ösztöneiknek, könnyen vetemednek az államok felforgatására is.» (Ep. enc. Nobilissima Gallorum Gens, 8 Febr. 1884.)

Ami az Egyház nevelői küldetésének kiterjedését illeti, az az összes népekre kiterjed korlátozás nélkül, Krisztus parancsa szerint: «Tanítsatok minden népet» (Máth. XXVIII, 19.); nincs is földi hatalom, mely ezt törvényesen ellenezhetné, vagy gátolhatná. Mindenekelőtt kiterjed az összes hívekre, akiknek gondját viseli, mint a leggyengédebb anya. Ezért minden században a mindenféle fokú iskolák és intézmények hatalmas sokaságát teremtette meg és fejlesztette ki; hiszen — mint nemrég mondtuk — «a távoli középkor elejétől kezdve, amikor oly sok (valaki tán mondaná, túlsok is) kolostor, zárda, templom, székesegyházi és társas káptalan volt, minden intézmény mellett iskola is, a keresztény nevelés tűzhelye állott. Még ide kell számítanunk az összes egyetemeket, az egyes országokban elszórt egyetemeket, melyek a Szentszék és az Egyház kezdeményezésére létesültek és védelme alatt álltak. Az a nagyszerű látvány, amely ma jobban szembetűnik, mert közelebb áll hozzánk és a korszak igényeihez mérten sokkal nagyobb arányú, minden idők látványossága volt. Akik tanulmányozzák és szemmel kísérik az eseményeket, csodálkoznak rajta, amit az Egyház ezen a téren alkotott, csodálkoznak a módon, ahogyan az Egyház betölteni tudta az Isten által reáruházott hivatást, az egymást követő emberi nemzedékek nevelését a keresztény életre és elámulnak a nagyszerű gyümölcsökön és eredményeken. De ha csodálkozást kelt, hogy az Egyház nevelői hivatásában a tanulók százait, ezreit és millióit tudta maga köré gyűjteni, akkor még fokozza az ámulatot annak a megfontolása, amit az Egyház nemcsak a nevelés terén, hanem a szorosán vett oktatás terén is tett. Mert amit a kultúra, a civilizáció, az irodalom kincseiből

sikerült megmenteni, azt az Egyháznak köszönhetjük, amely a legrégebb, barbár időkben is tudott fényességet gyujtani az irodalom, a bölcsélet, a művészet — különösen az építészet — terén.» (Mondragonei intézet növendékeihez intézett beszédből, 1929 május 14.)

Az Egyház ennyit akart és tudott megtenni, mert nevelői hivatása kiterjed a hitetlenekre is, hiszen minden ember hivatott, hogy bemenjen az Isten országába és elnyerje az örök üdvösséget. Mint napjainkban, amikor az Egyház missziói ezrével alapítják az iskolákat a még nem keresztény országokban és vidékeken is, a Ganges partjaitól a Sárga folyóig, az Óceán nagy szigetein és félszigetein, a fekete világrésztől a Tűzföldig és a fagyos Alaskáig, úgy az Egyház nevelte hit-hirdetői által minden időben keresztény életre és műveltségre azokat a népeket, amelyek ma a művelt világ keresztény nemzeteit alkotják.

Ebből már teljesen beigazolódik, hogy jogilag és tényleg különös mértékben megilleti az Egyházat a nevelői hivatás és hogy előítélettől mentes értelem nem találhat semmi ésszerű okot, hogy elvitassa vagy gátolja az Egyházat ebben a munkájában, amelynek jótékony gyümölcseit most az egész világ élvezzi.

Annál is inkább, mert az Egyháznak e vezetőszerepével nemcsak nem ellenkeznek, hanem teljesen megegyeznek a családnak és az államnak a jogai, valamint az egyes egyének jogai is a tudomány, a tudományos módszerek és mindennemű profán műveltség méltányos szabadságára. Hiszen, hogy az említett összhang alapokat rögtön megjelöljük, a természetfölötti rend, amelyhez az Egyház jogai tartoznak, nem rontja le, sem nem kibebíti a természeti rendet, amelyhez a többi említett jogok tartoznak, sőt azt felemeli és tökéletesíti; és a kettő egymást kölcsönösen segíti és kiegészíti, mivel mindkettő az Istentől származik aki nem mondhat önmagának ellen: «Isten művei, tökéletesek és összes útjai igazság». (Deut. XXXII. 4.)

S ez még világosabban kitűnik, ha részleteiben és közelebbről megfontoljuk a családnak és az államnak nevelői hivatását.

Először is az Egyház nevelői hivatásával csodálatosan megegyezik a család nevelői hivatása, mivel mindkettő Istentől származik, nagyon is hasonló módon. Valóban a családnak, a természet rendjében, Isten közvetlenül termékenységet kölcsönöz, életet adó okot és ezért az életre való nevelésnek okát, a tekintéllyel együtt a rend forrását.

A család joga.

Az angyali Doktor a tőle megszokott világossággal és pontossággal mondja: «A természetes atya részesedik különös módon az okban, amely általános módon Istenben van meg... az Atya mind a nemzésnek, mind a nevelésnek és fegyelemnek és mindannak principiuma, amely az emberi élet tökéletesedésére vonatkozik». (S. Th. 2—2, Q. CII, a. 1.)

A család tehát közvetlenül a Teremtőtől nyerte a megbízást és ennél fogva a jogot is, hogy a gyermeket nevelje; s ez elidegeníthetetlen jog, mert elválaszthatatlanul összefügg a szigorú kötelességgel; olyan jog ez, mely megelőzi a polgári társadalom bármiféle jogát és ezért sérthetetlen bármely földi hatalom részéről.

Ennek a jognak sérthetetlen voltát meg is okolja az angyali Doktor: «A fiú természetes módon egy darab az atyából... Ezért természeti jogon alapszik, hogy a fiú eszének használata előtt az atya gondoskodása alatt álljon. Tehát a természeti igazság ellen volna, ha a gyermeket eszének használata előtt kivonnák a szülők gondjai alól, vagy vele bármi módon rendelkeznének a szülők akarata ellen.» (S. Th. 2—2, Q. X., a. 12.) Mivel pedig a szülők kötelezettsége folytatódik egészen addig, amíg a gyermek nem tud önmagáról gondoskodni, megmarad a szülőknek ez a sérthetetlen nevelői joga is. «Mivel a természet nemcsak a gyermek születését akarja, hanem azt is, hogy fejlődjék és haladjon, amíg eléri a tökéletes emberi állapotot, mint ilyent, azaz az erény állapotát» — mondja ugyanaz az angyali Doktor. (Suppl. S. Th. 3. p. Q. 41, a. 1.)

Ebben a kérdésben az Egyház jogászai bölcsesége összefoglaló világossággal jut kifejezésre az egyházi törvénykönyv 1113. canonjában: «A szülőket súlyos kötelesség terheli, hogy minden erejükkel gondoskodjanak gyermekeik vallásos, erkölcsi, valamint fizikai és polgári neveléséről és előmozdítsák gyermekeik földi jólétét is». (Cod. J. C. c. 1113.)

Az emberi nem általános meggyőződése ebben a pontban annyira összhangzó, hogy nyíltan szembekerülnének vele azok, akik azt mernék vitatni, hogy a gyermek előbb tartozik az államhoz, mint a családhoz és hogy az államnak abszolút joga van a neveléshez. Tarthatatlan továbbá az érv, amelyet azok felhoznak, hogy az ember polgárnak születik és ezért elsősorban az államé; nem gondolják meg, hogy az embernek először léteznie kell, mielőtt polgár lesz és létezését nem az államtól, hanem a szülőktől nyeri. Bölcsen mondja XIII. Leó: «A gyermek egy darab az

atyából és az atya személyének mintegy folytatása; s ha pontosan akarunk beszélni, nem önmaguktól, hanem a családi közösségen keresztül, amelyben születtek, lépnek a polgári társadalomba». (Ep. enc. Rerum novarum, 15. Mai 1891.) Tehát: «Az atyai hatalom oly természetű, amit az állam sem nem nyomhat el, sem nem szívhat fel, mivel közös eredete van az emberiség életével» (U. o.), — mondja ugyanabban az enciklikában XIII. Leó. Ebből azonban nem következik az, mintha a szülők nevelői joga abszolút és zsarnoki volna, mert elválaszthatatlanul alá van rendelve a végső célnak és a természeti és isteni törvényeknek, amint XIII. Leó másik halhatatlan enciklikájában «A keresztény polgárok főbb kötelességeiről» kifejti. Ott röviden így foglalja össze a szülők jogait és kötelességeit: «A szülőknek a természettől van joguk, hogy gyermekeiket képezzék, hozzá még azzal a kötelezettséggel, hogy a gyermek nevelése és tanítása megegyezzen azzal a céllal, amelynek érdekében Isten jótéteményeképpen nyerték a gyermeket. Ezért a szülők kötelesek minden erejüket latba vetni és e téren minden merényletet meggátolni és tökéletesen biztosítani magoknak a hatalmat a gyermek keresztény nevelésére; legfőképpen pedig tartsák távol őket olyan iskoláktól, amelyekben fennáll a veszély, hogy magukba szívják az istentelenség gyászos mérgét.» (Ep. enc. Sapientiae christianae, 10. Jan. 1890.)

Azt is figyelembe kell venni azután, hogy a család nevelői kötelezettsége nemcsak a vallási és erkölcsi nevelésre vonatkozik, hanem a testire és polgárra is, főképp amennyiben ezeknek közül van a valláshoz és az erkölchöz.

A családnak ezt az elvitathatatlan jogát többször jogilag is elismerték olyan nemzetek, amelyek a természetjogot még tisztelik a polgári rendelkezésekben. Így, hogy példát idézzünk, újabban az Északamerikai Egyesült Államok szövetségének legfőbb bírósága egy nagyfontosságú vitában ekként döntött: «Az államnak semmiféle általános joga nincsen, hogy egységes nevelési típust rendeljen az ifjúság számára és kényszerítse, hogy csakis az állami iskolákban tanuljon». S hozzáfűzi a természetjogból vett megokolást: «A gyermek nem az államnak pusztá teremténye; azokat, akik nevelik és irányítják, megilleti az a jog s vele együtt a szigorú kötelesség, hogy neveljék és kötelességei teljesítésére előkészítsék.» (1925 jún. 1.)

A történelem rá a tanu, különösen az újabb időkben, hogy az állam a családnak a Teremtőtől kölcsönzött jogait megsértette és megsérti és

ugyancsak a történelem fényesen bizonyítja, hogy az Egyház azt mindig megvédte és oltalmazta. És ennek legjobb bizonyítéka, hogy a családok különös bizalommal viseltetnek az Egyház iskolái iránt, amint nemrég bíboros államtitkárunkhoz intézett egyik levelünkben írtuk: «A családok a kereszténység első napjaitól egészen napjainkig hamar észrevették, hogy ez így van és ezért az atyák és anyák, még a kevésbé hívők vagy hitetlenek is, ezerszámra küldik és hozzák gyermekeiket az Egyháztól alapított és irányított nevelő intézetekbe». (1929 május 30.)

Az apai ösztön, amely Istentől ered, bizalommal fordul az Egyház felé, mert biztos arról, hogy nála a család jogainak védelmét megtalálja, vagyis azt az összhangot, amelyet Isten adott bele a dolgok rendjébe. S valóban, az Egyház tudatában lévén egyetemes isteni küldetésének és kötelességének, hogy minden embernek az egyedül igaz vallást kell követnie, fáradhatatlanul követeli magának a jogot és emlékezteti a szülőket kötelességükre, hogy megkereszteltessék és keresztény módon neveljék a katolikus szülők gyermekeiket. És ezért oly féltékenyen őrködik a családnak természetjogon alapuló nevelési kötelessége felett, hogy nem egyezik bele, csakis határozott feltételek és biztosítékok mellett, hogy a hitetlenek gyermekeit megkereszteljék, vagy neveltetésükről rendelkezzenek a szülők akarata ellen mindaddig, amíg a gyermekek nem tudják maguktól meghatározni, hogy szabad akaratból elfogadják a hitet. (Cod. I. C. c. 750.)

Ezért két nagy fontosságú tény az, amire már idézett beszédünkben rámutattunk: «Az Egyház a családok rendelkezésére bocsátja nevelő és tanító hivatalát; viszont a családok lelkes örömmel sietnek hozzá s százával, ezrével bízzák az Egyházra fiaikat. Az említett két igazság bizonyítja és nyilvánvalóvá teszi a harmadik igazságot, melynek kiváló erkölcsi és szociális fontossága van, azt az igazságot, hogy a nevelés elsősorban, mindenekelőtt és mindenekelőtt az Egyház és a család hivatása, az Egyház és a szülők joga.»

Az Egyháznak és a családnak ezen elsődleges nevelési hivatásából igen nagy előnyök származnak az egész társadalomra, de viszont semmi kár nem éri az állam sajátos jogait a polgárok nevelését illetőleg az isteni Gondviselés által kiszabott rendben.

A természet Szerzője az államot is részesévé tette ezeknek a jogoknak, de nem az atyaság címén, mint az Egyházat és a családot, hanem a

tekintély címén, amely megilleti az időleges közjó előmozdítása miatt, amely épen az ő sajátos célja. Következésképpen a nevelés sem illeti meg az államot ugyanolyan módon, mint az Egyházat és a családot, hanem másféleképpen, sajátos céljának megfelelően.

Már pedig ez a cél, az időleges közjó abban áll, hogy a családok és az egyes polgárok békésen és biztosan élvezzék jogaik gyakorlását és egyszerűs mind a legnagyobb lelki és anyagi jólétet, amely a jelen életben lehetséges, az egységes és jól megosztott munka alapján. Az államnak a feladata tehát kettős: a védelem és a segítség; nem pedig elnyelni a családot és az egyént, vagy magát azok helyébe feltolni.

Ezért a nevelés dolgában az államnak joga, vagy jobban mondva kötelessége, hogy törvényeiben megvédje a család elsődleges jogát — amelyet fentebb leírtunk — a gyermek nevelésére és hogy következképpen tiszteletben tartsa az Egyház természetfölötti jogát a keresztény nevelésre.

Hasonlóképpen az állam érdeke, hogy megvédje a gyermek jogát, ha a szülők munkája testileg vagy erkölcsileg hiányos volna, akár tehetetlenségük, akár méltatlanság folytán, mivel nevelői joguk, mint már mondtuk, nem feltétlen és zsarnoki, hanem a természeti és az isteni törvénytől függ és ezért az Egyház tekintélye és ítélete alatt áll, úgyszintén az állam jogi felügyelete és oltalma alatt a közjó szempontjából; hiszen a család nem tökéletes társaság, amely a tökéletesedéséhez szükséges összes eszközökkel rendelkeznek. De ebben a kivételes esetben sem lép az állam a család helyébe, hanem pótolja a hiányt és ellátja a szükséges eszközökkel, magától értetődően a gyermek természetes jogaival és az Egyház természetfeletti jogaival összhangban.

Általában véve az államnak további joga és kötelessége, hogy megvédje — a helyes ész és a hit szabályai szerint — az ifjúság erkölcsi és vallási nevelését és hogy elhárítsa az azzal ellentétben álló nyilvános okokat.

Főképpen az állam feladata, hogy a közjó érdekében minden módon előmozdítsa az ifjúság nevelését és tanítását. Először és önmagában azzal, hogy kedvez és segít az Egyház és a család kezdeményezésének és munkájának, hogy az minél hathatósabb legyen, amit a történelem és a tapasztalat is bizonyít. Azután hogy ezt a munkát pótolja és tökéletesíti ott, ahol az nem elég, iskolák és intézetek felállításával, mert az állam mindenki másnál jobban el van látva ily eszkö-

zökkel, amelyek rendelkezésére állanak az összesség szükségleteire és méltányos, hogy azoknak javára fordítsa, akiktől származnak. (1929 május 14.)

Azonkívül az állam megkívánhatja és ezért gondoskodhatik is róla, hogy polgárai ismerjék hazafias és nemzeti kötelességeiket és tekintettel korunk helyzetére, a közjó érdekében megköveteli az értelmi, erkölcsi és fizikai kultúra bizonyos fokát.

Mindazonáltal világos, hogy mindezekben a nevelési és oktatási irányításokban az államnak tiszteletben kell tartania az Egyház és a család veleszületett jogait a keresztény nevelésre vonatkozólag, továbbá, hogy köteles figyelembe venni az osztó igazságot. Ezért igazságtalan és megengedhetetlen minden nevelési vagy iskolai monopólium, amely fizikai vagy erkölcsi kényszerrel rászorítaná a családokat, hogy a keresztény lelkiismeret kötelességei ellenére, vagy azok törvényes előjogai ellenére is az állami iskolákba küldjék gyermekeiket.

Ez persze nem szünteti meg az államnak azon jogát, hogy az államügyek helyes intézése és a belső és külső béke megóvása érdekében, a közjóra annyira szükséges dolgok miatt, amelyek különleges képesítést és előkészületet igényelnek, fenntartsa magának bizonyos hivataloknak, nevezetesen a katonaságnak előkészítésére szolgáló iskolák alapítását és irányítását, csak vigyázzon, hogy ne sértse az Egyháznak és a családnak őket megillető jogait. Hasznos, ha ezt a figyelmeztetést részletesen megismételjük, mivel napjainkban (amikor túlzott nemzeti érzés harapózik el, amely egyébként ellensége az igazi békének és virágzásnak) megesisik, hogy túllépik a méltányosság határait a férfiifjúság katonailag szervezett ügynevezett testnevelésében, (sőt olykor még a leányokéban is, ellentétben az emberi dolgok természetével), gyakran még telhetetlenül azt az időt is igénybe véve, mint például a vasárnapot, melyet pedig a vallási kötelességeknek és a családi tűzhely szentélyének kellene szentelni. Egyébként nem akarjuk korholni azt a jót, ami megvan a fegyelem és a megengedett vitézség szellemében, hanem csupán a túlzást, amilyen pl. az erőszak szelleme, amelyet nem szabad összetéveszteni a bátorság szellemével, sem pedig a katonai hősiesség nemes érzelmével a haza és a közrend védelmében; vagy mint amilyen továbbá az atlétika felmagasztalása, amely az igazi testnevelésnek még a pogány klasszikus korban is az elkorcsosulását és a hanyatlását jelentette.

Azután általában nemcsak az ifjúság, hanem az összes korok és osztályokkal szemben az állam feladata az ügynevezett polgári nevelés, amely abban áll, hogy az állam tagjainak az értelmi megismerés, képzelet és érzékelés olyan tárgyait mutassa be, amelyek az akaratot a tisztességes dolgokra irányítják és azt bizonyos erkölcsi szükségyszerűséggel rávezetik; történjék ez akár pozitív módon, amely ily tárgyakat kézhez juttat, akár negatív módon, amely az ellenkezőket elhárítja. (P. L. Taparelli, Saggio teor. di Diritto Naturale.) Ennek a polgári nevelésnek, amely annyira széles és sokoldalú, hogy szinte magában foglalja az államnak minden munkáját, mely a közjóra irányul, aminthogy az igazság szabályai szerint kell kialakulnia, úgy nem kerülhet ellentétbe az Egyház tanításával sem, amely ezen szabályoknak Istentől rendelt tanítója.

Mindaz, amit eddig mondtunk az állam munkájáról a nevelés ügyében a «De Civitatum constitutione christiana» katolikus tan tiszta és változatlan alapján nyugszik, amelyet oly mesterien fejtett ki elődünk, XIII. Leó, különösen az «Immortale Dei» és «Sapientiae christianae» című enciklikáiban. «Isten két hatalom között osztotta meg az emberi nem kormányzását: az egyházi és a polgári között, egyiket az isteni dolgok élére állítva, a másikat az emberiek élére. Mindkettő legfőbb, mindenik azonban a maga rendjében; az egyiknek és a másiknak is megvannak a maga meghatározott határai, amelyeket saját természete és legközelebbi célja jelölt meg; oly módon, hogy mintegy zárt körnek mondhatjuk azt a területet, amelyen belül kizárólagos joggal fejti ki tevékenységét mindegyik. De mivel az egyik és másik hatalomnak is ugyanazok az alattvalói, megeshetik, hogy ugyanazok a dolgok, bár különböző szempontból, mind a kettő ügykörébe és ítélete alá tartoznak, lehetetlen hát, hogy a gondviselő Isten, akitől mindkettő származik, okos renddel mindeniknek ki ne jelölte volna a maga útját. A hatalmak, melyek vannak, Istentől rendeltettek.»

Az ifjúság nevelése is épen ilyen dolog, amely az Egyházat is és az államot is megilleti, «bár különböző módon», amint fentebb mondtuk. «Tehát — folytatja XIII. Leó — a két hatalom között jól rendezett összhangnak kell uralkodnia, amit nem épen helytelenül hasonlítanak össze a léleknek és a testnek a működésével, amelyek az emberben egyesülnek. Hogy milyen és mekkora legyen az, az másképen nem bírálható el, mint — ahogy

mondottuk — mindkettő természetét figyelembe véve, tekintettel a céljuk kiválóságára és nemesiségére; az egyiknek sajátosképen gondjaira van bízva a mulandó dolgoknak használata, a másiknak pedig kötelessége, hogy az égi és az örök dolgokról gondoskodjék. Tehát mindaz, ami az emberi dolgokban valami módon szent, mindaz, ami a lelkeknek üdvére és az Isten tiszteletére vonatkozik, akár természeténél fogva, akár a cél szempontjából, amelyre törekszik, mindaz az Egyház hatalma és ítélete alá tartozik; a többi azonban, ami polgári és politikai jellegű, helyes, hogy a polgári hatóságtól függjön, mivel maga Jézus Krisztus megparancsolta, hogy adják meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené.»

Aki ezeket az elveket tagadná és vonakodnék azokat a nevelésre alkalmazni, annak szükségképpen azt is tagadnia kellene, hogy Krisztus az Egyházat az emberek örök üdvössége számára alapította és állítania kellene, hogy a polgári társadalom nincs alávetve Istennek, a természeti és isteni törvényeknek. Ami nyilvánvalóan istentelen, a józan ésszel ellenkező és nevezetesen a nevelés dolgában veszélyes az ifjúság helyes kialakítására és biztosan romboló hatású magára a polgári társadalomra és a közjóra is. És viszont ezen elveknek alkalmazása nagyban hasznára lehet a polgárság helyes kialakításának. A tények elég bőven bebizonyították ezt minden időben; azért miként Tertulián a kereszténység első századaiban az Apologeticus-ában, szent Ágoston pedig a maga idejében az Egyház összes ellenségeit joggal verhetette vissza, úgy mi is vele ismételhjük napjainkban: «Azok, akik azt mondják, hogy Krisztus tana ellensége az államnak, mutassanak nekünk egy olyan sereget, mint amilyenek Krisztus tanítása szerint kell a katonának lenni; mutassanak nekünk olyan alattvalókat, olyan férjeket, olyan házastársakat, olyan szülőket, olyan gyermekeket, olyan gazdákat, olyan szolgákat, olyan királyokat, olyan bírákat, végül olyan adófizetőket és végrehajtókat, amilyenekké a keresztény hit nevel és merészeli még azután is az állam ellenségének nevezni. Sőt talán inkább nem fognak habozni megvallani, hogy — ha betartják szabályait — nagy üdvössége az államnak.» (Ep. 138.)

S a nevelésről tárgyalva épen jókor jegyezhetjük meg, milyen helyesen fejezte ki ezt a katolikus igazságot, amelyet a tények a legújabb időben megerősítettek, a reneszánsz korában egy egyházi író, aki a keresztény nevelés terén nagy érdemeket

szerzett, a jámbor és tudós Silvio Antoniano bíboros, a csodálatos nevelőnek, néri szent Fülöpnek a tanítványa, borromei szent Károlynak tanítója és latin leveleinek titkára, akinek kérésére és sugalmazására írta arany könyvecskéjét «Az ifjak keresztény neveléséről», ahol így érvel:

«Minél inkább megegyezik a világi hatalom a lelkiel s azt segíti és előmozdítja, annál biztosabb az állam fennmaradása. Mert míg az egyházi kormányzó törekszik kialakítani a jó keresztényt, tekintéllyel és lelki eszközökkel saját célja szerint, azalatt egyúttal szükségszerűen arról is gondoskodik, hogy jó polgárt neveljen, amilyennek a politikai hatalom alatt kell lenni. Ami be is következik, mert a római katolikus anyaszentegyházban, az Isten államában teljesen egy a jó polgár és a derék ember. Ezért súlyosan tévednek azok, akik ennyire összetartozó dolgokat szétválasztanak és akik azt hiszik, hogy jó polgárokat más szabályokkal és más úton is nevelhetnek, mint ahogyan a jó keresztényt nevelik. Csak beszéljen és vitatkozzék az emberi bölcsesség, amennyit akar, nem lehet, hogy igaz békét és ideiglenes nyugodtságot hozzon létre az, ami ellenkezik és eltávolodik a békétől és az örök boldogságtól.»

Sem az állam, sem a tudomány, sem a tudományos módszer, sem a tudományos kutatás ne féljenek az Egyház nevelői hivatásától. A katolikus intézményeknek, a tanításnak és a tudománynak bármely fokozatához tartozzanak, nincs szükségük védelemre. Az a közkedveltség, amelynek örvendenek, azok a dicséretetek, amelyekkel elhalmozzák őket, a tudományos eredmények, amelyeket felmutatnak és még inkább azok a tökéletesen és finoman előkészített alanyok, akikkel a közhivatalokat, foglalkozási ágakat, a tanítást és az életet mindenféle vonatkozásában ellátják, elég élénk tanubizonyosságot tesznek mellette.

Ezek a tények különben fényes bizonyítékai annak a katolikus tannak, amelyet a vatikáni zsinat meghatározott: «A hit és az ész nemcsak hogy nem kerülhetnek egymással ellentétbe, hanem kölcsönösen segítik egymást, mivel a józan ész a hit alapjait bebizonyítja és fényével az isteni dolgok tudományát emeli, a hit pedig megszabadítja és megoltalmazza az értelmet a tévelyektől és azt különböző ismeretekkel gazdagítja. Ezért annyira távol áll az Egyháztól az, hogy a művészetek és a tudományok művelését gátolja, hogy maga is sokban segítségére van és előmozdítja azokat. Nem nézi le s nem veti meg azokat az előnyöket, amelyek abból az emberiség életére

származnak, sőt hirdeti, hogy amint azok Istentől, a tudományok Urától származnak, úgy — ha helyesen kezelik — kegyelmével Istenhez vezetnek. S valóban nem tiltja, hogy a tudományok saját területükön megmaradva saját elveiket és tudományos módszereiket használják; hanem ezt a jogos szabadságot elismerve csak arra vigyáz, nehogy szembekerülve az isteni tannal tévelyeket hirdessenek, avagy átlépve saját határait, nehogy betörjenek és feldőljenek a hit mezejét.» (Sess. 3, cap. 4.)

A jogos tudományos szabadságnak ez a szabálya egyszersmind a jogos didaktikai szabadságnak vagy a helyesen értelmezett tanítási szabadságnak is sérthetetlen szabálya; ezt kell betartani bármilyen tanításban, legszigorúbban pedig az ifjúság tanításában, egyrészt mert sem hivatalos, sem magán tanítónak sincs abszolút nevelési joga, hanem csak részesedett joga; másrészt mert minden keresztény gyermeknek szigorú joga van az Egyház tanával azonos tanításra, amely az igazságnak oszlopa és alapja és súlyos jogtalanságot követne el az, aki az ifjúságnak a tanító iránt megnyilvánuló bizalmával, tapasztalatlanságával és a korlátlan, nem létező és hamis szabadságra való hajlamosságával visszaélve hitüket megrendítené.

A nevelés alanya. Valóban nem szabad szem elől elveszteni, hogy a keresztény nevelésnek az alanya az egész ember, a természet egységében összeforrott lélek és test, összes természetes és természetfölötti tehetségeivel, amilyenek a helyes ész és a kinyilatkoztatás tanítja: tehát az eredeti állapothól kiesett, de Krisztustól megváltott és a természetfölötti helyzetébe visszahelyezett, Isten fogadott fiává fölemelt ember, bár nem a test halhatatlanságának és hajlamai épségének természetenkívüli kiváltságai. Vagyis természetében az eredeti bűn következményeivel, különösen az akarat gyöngeségével és a rendetlen kívánságokkal.

«Balgaság van kötve a gyermek szívéhez, de a fegyelem vesszeje elúzi azt». (Péld. XII, 15.) Tehát le kell nyesegetni a rendetlen hajlamokat, a jókat segíteni és irányítani kell a leggyengédebb kortól kezdve és mindenekfelett meg kell világítani az értelmet és megerősíteni az akaratot a természetfölötti igazságokkal és a kegyelem eszközeivel, amelyek nélkül nem lehet sem a rendetlen hajlamokat megfékezni, sem pedig az Egyháznak nevelői tökéletességét elérni, amelyet Krisztus tökéletesen és teljesen az isteni tannak és a szentségeknek, mint a kegyelem hathatós eszközeinek megadott.

Ezért hamis minden pedagógiai naturalizmus, amely bármilyen módon kizárja, vagy kisebbiti az ifjúság nevelésében a keresztény természetfeletti alakítást és téves minden nevelési módszer, amely egészben vagy részben az eredeti bűnnek és a kegyelemnek tagadásán vagy mellőzésén alapszik és egyedül az emberi természet erőire támaszkodik. Ilyenek általában azok a különböző nevű mai rendszerek, amelyek a gyermek állítólagos autonómiájára és korlátlan szabadságára hivatkoznak és amelyek csökkentik, sőt mi több elnyomják a nevelő tekintélyét és munkáját, azáltal, hogy a nevelés művében a gyermeknek kizárólagos kezdeményezési elsőbbséget és minden magasabb természeti és isteni törvénytől független tevékenységet tulajdonítanak.

Ha ezek a kifejezések, bár burkoltan, a növekedék tényleges és mindig öntudatosabbá váló együttműködésének szükségességét akarnák kifejezni a nevelésben; ha ezzel a zsarnokságot és az erőszakot (ami különben nem okos javítás) akarnák száműzni a nevelésből, akkor igazuk volna, de akkor ez nem újság, amit az Egyház nem tanított volna és a hagyományos keresztény nevelés gyakorlásában ne alkalmazott volna, ahogy az Isten is hasonlóképpen bánik teremtményeivel, akiket tényleges együttműködésre szólít fel, mindeniket saját természete szerint, mivel az ő bölcsesége «elér a végtől a végig erősen és mindent kellemesen elrendez». (Bölcs. VIII, 1.)

Azonban e kifejezések szokásos értelmével és magával a ténnyel a nevelést akarják kivonni az isteni törvény minden függésétől. Innen áll elő napjainkban az a valóban furcsa dolog, hogy nevelők és bölcselők törlik magukat a nevelés általános erkölcsi kódexének feltalálásán, mintha nem léteznék sem a tízparancsolat, sem az evangéliumi törvény, sem a természet törvénye, melyet Isten az ember szívébe írt, a helyes ész kinyilvánított és Isten pozitív kinyilatkoztatással a tízparancsolatban kodifikált. S ugyancsak ezek az újítók, mintegy megvetésből, a keresztény nevelést heteronomnak, passzívnak, túlhaladottnak szokták nevezni, mivel az Isten tekintélyen és szent törvényén alapszik.

De nyomorultul csalódnak, amikor azt hiszik, hogy felszabadítják a gyermeket, amint mondják, a valóságban pedig inkább vak gögjük és rendetlen szenvedélyeik rabszolgájává teszik őket, mivel e hamis rendszerek logikai következményeképpen mint az állítólagos autonóm természet törvényes követelményei lesznek törvényesítve e szenvedélyek.

De ebben a nemcsak üres, hanem hamis, tiszteletlen és veszélyes követelésben még rosszabb az, hogy a természetes és profán kutatás, kísérletezés és ítélkezés tárgyává akarja tenni a nevelésre vonatkozó természetfölötti tényeket, mint pl. a papi, vagy a szerzetesi hivatást, vagy általában a kegyelem titokzatos működését, amely a természeti erőket felfokozva, azokat messze túlszárnyalja és semmiképen sem lehet fizikai törvényeknek alárendelni, mivel «a szél ahol akar, ott fúj». (Ján. III, 8.)

Igen veszélyes továbbá az a naturalizmus, amely napjainkban előnti a nevelés legkényesebb területét, mint amilyen az erkölcsök tisztessége. Nagyon is elterjedt az a tévely, mely végzetes balhiedellel és durva szóval az ú. n. szexuális nevelésen fáradozik, botorul azt gondolva, hogy megvédheti az ifjúságot az érzéki veszélyektől tisztán természetes eszközökkel, mint amilyen a vakmerő, pláne nyilvános és különbség nélkül mindenki számára rendezett megelőző felvilágosítás és ami még rosszabb: hogy egyidőre még alkalmat is nyujtanak neki, hogy, mint mondják, hozzászokjanak és lelkük felvérteződjék a veszélyekkel szemben.

Ezek súlyosan tévednek, mert nem akarják elismerni az emberi természetnek vele született gyengeségét és azt a törvényt, amelyről az apostol beszél, hogy az ész törvényével ellenkezik (Róm. VII. 23.) és nem ismerik a tapasztalatot sem, amely azt tanítja, hogy különösen az ifjakban, a bűn a jó erkölcsök ellen nem annyira a tudatlanságnak, mint inkább a bűnalkalmaknak kiszolgáltatott és a kegyelem eszközeitől eléggé meg nem erősített gyöngye akarataknak a következménye.

Ebben a kényes kérdésben, ha a körülményekre való tekintettel valamely egyéni felvilágosítás szükségessé válik, alkalmas időben annak a részéről történjék, akinek Istentől nevelői hivatása és kegyelmi állapota van és tartsa be mindazon óvintézkedéseket, amelyeket a hagyományos keresztény nevelés ismer és az idézett Antoniano eléggé leír, amikor azt mondja:

«Oly nagy a mi nyomorúságunk és hajlandóságunk a bűnre, hogy gyakran ugyanazok a dolgok, amelyeket a bűn ellenszerének mondanak, alkalom és ösztönzés lehet magára a bűnre. Ezért rendkívül fontos, hogy az atya, amikor fiával ily kényes dologról tárgyal, legyen óvatos és ne menjen bele azokba a részletekbe és különféle módozatokba, amelyekkel ez a pokoli hidra megmérgezi a világ nagy részét; meg ne történjék, hogy ahelyett,

hogy kioltaná, fölkelti és oktalanul lángra lobbantja e tüzet a gyermek egyszerű és gyengéd keblében. Általánosságban szólva, amíg a gyermekkor tart, elég azokat az eszközöket igénybe venni, amelyek eredménnyel vezetnek be a tisztaság erényét és elzárják az utat a bűn előtt.» (Silvio Antoniano idézett művéből.)

Hasonlóképpen téves és kárhuzatos a keresztény nevelésre az ú. n. koedukáció rendszere, amely szintén az eredeti bűnt tagadó naturalizmuson alapszik, azonkívül hogy e rendszer összes követői az eszmék siralmas összezavarásában a törvényes emberi együttélést összetévesztik a különbségeket eltüntető egyenlőséggel. A Teremtő rendelte a két nem tökéletes együttélését, de csak a házasság egységében és fokként lefelé a családban és a társadalomban. Továbbá magában a természetben, amely szervezetben, hajlamokban és képességekben különbözőkké teszi őket, semmi bizonyíték sincs arra, hogy a két nem kölcsönös felcserélődése vagy pláne egyenlővé tétele lehetséges vagy szükséges volna. A Teremtő bölcs tervei szerint az a hivatásuk, hogy egymást kölcsönösen kiegészítsék a családban és a társadalomban épen különbségük által, amelyet ezért fenn kell tartani és előmozdítani a nevelésben a szükséges megkülönböztetéssel és a megfelelő elválasztással az életkor és körülmények szerint. Ezeknek az elveknek kell érvényesülniök megfelelő időben és helyen, a keresztény okosság szabályai szerint, az összes iskolákban, különösen a zsendülő növekedés legkényesebb és legdöntőbb korában, amilyen épen az ifjú kor; úgyszintén a tornagyakorlatokban és játékban, különös tekintettel a keresztény illemre a leányifjúságban, amelynek súlyosan visszatetsző minden kiállítás és nyilvánosság.

Megemlékezően az isteni Mester félelmetes szavairól: «Jaj a világnak a botrányokért» (Máté XVIII, 7.) kérve kérünk titeket, Tisztelendő Testvérek, hogy éber figyelemmel kísérjétek e veszélyes tévelyeket, amelyek széles körben terjednek a keresztény nép között, az ifjúság végtelen kárára.

A tökéletes nevelés elérésére nagyon fontos, hogy vigyázzunk, miszerint mindazok a föltételek, amelyek a növendéket körülveszik kialakításának időszakában, azaz a körülmények összessége, amelyet környezetnek szoktak nevezni, a szándékolt célnak jól megfeleljenek.

A nevelés első természetes és szükséges környezete a család, amelyet épen erre rendelt a Teremtő. Ezért rendszerint a leghathatósabb és

Koedu-
káció.

A környe-
zet.

Család.

legtartósabb nevelés az, amelyet az ember a jól rendezett és fegyelmezett keresztény családban kap és ami annál hathatósabb, minél fényesebben és állhatatosabban ragyog a szülők jó példája mindenekelőtt és a többi hozzátartozóké.

Nem szándékozunk itt a családi nevelést tárgyalni, még csak főbb pontjaiban sem, mert olyan bő anyag az, amelyről külön értekezések, régiek és újabbak jelentek meg sok kiváló katolikus szerzőtől, akik között különös említésre tarthat számot a kiváló Antonianónak már említett arany könyvecskéje: «Della educazione cristiana dei figliuoli» (Az ifjak keresztény neveléséről), melyet borromei szent Károly nyilvánosan olvastatott a templomban összegyűlt szülőknek.

De mégis, Tisztelendő Testvérek s Kedvelt Fiaink, különös módon akarjuk felhívni figyelmeteket a családi nevelés mai siralmas lezüllesztésére. A világi és földi élet hivatalaihoz és életpályáihoz, amelyek bizonyára kisebb jelentőségűek, hosszú tanulmányokat és pontos készületet követelnek, de viszont a gyermeknevelés alapvető kötelessége és hivatása számára kevésbé vannak a nagyon anyagi gondokba merült szülők előkészítve. A családi környezet befolyásának gyöngüléséhez hozzájárul ma az a tény is, hogy majd mindenütt arra törekszenek, hogy a gyermeket már a leggyengébb évektől minél inkább eltávolítsák a családtól, különböző, akár gazdasági, ipari vagy kereskedelmi, akár politikai ürügyek alatt; és van egy ország, ahol a gyermekeket kiragadják a család öléből, hogy Isten nélküli egyesületekben és iskolákban vallástalanságra és gyűlöletre neveljék őket a legszélsőségesebb szocialista elméleteik szerint.

Ezért az Úr Jézus szívére kérve kérjük a lelkek pásztorait, hogy ragadjanak meg minden eszközt, tanításaikban és hitoktatásaikban, szavukkal és széles körben terjesztett írásaikkal, hogy emlékeztessék a keresztény szülőket súlyos kötelességeikre, nemcsak elméletben vagy általánosan, mint inkább gyakorlatiasan és részletesen gyermekeik vallásos, erkölcsi és polgári nevelésére vonatkozólag és hívják fel figyelmüket a saját példaadásukon kívül a legalkalmasabb módszerekre, hogy azt eredményesen végrehajthassák. A nemzetek apostola sem átalotta leveleiben ilyfajta gyakorlati oktatást nyújtani, különösen az efezusiakhoz írt levelében, ahol többek közt így figyelmeztet: «Ti atyák! ne ingereljétek haragra gyermekeiteket» (Ef. VI, 4.); ami nem annyira a túlhajtott szigorúságnak az eredménye, mint főleg a türelmetlenségnek, a feddés művészete nem ismerésének és a családi

fegyelem ma nagyon is általános meglazulásának az eredménye, ami folytán felburjánznak az ifjúságban a megfélemlen szenvedélyek. Ezért vigyázzanak a szülők és az összes nevelők, hogy helyesen használják az Istentől nyert tekintélyt, akinek ők igaz értelemben helyettesei, nem saját kényelmükre, hanem a gyermekek helyes nevelésére, a szent és gyermeki «istenfélelemben, amely a bölcsesség kezdete», amelyen egyedül alapszik szilárdan a tekintélytisztelet, amely nélkül nincs rend, sem nyugalom, sem valamelyes jólét a családban és a társadalomban.

A bukott emberi természet gyöngeségének megerősítéséről gondoskodott az isteni Jóság kegyelmének bőséges segítségével s azzal a számtalan eszközzel, amelyben oly gazdag az Egyház, Krisztusnak nagy családja, amely épen ezért a legszorosabban és legharmonikusabban összekötött nevelői környezet a keresztény családdal.

Az Egyháznak ez a nevelői környezete magában foglalja nemcsak a szentségeket, a kegyelemnek istenileg hathatós eszközeit és a csodálatos módon nevelő hatású szertartásokat, nemcsak a keresztény templom fogalmát, amely a liturgia és a művészet nyelvén szintén csodálatosan nevelő, hanem az iskolák nagy tömegét és változatosságát, egyesületeit és mindennemű intézményeit, melyeknek az a céljuk, hogy az ifjúságot az irodalom és a tudományok tanulmányával, sőt magával az üdüléssel és a testneveléssel együtt vallásos jámborságra neveljék. És ebben a kimeríthetetlen termékenységű nevelői munkában amily csodálatos s egyszersmind felülmúlhatatlan az Egyház anyai gondoskodása, époly csodálatos az a főntemlített összhang, amelyet fenn tud tartani a keresztény családdal, minélfogva valóban elmondhatjuk, hogy az Egyház és a család a keresztény nevelésnek egy templomát alkotják.

Mivel szükséges, hogy az új nemzedék oktatást nyerjen a művészetekben és a tudományokban, aminek következtében halad és virágzik a polgári együttlét és mert erre a munkára a család önmagában elégtelen, így született meg az iskola szociális intézménye először, s ezt jól jegyezzük meg, a család és az Egyház kezdeményezésére, sokkal előbb, mint az állam munkájára. Ezért az iskola, tekintve történeti eredetét, természeténél fogva a családnak és az Egyháznak segítő és hiánypótló intézménye; és ezért erkölcslogikai szükségszerűséggel nemcsak hogy nem szabad ellentétbe kerülnie, hanem pozitíve meg kell egyeznie a másik két tényezővel, a legtökéletesebb erkölcsi egység-

ben, amely csak lehetséges, hogy így a családdal és az Egyházzal együtt a keresztény nevelésnek egy szentélyét alkothassák, mert ellenkező esetben céljától eltérne és a rombolás eszközévé válnék.

Ezt nyíltan elismerte egy világi író is, akit pedagógiai iratai miatt annyira ünnepelek (bár nem mindenben dicséretreméltó, mert a liberálistól van megfertőzve), aki azt vélte: «Az iskola, ha nem templom, akkor barlang»; továbbá: «Amikor a tudományos, szociális, családi, vallásos nevelés nincsenek összhangban, az ember boldogtalan, tehetetlen». (N. Tommaseo, *Pensieri sull'educazione*, I. 3, 6.)

Épen ebből következik, hogy a nevelés alapelveivel ellenkezik az ú. n. semleges, vagy laikus iskola, amelyből kizárják a vallást. Ily iskola gyakorlatilag különben sem lehetséges, mert a valóságban vallástalanná lesz. Főlösképpen megismételnünk azt, amit ebben a kérdésben elődeink, különösen IX. Pius és XIII. Leó kinyilvánítottak, akiknek idejében kezdett dühöngeni a laicizmus a nyilvános iskolákban. Mi felújítjuk és megerősítjük nyilatkozataikat és a szent kánonok előírásait, amelyek az akatholikus vagy semleges, vagy vegyes iskolák látogatását, azaz olyanokét, amelyek egyformán nyitva állnak katholicusoknak és akatholikusoknak különbség nélkül, eltiltja a katholicus gyermekeknek és csak az illetékes püspök ítélete alapján a hely, idő meghatározott körülményei között és különleges óvadék mellett túri. (Cod. J. C. c. 1374.) És katholicusok számára még az a vegyes iskola sem engedhető meg, amelyben, bár vallásos tanításukról gondoskodás történt, a többi tanítást nem katholicus tanítóktól kapják akatholikus növendékekkel együtt.

Pusztán az a tény, hogy valahol vallásoktatás van (gyakran igen szűkmarkúan), még nem tesz egy iskolát az Egyház és a keresztény család követelményeinek megfelelővé és méltóvá arra, hogy katholicus növendékek látogassák. Ehhez az szükséges, hogy az egész tanítást s az iskola egész berendezését: tanerőket, tanmenetet és könyveket, minden tárgyban keresztény szellem hasson át az Egyház irányítása és anyai felügyelete mellett oly módon, hogy a vallástalan az egész tanításnak az alapja és koronája legyen az összes fokozatokon, nemcsak az elemiben, hanem a közép- és a felsőiskolákban is. «Szükséges — hogy XIII. Leó szavaival éljünk —, hogy nemcsak meghatározott órákban tanítsák az ifjaknak a vallást, hanem hogy az egész nevelés keresztény

jámborságot leheljen. Ha ez hiányzik, ha ez a szent lehellet nem járja át és nem melegíti a tanítók és növendékek lelkét, nagyon kevés hasznot merítenek bármely tanból és gyakran nem csekély károkat tapasztalnak». (Ep. enc. *Militantis Ecclesiae*, 1. aug. 1897.)

Ne mondja senkise, hogy az állam vallásilag megosztott nemzeteknél képtelen másképp ellátni a nyilvános tanítást, mint csak semleges vagy vegyes iskolával; mivel az állam észszerűbben és könnyebben is megoldhatja ezt a kérdést, ha szabaddá teszi és megfelelően támogatja az Egyház és a családok kezdeményezését és munkáját. És hogy ez kivihető, a családok megelégedésére, a tanítás, a béke és a köznyugalom előnyére, azt bizonyítja azoknak a vallásilag megosztott nemzeteknek a példája, amelyeknél az iskolai rendelkezés megfelel a családok nevelői jogának s nemcsak ami az egész tanítást illeti — különösen a tiszta katholicus iskolákban a katholicusok számára —, hanem ami az osztó igazságot is illeti, a pénzbeli támogatást az állam részéről a szülőktől akart egyes iskoláknak.

Vegyes vallású vidékeken az is megtörténik, a katholicusoknak nem csekély megterhelésével, hogy a püspöki kar vezetésével és a világi és szerzetes papság fáradhatatlan munkásságával saját költségükön tartanak fenn katholicus iskolákat gyermekeik számára, amint azt lelkiismeretük súlyos parancsa megköveteli és nagylelkűséggel és dicséretes állhatatossággal kitartanak szándékukban, hogy tökéletesen biztosítsák azt, amit mintegy jelszavuk gyanánt hirdetnek: «Katholicus nevelést, az egész katholicus ifjúság számára, katholicus iskolákban». S ha már hozzájárulását, amint pedig az osztó igazság megkívánja, az államkincstár nem adná meg, akkor legalább nem akadályozhatja meg az államhatalom, amely ismeri a családok jogait és a törvényes szabadság elengedhetetlen feltételeit.

Ahol pedig ezt az elemi szabadságot is akadályozzák és különböző módon hátráltatják, ott a katholicusok a legnagyobb áldozatok árán is fenn fogják tartani és meg fogják védeni iskoláikat és gondoskodni fognak arról, hogy igazságos iskolatörvények hozassanak.

Mindaz, amit a hívek megtesznek, hogy előmozdítsák és megvédjék a katholicus iskolát gyermekeik számára, szintiszta vallásos munka és ezért a Katholicus Akció főfeladata. S ezért különösen kedvesek a mi atyai szívünknek és a legnagyobb dicséretre méltók azok az egyesületek,

amelyek az egyes nemzeteknél annyi buzgalommal dolgoznak ebben a nagyon fontos ügyben.

Amikor a katolikusok gyermekeik számára a katolikus iskoláért küzdenek, ünnepélyesen kijelentjük és jól értse meg és ismerje el mindenki, hogy ezzel még nem csinálnak pártpolitikát a bármely nemzetbeli katolikusok, hanem lelkiismeretük diktálta vallásos munkát teljesítenek; és nem akarják elválasztani gyermekeiket a nemzet testétől és szellemétől, sőt abban akarják nevelni a legtökéletesebb és legcélravezetőbb módon a nemzet üdvére, mivel a jó katolikus, épen a katolikus tan erejénél fogva a legjobb polgár, hazaszerető és becsületes alattvalója a polgári hatóságnak, bármely törvényes kormányforma alatt.

Az ilyen iskolában, az Egyházzal és a keresztény családdal összhangban, nem fog megtörténni az, hogy a különféle tanításokban ellenmondjanak a nevelés világos kárára annak, amit a növendékek a vallástanban hallanak; és ha szükségessé válik, hogy megismertessék velük a tanító a legnagyobb óvatosság mellett a megcáfolandó tévedéseket, ez olyan előkészülettel és a helyes tan olyan ellenmérével fog történni, hogy nem ártalmára, hanem segítségére lesz az ifjúság keresztény nevelésének.

Hasonlóképen az ilyen iskolában a honi nyelvnek és a klasszikus irodalomnak a tanulása sem mehet az erkölcsök szentségének rovására; mert a keresztény tanító a méhek példáját követi, amelyek a virág legtisztább részét szedik fel és ott hagyják a többit, amint szent Vazul tanítja, az ifjakhoz szóló beszédében a klasszikus irodalomról. (P. G. t. 31, 570.) Ez a szükséges elővigyázatosság — amit a pogány Quintilianus is sugall — egyáltalán nem akadályozza annak, hogy a keresztény tanító összegyűjtse és felhasználja, ami korunk kutatásaiban és módszereiben igazán jó, megemlékezve arról, amit az Apostol mond: «Mindent vizsgáljatok meg; ami jó, azt tartsátok meg». (I. Tess. V, 21.) Ezért az újnak elfogadása mellett is őrizkedni fog attól, hogy a régit, amit több század tapasztalata jónak és hathatósnak talált, könnyelműen feladja, különösen a latin tanulását, amelyet napjainkban mindjobban látunk hanyatlani, épen azon módszerek helytelen feladása következtében, amelyeket oly gyümölcsözően használt a józan humanizmus és amely különösen nagy virágzásra jutott az Egyház iskoláiban. Ezek a nemes tradíciók megkövetelik, hogy a katolikus iskolákra bízott ifjúság amellest, hogy jól képzett legyen az irodalomban és a tudományokban, teljesen korunk kívánalmai szerint, de egyszersmind

legyen mély és alapos képzettsége különösen a józan filozófiában, távol azok zűrzavaros felületességétől, akik «megtalálták volna talán a szükségest, ha nem keresték volna a fölöslegest». (Seneca ep. 45.) Ezért minden keresztény tanítónak meg kell fontolnia azt, amit XIII. Leó röviden így mondott: «... nagyobb gyorsasággal kell törekedni arra, hogy necsak komoly és alkalmas módszert alkalmazzanak, hanem méginkább arra, hogy maga a tanítás mind az irodalomban, mind a tudományokban legyen mindenben megegyező a katolikus hittel, legfőképp pedig a filozófiában, amelytől nagyrészt függ a többi tudományok helyes irányítása». (Leo XIII., Ep. enc. Inscrutabili, 21 Apr. 1878.)

A jó iskola nem annyira a jó módszerektől, mint inkább a jó tanítóktól függ, akik kiváló előképzettségük és tudásuk mellett, mindenik a maga tárgyában, amelyet tanítania kell és azok mellett az értelmi és erkölcsi tulajdonságok mellett, melyeket az ő fontos hivatásuk megkíván, égnék a tiszta és isteni szeretettől a gondjaikra bízott ifjak iránt; s épen azért, mert szeretik Jézus Krisztust és az ő Egyházát, amelynek ők különösen kedves fiai, őszintén szívükön viselik a családoknak és hazájuknak igaz javát. S ezért nagy vigasz és a hála tölt el Bennünket az isteni Jóság iránt, amikor látjuk, hogy a szerzetesekkel és szerzetesnőkkel együtt mennyi jó tanító és tanítónő — kongregációkba és egyesületekbe tömörülve, hogy jobban művelhessék szellemüket, amelyeket ezért dicsérni és előmozdítani kell, mint a «Katholikus Akció» nemes és hatalmas segítő társait — dolgozik érdeknélkül, buzgón és állhatatosan azon, amit nazianzi szent Gergely a «művészetek művészetének és a tudományok tudományának» nevez, t. i. az ifjúság irányításán és alakításán. Mindazonáltal rájuk is áll az isteni Mester mondása: «Az aratás valóban nagy, de a munkás kevés» (Máté IX, 37.); kérjük azért az aratás urát, hogy még sok ilyen munkást küldjön a keresztény nevelésnek, mely a lelkipásztorok és a szerzetesrendek legfőbb előjáróinak szívügye kell hogy legyen.

Hasonlóképen kell irányítani és szemmel tartani az ifjú nevelését, mert «mint a lány viasz, bűnbe hajló» (Horat. Art. poet.), bármilyen más környezetbe kerül, eltávolítva a rossz alkalmakat és jó alkalmakról gondoskodva, szórakozásaiban és társaságaiban, mivel «a rossz beszédek megrontják a jó erkölcsöket». (I. Kor. XV, 33.)

Ha valaha, hát napjainkban annál inkább szükséges egy ilyen mindenre kiterjedő és pontos

felügyelet, minél jobban megszorodtak az ifjúság számára az erkölcsi és vallási hajótörés alkalmi, különösen az istentelen és szabados könyvek révén, amelyek közül sokat ördögi módon olcsó áron terjesztenek, továbbá a mozgóképszínházak látványosságai és újabban már a rádió közvetítései folytán is, amelyek úgyszólván megsokszorozzák és megkönnyítik az olvasást, akár csak a mozgóképszínház a látványt. Ezek a hatalmas terjesztési eszközök, amelyek ha egészséges elvektől vezetettek, nagy hasznára lehetnek a tanításnak és a nevelésnek, igen gyakran csak a gonosz szenvedélyek feltüzelésének és a nyereségvágynak a szolgálatában állanak. Szent Ágoston sóhajtozott a szenvedély miatt, amely korának keresztényeit a cirkusz látványosságaira ragadta, és drámai élenkséggel beszéli el tanítványának és barátjának Alippiusnak, szerencsére ideiglenes eltévelyedését. (Conf. VI, 8.) Mennyi ifjúi eltévelyedést siratnak a szülők és a nevelők a mai látványosságok és a rossz olvasmányok miatt!

Ezért dicsérni és támogatni kell mindazt a nevelő munkát, amely őszinte keresztény szellemmel az ifjúság iránti buzgóságból arra törekszik, hogy megfelelő könyvekkel és folyóiratokkal megismertesse, különösen a szülőkkel és a nevelőkkel, az erkölcsi és vallási veszélyeket, amelyek könyvekben és látványosságokban csalárdul megbujnak, és iparkodik jó könyveket terjeszteni és előmozdítani az igazán nevelő látványosságokat, nagy áldozatok árán színházakat és mozikat teremtve, amelyekben az erény nemcsak nem veszít el semmit, hanem sokat nyer.

Ebből a szükséges felügyeletből azonban nem következik, hogy az ifjúságot el kell választani a társadalomtól, amelyben neki élnie és lelkét üdvözítenie kell, hanem hogy ma inkább mint valaha, meg kell erősíteni keresztényileg a világ csábításai és tévedései ellen, amely — mint az isteni szó figyelmeztet — mind «a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet büszkesége» (I. János II, 16.); oly módon, hogy amint Tertullianus mondta az első keresztényről, legyenek, amint minden idők igazi keresztényeinek lenni kell, «a világ birtokosai, de nem a tévelyé». (De idololatria, 14.)

Tertullianusnak e véleményével már eljutottunk oda, amit utolsó helyen, de mint főfontosságú dolgot óhajtunk tárgyalni, tudniillik a keresztény nevelés igazi lényegéhez, amilyenek saját céljából kifolyólag kell lennie s miáltal még világosabb lesz az Egyház mindenekfelett álló nevelői hivatása.

A keresztény nevelésnek fő és közvetlen célja ^{A keresztény nevelés célja.} együttműködni az isteni kegyelemmel az igazi és tökéletes keresztény kialakításában: azaz magát Krisztust kialakítani a keresztségből újjászülettekben, az Apostolnak szava szerint: «Fiacskáim, kiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek» (Gal. IV, 19.). Mert az igazi kereszténynek természetfölötti életet kell élnie Krisztusban: «Krisztus, aki a mi életünk» (Col. III, 4.) és minden cselekedetében hirdetnie: «hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen a mi halandó testünkön» (II. Kor. IV, 11.).

Épen ezért a keresztény nevelés magában foglalja az emberi, érzéki és szellemi, értelmi és erkölcsi, egyéni, családi és társadalmi élet összességét, nem hogy azt valamiképen is kisebbitse, hanem hogy felemelje, rendezze és tökéletesítse Krisztus példája és tanítása szerint.

Ezért az igazi keresztény a keresztény nevelés következtében természetfölötti ember, aki állandóan és következetesen a Krisztus példájának és tanításának természetfölötti fényétől megvilágított józan ész szerint gondolkodik, ítél és cselekszik: vagyis, hogy a most használatos nyelven mondjuk, igazán és tökéletesen jellemes ember. Mert nem valami egyéni elvekből fakadó, következetes és szívós viselkedés adja az igazi jellemet, hanem csak az igazság örök elveinek kitartó követése, amit a pogány költő is elismer, amikor dicséri elválaszthatatlanul «az igaz és szándékában erős embert» (Horat. Od. 1. III, od. 3. v. 1.); de másrésről nincs befejezett igazságosság, ha csak meg nem adjuk Istennek azt, amivel Istennek tartozunk, mint az igaz keresztény cselekszik.

A keresztény nevelés így beállított célja a profán világ előtt elvont dolognak tűnik fel, vagy még inkább megvalósíthatatlannak látszik, ami a természetes tehetségek elnyomása vagy megrövidítése nélkül és a földi életre való lemondás nélkül végre nem hajtható; s így a társas együttlét és földi boldogságtól idegennek, a tudomány, művészet és műveltség minden haladása ellenségének tudják. A művelt pogányoknak tudatlanságból és előítéletből fakadó hasonló ellenvetésére — amelyet igen gyakran ismételnék az újabb időkben is — már Tertullianus megfelelt: «Nem vagyunk idegenek az étellel szemben, mi igenis tudjuk, hogy hálával tartozunk az Istennek, Teremtő Urunknak; műveinek semmiféle gyümölcsét vissza nem utasítjuk; csak mérsékeljük magunkat, hogy ne használjuk azokat mérték nélkül és rosszul. S így mi sem élünk ezen a világon fórum és mézár-

szék nélkül, sem fürdők, házak, üzletek, istállók nélkül, sem a ti vásáraitok vagy kereskedelmetek nélkül. Mi veletek együtt hajózunk és katonászkodunk, műveljük a földeket és kereskedünk és ezért kicseréljük portékáinkat és rendelkezésekre bocsátjuk munkáinkat. Hogyan tűnhetünk mi fel haszontalanoknak a ti ügyeitekre nézve, amelyekkel és amelyekből élünk, azt valóban nem látom». (Apol. 42.) Ezért az igaz keresztény nemcsak hogy nem mond le a földi élet dolgairól, sem nem veti meg természetes tehetségeit, hanem még kifejleszti és tökéletesíti azokat, beállítva a természetfölötti életbe, hogy így megnemesítse magát a természetes életet és magának hathatósabb támogatásról gondoskodják nemcsak a lelki és az örök, hanem az anyagi és ideiglenes dolgokban is.

Ezt bizonyítja a kereszténységnek és intézményeinek egész története, amely azonos az igazi művelődésnek és a valódi haladásnak történetével egészen napjainkig. És ezt bizonyítják különösen a szentek, akikben oly termékeny az Egyház, és csakis ő; azok elérték a legtökéletesebb fokban e keresztény nevelés célját és előbbrevitték az emberi társadalmat minden vonatkozásban. Valóban a szentek mindig az emberi társadalom legnagyobb jótevői voltak és lesznek, aminthogy a legtökéletesebb példaképek minden osztály és foglalkozás számára, az élet minden állapotában és helyzetében, az egyszerű földművestől a tudósig, az alázatos kézművestől a hadvezérig, az egyszerű családapától a népek és nemzetek uralkodójáig, az egyszerű leányoktól és háziasszonyoktól a királynőig és császárnőig. És mit mondjunk azoknak az evangéliumi hithirdetőknek anyagilag is mérhetetlen munkájáról, akik a hit fényével együtt elvitték és elviszik a barbár népeknek a művelődés áldásait? Mit mondjunk a szeretet és a szociális munka sokoldalú munkásairól és a szent nevelők és nevelőnők végeláthatatlan csapatáról, akik megörökítették és megsokasították munkájukat a keresztény nevelés termékeny intézményeiben a családok érdekében és a nemzetek felbecsülhetetlen áldására?

Ezek a gyümölcsei a keresztény nevelésnek, melyek épen Krisztus élete és természetfölötti ereje által fejlődnek és alakulnak az emberben; mert Krisztus Urunk, az isteni Mester forrása s adományozója az ilyen életnek és erénynek és példájával egyszersmind általános és hozzáférhető mintaképe az emberi nem minden rétegének, de különösen — az ő munkás, rejtett, engedelmes életének

minden egyéni, családi és társadalmi erényekkel ékes szakában — az ifjúságnak.

S ezek a végtelen értékű nevelői kincsek, amelyeket csak épen részben említettünk, annyira az Egyház sajátja, hogy annak lényegét alkotják, mert az Egyház Krisztusnak misztikus teste, Krisztusnak szeplőtelen jegyese és ezért a legtermékenyebb anya, fenséges és tökéletes nevelő. Ezért tört ki a nagy és zseniális szent Ágoston — akinek most 1500 éves emlékét ünnepeljük — szent érzellemmel eltelve ez iránt az anya iránt, ezekben a szavakban: «Ó katolikus Egyház, keresztények igazi anyja, te méltán hirdeted, hogy nemcsak legtisztábban kell tisztelni magát az Istent, akit követni a legnagyobb boldogság, hanem azonkívül a felebaráti szeretetet úgy gyakorlod, hogy arra a sok bajra, amelyekben a bűn következtében szenvednek a lelkek, nálad mindig ír található. Te gyermekileg irányzod és neveled a kisdedeket, erővel az ifjakat, finomsággal az öregeket a testnek és a léleknek szükségletei szerint. Te szinte szabad szolgaságba helyezed a gyermekeket szülőikkel szemben, a szülőket meg jámbor hatalommal a gyermekek fölé. Te egyesíted a testvért a testvérral a vallás bilincsel, amely erősebb és szorosabb a vérnek bilincsel... Te nemcsak a társadalom kötelékeivel fűzöd össze a polgárokat, a nemzeteket és minden embert, hanem a testvériség kötelékével, az első közös ősszülők emlékével. A királyokat megtanítod, hogy vigyázzanak népeikre; a népeket, hogy engedelmeskedjenek királyaiknak. Szorgosan megjelölöd, kinek jár tisztelet, kinek szeretet, kinek félelem, kinek vigasztalás, kinek figyelmeztetés, kinek buzdítás, kinek feddés, kinek szemrehányás, kinek büntetés; megmutatod, hogy nem mindenkinek jár minden, de mindenkinek kijár a szeretet és senkinek sem a sértés.» (De moribus ecclesiae catholicae, lib. I. c. 30.)

Emeljük fel, ó Tisztelendő Testvérek, szívünket és kezeinket könyörgőleg az ég felé, «elküldünk Pásztorához és Püspökéhez» (I. Péter II, 25.), az isteni Királyhoz, aki «törvényt ad a kormányzóknak», hogy mindenható erejével adja meg, hogy a keresztény nevelésnek ezen fényes eredményei megmaradjanak és megsokasodjanak «az egész világon» az egyének és a nemzetek minél nagyobb előnyére.

Ezen égi kegyelmek oltalmában, atyai szeretettel adjuk Nektek, Tisztelendő Testvéreim, a Ti Papjaitoknak és népeteknek az Apostoli Áldást.